

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΛΑΡΙΣΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MBA»

Διπλωματική Εργασία:

**«Λογιστικές Απάτες-Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος
σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων των
επιχειρήσεων»**

Του

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Παυλής Νικόλαος

ΛΑΡΙΣΑ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2020

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ Πλήρους Φοίτησης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Διοίκηση Επιχειρήσεων-MBA» με τίτλο «Λογιστικές Απάτες-Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων», έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος και το κείμενο είναι γραμμένο με τα δικά μου λόγια και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής από τρίτες πηγές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

Λάρισα, Ιανουάριος 2020

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του «Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών-MBA» της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (με κατεύθυνση την Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Λογιστική) και πραγματεύεται τον ρόλο του Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου, στην πρόληψη και τον έγκαιρο εντοπισμό της Λογιστικής Απάτης από τα στελέχη των επιχειρήσεων βασιζόμενη στην εγχώρια και διεθνή αρθρογραφία-βιβλιογραφία, αλλά και στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τα μεγάλα παγκόσμια εταιρικά σκάνδαλα.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς και πηγαίες ευχαριστίες μου στον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Παυλή Νικόλαο για την ανάθεση του θέματος, την επιστημονική καθοδήγηση, την στήριξη και άρτια συνεργασία, αλλά και την επίβλεψη και την εποικοδομητική κριτική του κατά τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Παράλληλα, οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές του «Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών-MBA» του Τμήματος της Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τα ερεθίσματα των οποίων με ώθησαν να εμπνευστώ και να ερευνήσω το εξαιρετικά ενδιαφέρον φαινόμενο της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων των οικονομικών μονάδων. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους συμφοιτητές μου για την συνεργασία και αμφίδρομη επικοινωνία που είχαμε κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Τέλος, το θερμότερο και μεγαλύτερο ευχαριστώ θα ήθελα να το απευθύνω στην οικογένειά μου, που είναι δίπλα μου σε κάθε βήμα της ζωής μου, πάντα γεμάτη αγάπη, στήριξη και κατανόηση αποτελώντας τον κυριότερο αρωγό και σύμμαχο των αποφάσεών μου.

Περίληψη

Στο σημερινό σύνθετο οικονομικό περιβάλλον η **Ελεγκτική**, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της λογιστικής επιστήμης και ο ρόλος της είναι καταλυτικός στην προσπάθεια εξασφάλισης ενός υγιούς παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Λόγω, των έντονων ανησυχιών που ανέκυψαν τα τελευταία χρόνια στο περίπλοκο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον σχετικά με τη μεθοδολογία της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων κατέστη απαραίτητη η δημιουργία καινούργιων νόμων, κανόνων και προτύπων που ενίσχυσαν τον ρόλο της **Ελεγκτικής** σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η διαφάνεια και να εδραιωθεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ του επενδυτικού κοινού και των επιχειρήσεων.

Σκοπός, της παρούσης εργασίας είναι η αποκάλυψη των τρόπων και των μέσων που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις και ειδικότερα τις περισσότερες φορές οι διοικήσεις αυτών αλλά και τα στελέχη τους, στην προσπάθειά τους να «ωραιοποιήσουν» τα οικονομικά τους αποτελέσματα προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους που συνδέονται άμεσα με την διάπραξη της λογιστικής απάτης. Επιπρόσθετα, γίνεται λόγος για τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης, τα κίνητρα και τους παράγοντες που ενθαρρύνουν την απάτη, τις μεθόδους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων όπως και τις στρατηγικές πρόληψης και εντοπισμού της λογιστικής απάτης.

Ακόμη, ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην αναγκαιότητα του έργου τόσο του εσωτερικού ελέγχου και γενικά του εσωτερικού ελεγκτή μέσα σε μια επιχείρηση, όσο και σε αυτό του εξωτερικού ελέγχου, αλλά και του εξωτερικού ελεγκτή. Τονίζεται, ο εξέχων ρόλος του καθενός οι οποίοι με τις γνώσεις τους, τα μέσα που τους παρέχονται και την κριτική τους σκέψη και εμπειρία προσπαθούν να ανιχνεύσουν και να αποτρέψουν πιθανά σημάδια λογιστικής απάτης, αλλά και να συμβάλουν στην βελτίωση της αξιοπιστίας της πληροφόρησης που παρέχεται στο επενδυτικό κοινό σχετικά με την οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης.

Παράλληλα, το τελευταίο χρονικό διάστημα έχουν αναφερθεί περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών τους στοιχείων μεγάλων

εταιρειών τόσο στις Η.Π.Α. (περίπτωση **Enron, WorldCom**), όσο και στην χώρα μας (περίπτωση **Folli Follie**). Το φαινόμενο της «χειραγώγησης» των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αποτελεί μείζον ζήτημα διότι δεν εμπλέκονται μόνο τα στελέχη της οικονομικής μονάδας που παραποιεί τα λογιστικά της στοιχεία, αλλά και οι ελεγκτικές εταιρείες καθώς και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί. Οι λογιστικές απάτες που αποκαλύφθηκαν προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την ακεραιότητα των ανώτατων διοικητικών στελεχών, την ποιότητα των μηχανισμών τόσο του Εσωτερικού όσο και του Εξωτερικού Ελέγχου αντίστοιχα, αλλά και την αποτελεσματικότητα των χρηματιστηριακών αγορών.

Επίσης, σημαντικό στοιχείο της συγκεκριμένης εργασίας είναι και η **έρευνα που διεξήχθη (μελέτη περίπτωσης)** για μεγάλες οικονομικές μονάδες όπως της **WorldCom, Enron και Folli Follie** σχετικά με τις πιο συνηθισμένες μορφές λογιστικής απάτης στο εσωτερικό τους, οι οποίες είχαν σαν αποτέλεσμα την οικονομική τους κατάρρευση μετά την αποκάλυψη της απάτης, αλλά και για το πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών ελεγκτών σχετικά με την ανίχνευση και πρόληψη της «χειραγώγησης» των οικονομικών τους στοιχείων.

Τέλος, αυτό που έχει δεσπόζουσα σημασία για τον περιορισμό της λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων είναι να εξασφαλιστεί κυρίως η κοινοποίηση, η διαφάνεια (όσον αφορά τον έλεγχο των ελεγκτών) και ο επαγγελματισμός στις επιχειρηματικές συναλλαγές και διαδικασίες.

Λέξεις κλειδιά: *Ελεγκτική, Λογιστική Απάτη, Εσωτερικός Έλεγχος, Εξωτερικός Έλεγχος, Εσωτερικός Ελεγκτής, Εξωτερικός Ελεγκτής, Χρηματοοικονομικά Σκάνδαλα, Παραποίηση Οικονομικών Στοιχείων, Χειραγώγηση*

Abstract

In such a multi-dimensional reality “Auditing” adds a bit of distinctive services through an independent audit function in order to establish a healthy financial statement. Nowadays, our economy, suffer from great crisis more than ever. Unstable economic conditions, the falsification of financial statements, new developing cultures, as a result of the all above “Auditing”, is a necessity to avoid unpleasant effects. The content of this written work refers to the effort to present the significance, the value and the importance of “Auditing”, the feature of accounting fraud, the motivations and the factors of creative accounting also the strategies for prevention and detecting of accounting fraud. The existence of a strong internal and external auditing is capable of contributing significantly to present business fraud. The adoption of a proper system of internal and external auditing, expanding the falsification with skilled experienced and dedicated staff helps the company becomes efficiency and reliable. In the last few years dozens of scandals and financial frauds have become public. Big financial statements have increased dramatically and scandals not only in the United States (such as Enron and WorldCom) but also in our country with the interest of more examination became real (Folli Follie). The various types of fraud that big statements and their executive are focused is the aim of this paper to investigate the role that internal and external auditors, seems to play in order to find out the accounting fraud. The auditors have to be more effective to revelation the scandals.

Keywords: accounting fraud, auditing, creative accounting, financial statements, internal auditing, external auditing, economy, prevention, detecting, WorldCom, Enron, Folli Follie.

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1 Γενικά	1
1.2 Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας	3
1.3 Ερευνητικά Ερωτήματα	4
1.4 Δομή της Εργασίας	5
<u>ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	
2.1 Γενικά στοιχεία για την Ελεγκτική	8
2.2 Ορισμός Ελεγκτικής και Ελέγχου	10
2.3 Οι Διακρίσεις της Ελεγκτικής και του Έλεγχου	12
2.3.1 Οι Διακρίσεις της Ελεγκτικής	12
2.3.2 Οι Διακρίσεις του Ελέγχου	14
2.3.3 Τα Είδη των Ελέγχων	16
2.4 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής και του Ελέγχου	17
2.5 Θέματα που εξετάζει η Ελεγκτική	19
2.5.1 Αντικείμενο του Ελέγχου	19
2.5.2 Υποκείμενο του Ελέγχου	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	

3.1 Γενικά	23
3.2 Ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου	24
3.3 Ο Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου	26
3.4 Ανεξαρτησία και Αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού Ελέγχου	27
3.5 Αναγκαιότητα και Χρησιμότητα του Εσωτερικού Ελέγχου	28
3.6 Τα Είδη του Εσωτερικού Ελέγχου	29
3.7 Αναφορικά για τους Εσωτερικούς Ελεγκτές	32
3.7.1 Ορισμός Εσωτερικού Ελεγκτή	32
3.7.2 Τα Προσόντα των Εσωτερικών Ελεγκτών	32
3.7.3 Ο Ρόλος των Εσωτερικών Ελεγκτών	34
3.7.4 Κώδικας Δεοντολογίας των Εσωτερικών Ελεγκτών	35
3.8 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου	37
3.8.1 Ορισμός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	37
3.8.2 Σκοπός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	37
3.8.3 Βασικές Αρχές του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	38
3.8.4 Τα Χαρακτηριστικά του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	40
3.8.5 Αδυναμίες-Περιορισμοί του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	40
3.8.6 Εξελίξεις και Μελλοντικές Τάσεις του Εσωτερικού Ελέγχου	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 Εισαγωγή	45
4.2 Ορισμός του Εξωτερικού Ελέγχου	45
4.3 Η Χρησιμότητα του Εξωτερικού Ελέγχου	46

4.4 Τα Στάδια του Εξωτερικού Ελέγχου	48
4.5 Τα Είδη του Εξωτερικού Ελέγχου	48
4.6 Αναφορικά για του Εξωτερικούς Ελεγκτές	49
4.6.1 Ορισμός Εξωτερικού Ελεγκτή	49
4.6.2 Τα Προσόντα των Εξωτερικών Ελεγκτών	50
4.6.3 Αρμοδιότητες του Εξωτερικού Ελεγκτή	51
4.6.4 Εκθέσεις Ελέγχου των Εξωτερικών Ελεγκτών	52
4.6.5 Κώδικας Δεοντολογίας των Εξωτερικών Ελεγκτών	55
4.6.6 «Σχέσεις» Εξωτερικών και Εσωτερικών Ελεγκτών	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

5.1 Εισαγωγή	59
5.2 Εννοιολογική Οριοθέτηση της Λογιστικής Απάτης	60
5.2.1 Ορισμός Λογιστικής Απάτης-Δημιουργικής Λογιστικής	60
5.3 Κατηγορίες Λογιστικής Απάτης	63
5.4 Παράγοντες Απάτης Λογιστικών Καταστάσεων	65
5.5 Τα Χαρακτηριστικά της Λογιστικής Απάτης	68
5.5.1 Παράγοντες Κινδύνου Λογιστικής Απάτης	68
5.5.2 Το Τρίγωνο της Απάτης (The Fraud Triangle)	69
5.6 Κίνητρα-Παράγοντες που Ενθαρρύνουν την Διάπραξη Λογιστικής Απάτης	72
5.7 Στρατηγικές Πρόληψης και Εντοπισμού της Λογιστικής Απάτης	74
5.8 Τα Κίνητρα Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων των Εταιρειών	77
5.9 Πρακτικές Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων	81

5.9.1 Γενικά	81
5.9.2 Λογιστική Κάθαρση-Big Bath Accounting	81
5.9.3 Λογιστικά Τεχνάσματα	82
5.9.3.1 Μεγέθη εκτός Ισολογισμού	83
5.9.3.2 Άυλα ή Ασώματα Πάγια	85
5.9.3.3 Υλικά ή Ενσώματα Πάγια	85
5.9.3.4 Εμπορεύματα και Πωλήσεις Εμπορευμάτων	86

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

6.1 Τα Μεγαλύτερα Εταιρικά Σκάνδαλα και ο Ρόλος των Ελεγκτών	88
6.1.1 Γενικά	88
6.2 Το Σκάνδαλο της Εταιρείας “Enron”	93
6.2.1 Χρηματοοικονομική Ανάλυση της “Enron”	98
6.2.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής Εταιρείας στο Σκάνδαλο της “Enron”	103
6.3 Το Σκάνδαλο της Εταιρείας “WorldCom”	105
6.3.1 Χρηματοοικονομική Ανάλυση της “WorldCom”	109
6.3.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής Εταιρείας στο Σκάνδαλο της “WorldCom”	114
6.4 Το Σκάνδαλο της Εταιρείας “Folli Follie”	117
6.4.1 Ενέργειες της “Folli Follie” για την κάλυψη του Σκανδάλου	125
6.4.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής Εταιρείας στο Σκάνδαλο της “Folli Follie”	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Συμπεράσματα	133
7.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	137
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ	139
ΝΟΜΟΙ-ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	145
ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	145

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Διαμόρφωση των Στόχων της Ελεγκτικής Διαχρονικά	σελ. 22
Πίνακας 2: Αλλαγή στον τρόπο άσκησης του Εσωτερικού Ελέγχου	σελ. 44
Πίνακας 3: Βάση για έκφραση γνώμης του Εξωτερικού Ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων	σελ. 54
Πίνακας 4: Συνήθεις μορφές απατηλών Οικονομικών Καταστάσεων	σελ. 64
Πίνακας 5: Εταιρικά Σκάνδαλα και Ισχυρισμοί Παραποίησης	σελ. 89
Πίνακας 6: Συγκριτικές Καταστάσεις Βασικών Μεγεθών “Enron”	σελ. 95
Πίνακας 7: Οικονομικές Καταστάσεις της “Enron”	σελ. 99
Πίνακας 8: Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Μεγεθών της “Enron”	σελ. 100
Πίνακας 9: Αριθμοδείκτες “Enron”	σελ. 102
Πίνακας 10: Ταυτότητα Απάτης “Enron” σύμφωνα με το μοντέλο “CRIME”	σελ. 104
Πίνακας 11: Οικονομικά Στοιχεία “WorldCom”	σελ. 107
Πίνακας 12: Οικονομικές Καταστάσεις “WorldCom”	σελ. 110
Πίνακας 13: Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Μεγεθών της “WorldCom”	σελ. 111
Πίνακας 14: Αριθμοδείκτες “WorldCom”	σελ. 113
Πίνακας 15: Ταυτότητα Απάτης “WorldCom” σύμφωνα με το μοντέλο “CRIME”	σελ. 116
Πίνακας 16: Οικονομικά Στοιχεία “FF ASIA GROUP”	σελ. 119
Πίνακας 17: Αναμορφωμένη Οικονομική Κατάσταση Συνολικού	

Εισοδήματος της “FF” για τις 31.12.2017	σελ. 127
Πίνακας 18: Ενοποιημένη Αναμορφωμένη Κατάσταση	
Χρηματοοικονομικής θέσης της “FF” στις 31.12.2017	σελ.128
Πίνακας 19: Ταυτότητα Απάτης “Folli Follie” σύμφωνα με το μοντέλο	
“CRIME”	σελ. 131

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Αλληλεπιδραστικά αίτια παραποίησης λογιστικών καταστάσεων	σελ. 67
Σχήμα 2: Το Τρίγωνο της Λογιστικής Απάτης	σελ. 70
Σχήμα 3: Το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και οι λειτουργίες του	σελ. 76
Σχήμα 4: Λογιστικά Τεχνάσματα με στόχο την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων	σελ. 83
Σχήμα 5: Τιμή Μετοχής “Enron” 1997-2002	σελ. 97

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Έσοδα “Enron” 1996-2000	σελ. 95
Διάγραμμα 2: Διαχρονικές Ποσοστιαίες Μεταβολές Μεγεθών της “Enron”	σελ. 100
Διάγραμμα 3: Διαχρονικές Ποσοστιαίες Μεταβολές Μεγεθών της “WorldCom”	σελ. 112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά

Οι επιχειρήσεις την σημερινή εποχή λειτουργούν σε ένα σύνθετο και συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον, όπου κυριαρχούν τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης των αγορών, του έντονου ανταγωνισμού και της μεγάλης συγκέντρωσης των κεφαλαίων. Λόγω της πολυπλοκότητας των συναλλαγών και της εξέλιξης των επιχειρήσεων, είναι απολύτως αναγκαία η ορθή αποτύπωση όλων των λογιστικών γεγονότων και της πραγματικής εικόνας των εταιρειών, με στόχο την πληροφόρηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων όπως για παράδειγμα των μετόχων, των επενδυτών, των οικονομικών αναλυτών κ.α. Η ανάγκη αυτή έχει γίνει ακόμη πιο έντονη, αφού τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν εμφανιστεί παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες (όπως για π.χ. Enron, WorldCom) έχουν προσθέσει μια νέα μορφή κινδύνου που ονομάζεται **«παραποίηση» των οικονομικών καταστάσεων**. Το φαινόμενο της **«χειραγώγησης» των οικονομικών καταστάσεων με την μέθοδο της Λογιστικής Απάτης (Accounting Fraud)** έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις σε παγκόσμιο οικονομικό επίπεδο με αποτέλεσμα να εξελίσσεται σε σοβαρή απειλή για το σύνολο των οικονομικών μονάδων

Η «παραποίηση» των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί με αλλοίωση οποιουδήποτε οικονομικού μεγέθους που εμφανίζεται στις λογιστικές καταστάσεις των εταιρειών όπως από το ενεργητικό και παθητικό του Ισολογισμού, μέχρι τα έσοδα και τα έξοδα των Αποτελεσμάτων Χρήσης. Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τα συμφέροντα και τα κίνητρα που τους ωθούν, προσπαθούν να «ωραιοποιήσουν» τα αποτελέσματά τους. Ως αποτέλεσμα, οι εταιρείες εμφανίζουν κέρδη περισσότερα από τα πραγματικά γεγονός που οδηγεί στην προσέλκυση μεγάλου και σημαντικού αριθμού επενδυτών.

Η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια καθιστά την **Ελεγκτική**, έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της λογιστικής επιστήμης. Αποτελεί, το σύνολο των κανόνων και αρχών για τη διαπίστωση παραλείψεων, λαθών και αλλοιώσεων στις οικονομικές καταστάσεις. Αντικείμενό της είναι η παρακολούθηση και ο έλεγχος

τήρησης των κανόνων, των αρχών και των παραδοχών που εξασφαλίζουν την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Επίσης, διαχρονικά η Ελεγκτική έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανίχνευση και την πρόληψη οικονομικών ατασθαλιών σε διάφορα καίρια ζητήματα ελέγχου και διαφάνειας που απασχόλησαν τόσο τις εγχώριες όσο και τις διεθνείς αγορές.

Μια από τις βασικές λειτουργίες της διοίκησης της επιχείρησης όσον αφορά τον προγραμματισμό, την οργάνωση, αλλά και την στελέχωση είναι και ο έλεγχος. Ο έλεγχος γενικά, ορίζεται σαν η διαδικασία μέτρησης της αποτελεσματικότητας ενός οργανισμού και της σύγκρισης των αποτελεσμάτων με τους στόχους που έχει θέσει η διοίκηση της επιχείρησης, με σκοπό την έκδοση γνώμης από έναν ανεξάρτητο και κάτοχο των απαιτούμενων προσόντων επαγγελματία. Επίσης, με τον έλεγχο περιορίζονται οι δαπάνες, αξιολογούνται τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου, μελετώνται καινούργιες δυνατότητες αναπτύξεως και εξακριβώνεται σε μεγάλο βαθμό αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο παραγωγικότητας. Ειδικότερη περίπτωση λειτουργίας του ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα, αποτελεί ο **Εσωτερικός Έλεγχος** και γενικότερα ο **Εσωτερικός Ελεγκτής (Internal Auditor)**. Σκοπός του Εσωτερικού Ελεγκτή, είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς την διοίκηση της εταιρείας, αλλά και η εφαρμογή των κατάλληλων κανονισμών και διαδικασιών που αποβλέπουν στην καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Ακόμη, ο Εσωτερικός Ελεγκτής ενεργεί συμπληρωματικά ως «σύμβουλος» της οικονομικής μονάδας, χωρίς με αυτόν τον τρόπο να υποκαθιστά τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης και συμβάλλοντας με τον δικό του τρόπο στην αποτροπή παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Παράλληλα, σημαντικό στοιχείο για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας αποτελεί ο **Εξωτερικός Έλεγχος** και γενικά ο **Εξωτερικός Ελεγκτής (External Auditor)** που διακρίνεται για την άρτια επιστημονική και επαγγελματική του κατάρτιση. Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές, ως ένα από τα κύρια θεσμικά όργανα λειτουργίας των εταιρειών, έχουν την μεγαλύτερη ευθύνη για την ανίχνευση και αποκάλυψη της λογιστικής απάτης και ιδιαίτερα των θεμάτων που αφορούν την «παραποίηση» των οικονομικών καταστάσεων. Με τις εκθέσεις ελέγχου που διατυπώνουν οι Εξωτερικοί Ελεγκτές (οι οποίοι ονομάζονται και Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές) εκφράζουν την άποψή τους τους επι των λογιστικών

καταστάσεων της εξεταζόμενης εταιρείας και η γνώμη τους έχει βαρύνουσα σημασία και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από όλα τα μέλη της διοίκησης των επιχειρήσεων, αλλά και από τους χρήστες των χρηματοοικονομικών μεγεθών. Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές, στην προσπάθειά τους να συλλέξουν επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια προκειμένου να διαμορφώσουν γνώμη επι των οικονομικών καταστάσεων ακολουθούν ένα σύνολο αρχών, διαδικασιών και κανόνων εκτέλεσης του ελεγκτικού έργου που αποτελούν τα **Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε.)**.

1.2 Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας

Ο βασικός σκοπός της παρούσης Διπλωματικής εργασίας, είναι να εξετάσει το φαινόμενο της «παραποίησης» των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων μέσω της διάπραξης λογιστικής απάτης κυρίως από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη τους, όπως και τον ρόλο αλλά και την ευθύνη τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου για την ανίχνευση και πρόληψη της απάτης. **Συγκεκριμένα, η εργασία μέσα από την έρευνα της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, αφενός, μελετά τα κίνητρα των διοικήσεων και τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούν για να παραπλανήσουν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, αφετέρου, παρουσιάζει την ελεγκτική διαδικασία όπως καθορίζεται από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και αναδεικνύει τη συμβολή του ελεγκτικού έργου, μέσω των μεθόδων που χρησιμοποιούν τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές σχετικά με την αποκάλυψη και πρόληψη της λογιστικής απάτης.**

Επίσης, σημαντικό ακόμη στοιχείο της εργασίας είναι και η **έρευνα** που διεξήχθη (μέσω της μελέτης περίπτωσης) σε μεγάλες οικονομικές μονάδες (**συγκεκριμένα WorldCom, Enron και Follie Follie**) σχετικά με τις πιο συνηθισμένες μορφές λογιστικής απάτης στο εσωτερικό τους, αλλά και για το πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών ελεγκτών αναφορικά με την ανίχνευση και πρόληψη της «χειραγώγησης» των οικονομικών τους στοιχείων. Στην συγκεκριμένη έρευνα γίνεται αρχικά αναφορά στο σκάνδαλο της **“Enron” και στην συνέχεια της “WorldCom”** όπου παρουσιάζονται ορισμένα εισαγωγικά στοιχεία για την πορεία της εταιρειών, ενώ πραγματοποιείται και εκτενής αναφορά για τα

λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποίησαν τα ανώτερα διοικητικά στελέχη τους για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, ενώ παράλληλα μέσω της ανάλυσης των οικονομικών τους μεγεθών (**Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, Ενοποιημένος Ισολογισμός, Αριθμοδείκτες και Τιμή Μετοχής**) παρακολουθούνται συγκεκριμένοι λογαριασμοί οι οποίοι με το πέρασμα του χρόνου δημιούργησαν τις περισσότερες υποψίες για την «χειραγώγηση» των λογιστικών τους καταστάσεων. Ακόμη, η έρευνα συνεχίζεται με το σκάνδαλο της **“Folli Follie” όπου παρουσιάζονται οι εικονικοί Ισολογισμοί** των θυγατρικών της εταιρειών στην Ασία, οι πρακτικές που υιοθέτησαν τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της ώστε να παρουσιάσουν μια εικόνα διαφορετική από αυτή που πραγματικά δείχνει η επιχείρηση προς το επενδυτικό κοινό, ενώ τέλος παρουσιάζονται και οι αναμορφωμένες οικονομικές καταστάσεις της **“Folli Follie”** για το 2017 με στόχο την όσο το δυνατό μεγαλύτερη «κάλυψη» του σκανδάλου.

1.3 Ερευνητικά Ερωτήματα

Η μελέτη της Λογιστικής Απάτης, αλλά και ο Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων γίνεται διαμέσου **συγκεκριμένων ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία παρατίθενται παρακάτω:**

1. Η αναγκαιότητα της Ελεγκτικής και του Ελέγχου για την ορθή τήρηση των κανόνων και των αρχών που θα εξασφαλίσουν την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, οι διακρίσεις της Ελεγκτικής και του Ελέγχου όπως και η σημασία και αναγκαιότητά τους.
2. Η ανάγκη για έλεγχο των οικονομικών στοιχείων των εταιρειών, τα προσόντα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, τα στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας, αλλά και οι θεμελιώδεις αρχές του Ελεγκτικού επαγγέλματος σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

3. Ποια είναι η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου σε σχέση με την διοίκηση της οικονομικής μονάδας, αλλά και η ικανότητα του Εσωτερικού Ελεγκτή να ανιχνεύσει την διάπραξη λογιστικής απάτης στο εσωτερικό αυτής.
4. Ποιος είναι ο ρόλος του Εξωτερικού Ελέγχου σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση αναφορικά με την πρόληψη και ανίχνευση της λογιστικής απάτης, όπως και η αποδοτικότητα και αντικειμενικότητα του Εξωτερικού Ελεγκτή όσον αφορά την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης καθώς και η ευθύνη του απέναντι σε αυτή.
5. Τι είναι Λογιστική Απάτη και Δημιουργική Λογιστική, κατηγορίες και παράγοντες κινδύνου λογιστικής απάτης, κίνητρα που ενθαρρύνουν τη διάπραξη απάτης, όπως και στρατηγικές πρόληψης και εντοπισμού της λογιστικής απάτης από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων.
6. Μέσα για την πραγματοποίηση και την σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων των εταιρειών, μέσω της διάπραξης λογιστικής απάτης. Τα κίνητρα των εταιρειών απέναντι στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, η πίεση που ασκούν οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές αλλά και η διαστρέβλωση των πραγματικών εσόδων, ενώ παρουσιάζονται έρευνες για τα χαρακτηριστικά των εταιρειών που μέσω της διαχείρισης των εσόδων οδηγούνται στην απόκρυψη των οικονομικών τους στοιχείων.

1.4 Δομή της εργασίας

Η δομή της συγκεκριμένης εργασίας θα χωριστεί σε δύο κυρίως μέρη, όπου στο πρώτο μέρος γίνεται η απαραίτητη βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τον ρόλο της Ελεγκτικής στην πρόληψη της Λογιστικής Απάτης, τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι Εσωτερικοί και οι Εξωτερικοί ελεγκτές για να αποφύγουν περιπτώσεις παραποίησης των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά στις κυριότερες μορφές αλλά και στους σημαντικότερους παράγοντες Λογιστικής Απάτης στο εσωτερικό των οικονομικών μονάδων.

Παράλληλα, στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται μια σημαντική έρευνα (μέσω της μελέτης περίπτωσης) για τα μεγαλύτερα παγκόσμια εταιρικά σκάνδαλα τα οποία επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό την οικονομική κατάσταση της υφελίου όπως της “WorldCom” και “Enron”, ενώ γίνεται αναφορά και σε πρόσφατα, όπως το σκάνδαλο της “Folli Follie”. Επίσης, μέσω των συγκεκριμένων εταιρικών σκανδάλων αναλύεται ο ρόλος που είχαν οι ελεγκτικές εταιρείες και γενικά οι ελεγκτές και τα ανώτατα διοικητικά στελέχη των εταιρειών στην διάπραξη λογιστικής απάτης στο εσωτερικό των οικονομικών μονάδων, ενώ γίνεται αναφορά και στο αν εφαρμόστηκαν με επιτυχία τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου για την αποφυγή της απάτης. Συγκεκριμένα, σε κάθε κεφάλαιο αναφέρονται τα εξής:

Στο 1^ο Κεφάλαιο, γίνεται μια εισαγωγή στο θέμα και στο αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας, ενώ αναλύεται και ο σκοπός αυτής.

Στο 2^ο Κεφάλαιο, αναλύεται η έννοια της **Ελεγκτικής Επιστήμης** όπως και του **Ελέγχου**, ενώ γίνεται αναφορά στις διακρίσεις της Ελεγκτικής και του Ελέγχου, αλλά και στην σημασία και αναγκαιότητά τους.

Στο 3^ο Κεφάλαιο, η εργασία αναφέρεται στον **Εσωτερικό Έλεγχο** αλλά και στην αναγκαιότητα και χρησιμότητά του, δίνεται ο ορισμός του Εσωτερικού Ελεγκτή, αναλύεται ο ρόλος του Εσωτερικού Ελεγκτή μέσα σε μια οικονομική μονάδα, όπως και η σχέση του με τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης.

Στο 4^ο Κεφάλαιο, τονίζεται η χρησιμότητα του **Εξωτερικού Ελέγχου** μέσα σε μια επιχείρηση, το νομικό πλαίσιο και τα στάδια του Εξωτερικού Ελέγχου, δίνεται ο ορισμός του Εξωτερικού Ελεγκτή και αναφέρονται οι αρμοδιότητές του σχετικά με τον έλεγχο των επιχειρήσεων.

Στο 5^ο Κεφάλαιο, πραγματοποιείται μια ενδελεχής ανάλυση στην έννοια της **Λογιστικής Απάτης και της Δημιουργικής Λογιστικής**. Επιπρόσθετα, γίνεται λόγος για τις κατηγορίες της λογιστικής απάτης, στους παράγοντες απάτης των λογιστικών καταστάσεων, στα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης, στις στρατηγικές πρόληψης και εντοπισμού της απάτης, αλλά και στις πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών μέσω της Λογιστικής Κθάαρσης και των Λογιστικών Τεχνασμάτων.

Στο **6^ο Κεφάλαιο**, γίνεται εκτενής έρευνα (μέσω της μελέτης περίπτωσης) σε σημαντικά οικονομικά σκάνδαλα επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στις περιπτώσεις της “Enron”, “WorldCom” και “Folli Follie”, ενώ πέραν των ιστορικών στοιχείων που αναφέρονται για τις συγκεκριμένες εταιρείες, γίνεται λόγος για τους ιδιαίτερους λογαριασμούς που τροποποίησαν με την εφαρμογή λογιστικών τεχνασμάτων (όπως για παράδειγμα παραποίηση των στοιχείων του Ισολογισμού, εικονικές συναλλαγές κ.α.) και γενικά για τους τρόπους που υιοθέτησαν για την επίτευξη των στόχων τους.

Τέλος, στο **7^ο Κεφάλαιο**, η μελέτη της εργασίας ολοκληρώνεται με την εξαγωγή και παρουσίαση των κυριότερων συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία-αρθρογραφία και με βάση αυτά προτείνονται ορισμένα ερωτήματα για μελλοντική έρευνα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

2.1 Γενικά στοιχεία για την Ελεγκτική

Η ανάπτυξη και μεγέθυνση των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων δημιούργησε, εκτός των άλλων και την ανάγκη υιοθέτησης νέων μορφών επιχειρηματικής και εταιρικής συνεργασίας. Μέσα από αυτές εξασφαλίστηκε ότι η εισφορά στο κεφάλαιο δεν δημιουργεί από μόνη της την υποχρέωση ενεργού ανάμιξης στη διοίκηση και στη διαχείριση της εταιρικής μονάδας προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της. Ως εκ τούτου, το νομικό πλαίσιο προβλέπει, αφενός μεν, ότι η ιδιότητα του κεφαλαιούχου δεν συνεπάγεται την αυτόματη και επομένως τη δια νόμου υποχρέωσή του για ενεργό συμμετοχή στη διοίκηση της εταιρείας, αφετέρου δε, ότι η διοίκηση και διαχείριση των κυριότερων εταιρικών υποθέσεων μπορεί και να ανατίθεται σε τρίτα πρόσωπα, που δεν συνδέονται με κεφαλαιακό «δεσμό» με την εταιρεία (Νεγκάκης Χ. , Ταχυνάκης Π. 2013).

Ακόμη, η δημιουργία τέτοιου είδους εταιρικών μορφών προέβαλε επίσης, τόσο την ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σύστημα παροχής οικονομικών πληροφοριών, δηλαδή ενός ολοκληρωμένου συστήματος λογιστικής παρακολούθησης, όσο και την υποχρέωση για έλεγχο των διενεργούμενων διαδικασιών στο πλαίσιο άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Βασική προϋπόθεση για την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των παραπάνω είναι η υιοθέτηση ορισμένων κανόνων και αρχών (στη χώρα μας οι λογιστικές αρχές προσδιορίζονται από τον Κ.Ν. 2190/20, το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο-Ε.Γ.Λ.Σ. και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-Δ.Π.Χ.Α.). Ωστόσο, οι κανόνες και αρχές δεν παραμένουν αναλλοίωτες στο πέρασμα του χρόνου. Αντίθετα, υπόκεινται σε αναθεώρηση, αναπροσαρμογή και αναδιατύπωση όταν μεταβληθούν οι οικονομικές

συνθήκες που τις δημιούργησαν. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η πιστή εφαρμογή τους. Επομένως, η ορθή τήρηση των κανόνων, αρχών και παραδοχών εξασφαλίζει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ η παρακολούθηση και ο έλεγχος τήρησής τους, πραγματοποιείται από ένα ανεξάρτητο και σημαντικό κλάδο της λογιστικής την «**Ελεγκτική**» (Νεγκάκης Χ. , Ταχυνάκης Π. 2013).

Στο σημερινό πολύπλοκο, σύνθετο και διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, της παγκοσμιοποίησης των αγορών, του έντονου ανταγωνισμού, των μεγάλων ανισοτήτων και της μεγάλης συγκέντρωσης του συνόλου των κεφαλαίων, **ο ρόλος της Ελεγκτικής** για τον ιδιωτικό αλλά και για τον δημόσιο τομέα της οικονομίας σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο είναι ζωτικός, με διαρκώς αυξανόμενη σημασία και αναγκαιότητα. Επίσης, η ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων και των εθνικών οικονομιών προϋποθέτει ένα κλίμα τάξης και ευταξίας των συναλλαγών, αλλά και ένα κλίμα εμπιστοσύνης στην Εταιρική Διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και στη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες της κάθε Πολιτείας, ενώ η Ελεγκτική από αρχαιοτάτων χρόνων, είχε μια θετική παρουσία και συμβολή στην ανάπτυξη των πιο πάνω σημαντικών παραμέτρων του δημόσιου βίου (Καζαντζής Χ. 2006).

Ο ρόλος και η δράση του ελεγκτή αλλά και γενικότερα του ελέγχου, αποκτούν ολοένα και αυξανόμενη σημασία καθώς η οικονομική πραγματικότητα μέσα στην οποία δραστηριοποιούμαστε συνεχώς μεταβάλλεται και έτσι η πολυπλοκότητα γίνεται εντονότερη. Γι' αυτό το λόγο και τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια έξαρση σε οποιαδήποτε μορφή ελέγχου, η οποία ακολουθείται και από μια ταυτόχρονη αύξηση του αριθμού των ελεγκτών που τους διενεργούν. Επίσης, ο έλεγχος των μεγάλων οικονομικών επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν υψηλά επίπεδα πλούτου προερχόμενου από διάφορες οικονομικές τάξεις καθίσταται αναγκαίος. Ακόμη, εκτός από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων υπάρχουν και οι εξής μορφές ελέγχου: **φορολογικός έλεγχος, έλεγχος δημόσιας υγείας, περιβαλλοντικός έλεγχος, έλεγχος απόδοσης, έλεγχος ποιότητας, έλεγχος ασφάλειας, έλεγχος δημοσίων δαπανών κ.α.** Ο μεγάλος αυτός αριθμός ελέγχων οφείλεται κυρίως στα διευρυνόμενα αιτήματα εκφραζόμενα από τις διάφορες κοινωνικές ομάδες για λογοδοσία και απολογισμό πάνω στις ποικίλες και πολλές δραστηριότητες των

επιχειρήσεων, των κοινωφελών ή άλλων οργανισμών, όπως και των κρατικών φορέων και οργάνων (Καραμάνης Κ. 2008).

Παράλληλα, ο «πειρασμός» προς διάπραξη σκόπιμων λαθών, παραλείψεων, καταχρήσεων, απόκρυψη πληροφοριών, αλλά και άλλων διαχειριστικών ανωμαλιών έτσι ώστε τα διάφορα άτομα να επωφεληθούν οικονομικά οφέλη είναι μεγάλος. Γι' αυτό και διότι η διασαφήνιση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων καθίσταται απαραίτητη επιβάλλεται ο έλεγχος από τους **Ορκωτούς Λογιστές**, οι οποίοι στηρίζουν το έργο τους πάνω στα Ελεγκτικά Πρότυπα τα οποία στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές να επιτελέσουν το έργο τους κατά τρόπο ικανοποιητικό. Ανάλογα, με το περιβάλλον των επιχειρήσεων και την «φιλοσοφία» υπό την οποία λειτουργούν καθορίζονται τα κριτήρια ως προς την έκταση και το βάθος του ελέγχου που θα πραγματοποιηθεί. Ακόμη, βασικό και σημαντικό στοιχείο του ελέγχου είναι η συλλογή των κατάλληλων τεκμηρίων πάνω στα οποία αυτός θα στηριχθεί, όπως επίσης και οι μέθοδοι στατιστικής δειγματοληψίας και διερεύνηση των δυνατοτήτων για ηλεκτρονική επεξεργασία των δεδομένων (Τσαγκλάγκανος Α. 2008).

2.2 Ορισμός Ελεγκτικής και Ελέγχου

Διαχρονικά έχουν γίνει προτάσεις για διάφορους ορισμούς της έννοιας του ελέγχου και της Ελεγκτικής γενικότερα, αλλά σήμερα έχει διαμορφωθεί μια σύγκλιση απόψεων πάνω σε αυτό το θέμα. Έτσι, λοιπόν ορίζεται ότι η **«Ελεγκτική είναι το σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών με βάση τις οποίες πραγματοποιείται κάθε λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος, με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων, σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση»** (Καραμάνης Κ. 2008). Ακόμη, ένας άλλος ορισμός ορίζει την **«Ελεγκτική των επιχειρήσεων ως ένα σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών ενεργειών, που ως σκοπό έχουν την εξακρίβωση θεμάτων εναγόμενων στη συναλλακτική και λειτουργική δράση της οικονομικής μονάδας»** (Τερζάκης Γ. 1985).

Η Ελεγκτική, είναι ένας κλάδος ο οποίος μέσα από την διερεύνηση και την αξιολόγηση των λειτουργιών αποκτά έδαφος αποδοχής και εφαρμογής σε κάθε επιχειρηματική μονάδα, φορέα και κοινωνία. Αποτελεί, αλλά και εκφράζεται ως ένας

ξεχωριστός επαγγελματικός κλάδος των διοικητικών-οικονομικών επιστημών, που πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική μονάδα-φορέα που στοχεύει στη διαφύλαξη και στη σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων, καθώς και στην ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Επίσης, ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την ομαλή και απρόσκοπτη διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων μέσα στην επιχείρηση. Αντικείμενό της συνιστά ο έλεγχος των διαδικασιών και των μεθόδων που εφαρμόστηκαν από την οικονομική μονάδα κατά την διάρκεια του διαχειριστικού έτους και διενεργείται από πρόσωπα ανεξάρτητα προς την επιχείρηση (**Ορκωτοί Ελεγκτές-Λογιστές**). Τα προαναφερθέντα διενεργούνται στο πλαίσιο του νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών, αλλά και των γενικών παραδεκτών λογιστικών αρχών και προτύπων, προκειμένου να ελεγχθούν και να επιβεβαιωθεί κατά πόσο τα δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία είναι έγκυρα και αξιόπιστα. **Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η Ελεγκτική είναι συγχρόνως τόσο επιστήμη όσο και τεχνική. Επιστήμη, διότι μέσα από τη διερεύνηση παρέχει συνεχώς καινούργια γνώση, αλλά και τεχνική, γιατί σε συνδυασμό με τη παραγόμενη επιστημονική γνώση ικανοποιεί τις ανάγκες και τις προσδοκίες του ελέγχου και φέρνει εις πέρας την αποστολή της (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013).**

Όσον αφορά τον ορισμό του ελέγχου, σύμφωνα με τη διατύπωση της Αμερικανικής Εταιρείας Λογιστών (**American Accounting Association-A.A.A.**) «**Έλεγχος, είναι η συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων και δεδομένων με σκοπό την έκδοση γνώμης από έναν ανεξάρτητο και κάτοχο των απαιτούμενων προσόντων επαγγελματία, σχετικά με το κατά πόσο οι υπό έλεγχο πληροφορίες ή δεδομένα έχουν παραχθεί σύμφωνα με συγκεκριμένα και καθορισμένα κριτήρια (American Accounting Association 1973).**

Επιπλέον, μια ελαφρώς διαφορετική προσέγγιση η οποία αναφέρεται στους στόχους, την οργάνωση και την διεξαγωγή του επιθεωρησιακού ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα σημειώνει ότι: «**Με τον έλεγχο, ανιχνεύονται κυρίως οι ενδεχόμενες επικίνδυνες ελλείψεις, εντοπίζονται σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικής επεκτάσεως, εξουδετερώνονται οι σπατάλες και περιορίζονται οι δαπάνες. Ακόμη, διαπιστώνεται εάν η παραγωγική δραστηριότητα ανταποκρίνεται στα προκαθορισμένα “standards” παραγωγής, αξιολογούνται τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου, εξασφαλίζεται η προσαρμογή της**

παραγωγικής διαδικασίας και των εργασιακών μεθόδων προς τον επιδιωκόμενο στόχο και τέλος μελετώνται καινούργιες ιδέες όπως και δυνατότητες αναπτύξεως, αλλά και εξελιγμένοι τύποι τεχνικού εξοπλισμού. Με την επιθεώρηση και τον έλεγχο εξακριβώνεται αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας» (Καζαντζής Χ. 2006).

Παράλληλα, σκοπός του ελέγχου είναι η εξακρίβωση της αλήθειας και κυρίως η επισήμανση των τυχόν παραβάσεων ή ατελειών για τον περιορισμό και την εξάλειψή τους. Αρκεί όμως να ασκείται με τις σωστές προϋποθέσεις και όχι με μεροληψία, γιατί τότε είναι που αποκτά ουσιαστικό νόημα και γίνεται δύναμη ηθικής, οικονομικής, αλλά και κοινωνικής ανάπτυξης. Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου είναι να προσδιορίσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν μια «αληθινή» εικόνα της ελεγχόμενης επιχείρησης. Παρόλα αυτά αρκετοί χρήστες πιστεύουν ότι κυριότερος σκοπός του ανεξάρτητου ελέγχου είναι η **ανίχνευση πιθανής «λογιστικής απάτης»**. Η πεποίθηση αυτή εκτινεται ακόμα και σε απάτη που δεν αποτυπώνεται στις οικονομικές καταστάσεις (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013, Rezaee Z. 2005).

2.3 Οι Διακρίσεις της Ελεγκτικής και του Ελέγχου

2.3.1 Οι Διακρίσεις της Ελεγκτικής

Οι όροι Ελεγκτική και έλεγχος διακρίνονται από μια γενικότητα η οποία μπορεί να γίνει περισσότερο κατανοητή με την κατάταξή τους σε κατηγορίες οι οποίες προκαθορίζονται από συγκεκριμένα κριτήρια. **Επομένως, η Ελεγκτική ως λειτουργία στην ευρύτερη διοίκηση μιας κοινωνίας διακρίνεται ως εξής:**

- 1. Εξωτερική-Ανεξάρτητη Ελεγκτική:** είναι αυτή που ουσιαστικά αναφέρεται στον Εξωτερικό-Ανεξάρτητο έλεγχο, ο οποίος διενεργείται και πραγματοποιείται από επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένους για αυτό το έργο λογιστές-ελεγκτές που ονομάζονται Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές. Ο εξωτερικός έλεγχος, πραγματοποιείται επί του λογιστικού κυρίως συστήματος μιας οικονομικής μονάδας, αλλά και σε δευτερεύοντα συστήματα τα οποία θα μπορούσαν με έμμεσο τρόπο να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα των

λογιστικών συστημάτων. Επίσης, τα χαρακτηριστικά στοιχεία του εξωτερικού ελέγχου είναι η έκφραση γνώμης (σύμφωνης ή μη) επί των δημοσιοποιημένων οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης για την ορθότητα ή μη της παρουσίασης των οικονομικών στοιχείων επί αυτών, αλλά και το γεγονός ότι ο εξωτερικός-ανεξάρτητος ελεγκτής φέρει ευθύνη προς τους τρίτους εκτός της οικονομικής μονάδας ενδιαφερομένους για την οικονομική κατάσταση αυτής συμπεριλαμβανομένων και του συνόλου των μετόχων (Κάντζος Κ., Χονδράκη Α. 2006).

2. Η Εσωτερική Ελεγκτική ή διαφορετικά ο εσωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων, ορίζεται ως μια εσωτερική και ανεξάρτητη λειτουργία η οποία ασχολείται με το συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης, η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο πληροφοριακό σύστημα της επιχειρησιακής μονάδας. **Οι πιο βασικοί στόχοι της Εσωτερικής Ελεγκτικής είναι:**

- Η λειτουργία των επιμέρους τμημάτων της επιχειρησιακής μονάδας η οποία έχει καθοριστεί σύμφωνα με τις πολιτικές της διοίκησης.
- Η διαπίστωση της αποτελεσματικότητας της εσωτερικής οργάνωσης.
- Η διαπίστωση απάτης, λαθών και αδυναμιών στην οργάνωση και λειτουργία που μπορούν ή έχουν ως αποτέλεσμα την κακή διαχείριση και μεταχείριση των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας.
- Η εκτίμηση του βαθμού της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της επιχειρησιακής μονάδας.
- Η αναφορά των διαπιστώσεων του ελέγχου στη διοίκηση της οικονομικής μονάδας και η εισήγηση μέτρων διόρθωσης ή βελτίωσης όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο (Κάντζος Κ., Χονδράκη Α. 2006).

3. Η Κρατική Ελεγκτική: περιλαμβάνει όλους τους ελέγχους που διενεργούνται από διάφορους κρατικούς και ημικρατικούς φορείς. Οι πιο γνωστοί και σημαντικοί έλεγχοι του συγκεκριμένου είδους είναι ο φορολογικός έλεγχος, ο οποίος διενεργείται από την Διοίκηση Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ.) και στοχεύει στην αναζήτηση και επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος των υποκειμένων σε φορολογία προσώπων, ο έλεγχος από την Τράπεζα της Ελλάδος

ο οποίος αναφέρεται σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα, αλλά και ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου του Κράτους, ο οποίος αναφέρεται στους λογαριασμούς του συνόλου του Δημοσίου Τομέα, αλλά και στις δαπάνες που πραγματοποιούνται με υποβοήθηση πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013).

2.3.2 Οι Διακρίσεις του Ελέγχου

Οι έλεγχοι δεν είναι ίδιοι για όλες τις εταιρείες. Διακρίνονται ανάλογα με το εύρος, το σκοπό και την ιδιότητα του ελεγκτή. Στην συνέχεια αναφέρονται τα κυριότερα και σημαντικότερα είδη ελέγχων που μπορούν να διενεργηθούν σε οποιαδήποτε επιχείρηση και διακρίνονται (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013):

1. **Ανάλογα με την εξάρτηση του πρόσωπου από την ελεγχόμενη εταιρεία σε εξωτερικό και εσωτερικό έλεγχο όπου:**
 - **Εξωτερικός έλεγχος**, καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) που δεν έχει εξαρτημένη σχέση εργασίας με την οικονομική μονάδα. **Εσωτερικός έλεγχος**, καλείται αυτός που πραγματοποιείται από πρόσωπο που διαθέτει επιστημονικά και επαγγελματικά προσόντα γνώσης και εμπειρίας, αλλά έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου της ελεγχόμενης εταιρείας.

2. **Ανάλογα με το εύρος σε γενικούς και ειδικούς :**
 - **Γενικοί**, καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρείας, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε.) και αποβλέπουν την έκφραση γνώμης για την ορθή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του σκοπού της.
 - **Ειδικοί**, καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν συγκεκριμένους λογαριασμούς ή τομείς και διαδικασίες της επιχείρησης (παράδειγμα έλεγχος ταμείου, πελατών κ.α.) συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών, εσκεμμένων ή μη, αλλά και στην ορθή τήρηση των λογαριασμών ή των διαδικασιών (Καζαντζής Χ. 2006).

3. **Ανάλογα με την περιοδικότητα, σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους ελέγχους:**
 - **Μόνιμοι**, καλούνται όσοι διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης.
 - **Τακτικοί**, καλούνται αυτοί που διενεργούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα (έτος, εξάμηνο και τρίμηνο).
 - **Έκτακτοι**, καλούνται όσοι διενεργούνται σε τυχαία και ανύποπτη χρονική στιγμή (**Καραμάνης Κ. 2008**).

4. **Ανάλογα με το σκοπό που επιτελούν σε προληπτικούς και κατασταλτικούς ελέγχους:**
 - **Προληπτικοί**, είναι όσοι διενεργούνται με σκοπό την πρόληψη λαθών κατά την τήρηση των λογαριασμών και των διαδικασιών.
 - **Κατασταλτικοί**, είναι αυτοί που διενεργούνται μετά από την εκτέλεση μιας πράξης και αποβλέπουν στην εύρεση και καταστολή εκούσιων ή ακούσιων λογιστικών σφαλμάτων στο εσωτερικό της επιχείρησης (**Κάντζος Κ., Χονδράκη Α. 2006**).

5. **Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που τις επιβάλλει, σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς ελέγχους:**
 - **Υποχρεωτικοί**, είναι όσοι επιβάλλονται από νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές ή άλλες κρατικές υπηρεσίες.
 - **Προαιρετικοί**, είναι αυτοί που επιβάλλονται από την διοίκηση ή τους μετόχους για δικιά τους χρήση (**Κάντζος Κ., Χονδράκη Α. 2006**).

6. **Ανάλογα με τον τομέα που διερευνούν, σε διαχειριστικούς, διοικητικούς και φορολογικούς ελέγχους:**
 - **Διαχειριστικοί**, είναι όσοι έχουν ως αποκλειστικό αντικείμενο την διαχείριση των οικονομικών της εταιρείας.
 - **Διοικητικοί**, είναι όσοι ασχολούνται με τη διαπίστωση της ορθής και της πιστής εφαρμογής των ακολουθούμενων διαδικασιών.

- **Φορολογικοί**, είναι όσοι αποβλέπουν στην ορθή τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας και των φορολογικών υποχρεώσεων (**Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013**).

2.3.3 Τα Είδη των Ελέγχων

Η καλύτερη και αποδοτικότερη τακτοποίηση των ελέγχων γίνεται με βάση το στοιχείο έμφασης του καθενός και με τον τρόπο ή την μεθοδολογία που ακολουθεί. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω έχουμε τον Χρηματοοικονομικό Έλεγχο, τον Λειτουργικό Έλεγχο, τον Έλεγχο Αποδοτικότητας, τον Έλεγχο Συμμόρφωσης και τους Ειδικούς Ελέγχους. Συγκεκριμένα, για κάθε ένα ξεχωριστά για τους παραπάνω ελέγχους έχουμε τα εξής (**Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013**):

- **Ο Χρηματοοικονομικός Έλεγχος**, είναι ο έλεγχος που πραγματοποιείται επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας και ο οποίος κατά κύριο λόγο ελέγχει την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του λογιστικού της συστήματος κατά την μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
- **Κατά τον Λειτουργικό Έλεγχο**, επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσο μια λειτουργία συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα και μόνο χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια δεοντολογικά ή επιστημονικά κριτήρια και αρχές της οικονομικής μονάδας, αλλά και σύμφωνα με τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές (π.χ. κανονισμούς, εγχειρίδια πληροφοριών, έλεγχου πληροφόρησης κ.α.)
- **Ο Έλεγχος Αποδοτικότητας**, απασχολεί κυρίως τους εσωτερικούς ελεγκτές της εταιρείας και ενδιαφέρεται για το εάν μια διαδικασία ή λειτουργία σε ένα οργανισμό φέρει τα αποτελέσματα για τα οποία έχει εγκαθιδρυθεί, ή συμβάλλει θετικά στη λειτουργία του συνολικού συστήματος το οποίο είναι και αυτή ενταγμένη.
- **Ο Έλεγχος Συμμόρφωσης**, σκοπό έχει τη διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων συνεργασίας, προδιαγραφών έργων κ.α.)

- **Ο Ειδικός Έλεγχος**, μπορεί να είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες κατηγορίες, αρκεί να έχει την ικανότητα αλλά και εξειδίκευση ο ελεγκτής να τον διεκπεραιώσει. Σε αυτούς ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που αναφέρεται στο άρθρο 40 του Ν.2190/1920 και τον οποίο έχουν δικαίωμα να ζητήσουν διάφορες επιχειρήσεις από το αρμόδιο Εφετείο ή Πρωτοδικείο, που έχουν έννομο συμφέρον σε Ανώνυμες Εταιρείες. Ο έλεγχος αυτός ανατίθεται υποχρεωτικά και μόνο στους ορκωτούς ελεγκτές της εταιρείας.

2.4 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής και του Ελέγχου

Τα τελευταία χρόνια έχουν υποστηριχθεί διάφορες βάσεις για τη θεμελίωση της Ελεγκτικής και των ελέγχων. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

- **Ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση του συνόλου των λογιστικών σφαλμάτων**, όπου σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτής της προσέγγισης, τη βάση θεμελίωσης της Ελεγκτικής αποτελεί ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση των λογιστικών σφαλμάτων, τα οποία ανεξάρτητα του ηθελημένου ή αθέλητου χαρακτήρα τους, «παραποιούν» τις οικονομικές καταστάσεις με συνέπεια να μπορούν να παρουσιάσουν μια αλλοιωμένη και ανακριβή εικόνα της επιχείρησης. Αποτέλεσμα, των παραπάνω είναι η παραπληροφόρηση και πιθανόν η εξαπάτηση των ενδιαφερόμενων για την πορεία της επιχείρησης προσώπων. Επίσης, σύμφωνα με το σύνολο των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί το «σφάλμα στη λογιστική είναι σφάλμα επαγγελματικό οφειλόμενο σε αμέλεια ή άγνοια των λογιστικών κανόνων». Οι κατηγορίες στις οποίες κατατάσσονται τα σφάλματα είναι: τα σφάλματα λογιστικής ερμηνείας, σφάλματα παραλείψεων, σφάλματα αποδόσεων, σφάλματα αρχών, σφάλματα αριθμητικά και σφάλματα από την εκτέλεση της λογιστικής εργασίας στο εσωτερικό της επιχείρησης (**Baude J. 1996**).
- **«Σχέση» ιδιοκτήτη και διαχειριστή**, όπου σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η Λογιστική και η Ελεγκτική παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη «σχέση» μεταξύ

ιδιοκτήτη και διαχειριστή. Η «σχέση» αυτή όπως είναι και απολύτως φυσικό δημιουργεί μια σύγκρουση συμφερόντων, λόγω κυρίως της **«ασυμμετρίας των πληροφοριών»** που υπάρχει μεταξύ του διαχειριστή μιας οικονομικής οντότητας και του ιδιοκτήτη-μετόχου, ο οποίος βρίσκεται εκτός της διοικούμενης από το διαχειριστή οικονομικής οντότητας. Επίσης, **ασυμμετρία πληροφοριών** σημαίνει, ότι οι διοικούντες μιας επιχείρησης έχουν γενικά περισσότερη και ακριβέστερη πληροφόρηση για την πραγματική οικονομική θέση της εταιρείας που διοικούν, σε σχέση με την πληροφόρηση που διαθέτουν οι εκτός της επιχείρησης ιδιοκτήτες-μέτοχοι. Εάν, ο στόχος και των δύο μερών είναι η μεγιστοποίηση του προσωπικού τους συμφέροντος, τότε είναι πιθανόν οι επικεφαλές των οικονομικών μονάδων να μην ενεργούν προς την κατεύθυνση της καλύτερης δυνατής διασφάλισης των συμφερόντων των μετόχων. Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιας συμπεριφοράς αποτελούν η παραποίηση εκ μέρους της διοίκησης μιας επιχείρησης των δημοσιευθέντων αποτελεσμάτων χρήσης της προκειμένου να εισπράξουν αυξημένες αμοιβές επιτυχίας (**δηλαδή bonus**), η λήψη από τα μέλη της διοίκησης προσωπικών δανείων από την εταιρεία την οποία διοικούν, αλλά και ο καθορισμός υπέρογκων και υψηλών αμοιβών.

Από τα προηγούμενα συνάγεται ότι ένας από τους πρωταρχικούς και σημαντικότερους σκοπούς της Ελεγκτικής, είναι και η διασφάλιση της τάξης της επιχειρηματικής ζωής, της διαφάνειας, αλλά και της προστασίας των δικαιωμάτων των μετόχων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι Ελεγκτές, με την εγκυρότητα που διακρίνει το έργο τους συμβάλλουν στη δημιουργία «πίστης» για τις κεφαλαιακές οικονομικές μονάδες (κυρίαρχη μορφή των οποίων είναι οι Ανώνυμες Εταιρείες), στην προστασία της μειοψηφίας των μετόχων, των συναλλασσομένων, αλλά και του κοινωνικού συνόλου από την «καταχρηστική» λειτουργία των επιχειρήσεων. Οι Ελεγκτές επίσης, αποβλέπουν στον εντοπισμό ελλείψεων και αδυναμιών, στην οργάνωση και λειτουργία, στην αποκάλυψη λαθών ή παραβάσεων των οικονομικών μονάδων και στην υποβολή προτάσεων βελτιώσεων και ορθολογικότερης λειτουργίας τους (**Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013**).

2.5 Θέματα που εξετάζει η Ελεγκτική

2.5.1 Αντικείμενο του Ελέγχου

Η ενασχόληση του ελέγχου με τις κατευθυντήριες γραμμές της διαχειριστικής διαδικασίας κάθε μορφής ξένης περιουσίας (δηλαδή περιουσία οποιαδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου) αποτελεί την πεμπτούσια του ίδιου του ελέγχου. Οι σχέσεις κυριότητας των διαφόρων στοιχείων μιας οικονομικής μονάδας δεν είναι μονομερείς, αλλά έχουν διπλό σημείο αναφοράς. Επίσης, η περιουσία μιας ατομικής επιχείρησης είναι σε πρώτο στάδιο «κτήμα» του ιδιοκτήτη-επιχειρηματία, αλλά συγχρόνως αποτελεί και στοιχείο ενδιαφέροντος γι' αυτούς που έχουν απαιτήσεις απέναντι στην οικονομική μονάδα, ενώ η περιουσία μιας Ανώνυμης Εταιρείας από την άλλη πλευρά αποτελεί κοινό «κτήμα» του συνόλου των μετόχων και ταυτόχρονα ξένο αντικείμενο για αυτούς που την διαχειρίζονται. Τα διάφορα πιστοποιητικά ελέγχου αποτελούν το επισφράγισμα της νομιμότητας κάθε ορθής και αποτελεσματικής διαχείρισης και συγχρόνως συνθέτουν την ασφαλιστική δικλείδα που θα προλάβει ή θα επανορθώσει λάθη, ατασθαλίες και κάθε λογής ειδών αυθαιρεσίες (Τσακλάγκανος Α. 2005).

Με βάση αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω ως **αντικείμενο του ελέγχου**, στα πλαίσια της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής, ορίζεται ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που διαμορφώνουν την εικόνα μιας οικονομικής μονάδας. Αναλυτικότερα, τονίζεται ότι επαληθεύεται ο απολογισμός των υπευθύνων να δώσουν αναφορά στους έχοντες έννομο συμφέρον για αυτό. **Συγκεκριμένα, οι βασικοί και σημαντικότεροι σκοποί του αντικειμενικού ελέγχου είναι οι εξής (Τσακλάγκανος Α. 2005, Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013):**

- εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών στο εσωτερικό της επιχείρησης.
- διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων ως προς τις διαδικασίες του εντοπισμού λογιστικών λαθών.
- έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός της ακρίβειας και πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους.
- αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και

κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην οικονομική μονάδα.

- πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων στο εσωτερικό της επιχείρησης.

2.5.2 Υποκείμενο του Ελέγχου

Ως υποκείμενο του ελέγχου μπορούμε να θεωρήσουμε τον Ελεγκτή, δηλαδή εκείνο το πρόσωπο που στο εσωτερικό της επιχείρησης σχεδιάζει, προγραμματίζει και τελικώς εφαρμόζει όλη την ελεγκτική διαδικασία. Η διάκριση των ελεγκτών σε εσωτερικούς και σε εξωτερικούς εξυπηρετεί στον καθορισμό και στην εξέταση των ουσιαστικών και τυπικών προσόντων που αυτοί θα πρέπει να κατέχουν, όπως επίσης βοηθά στην επιβεβαίωση της εγκυρότητας και αξιοπιστίας των πράξεων πιστοποίησης που αυτοί εκδίδουν. **Υπάρχουν αρκετές κατηγορίες ελεγκτών, οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις επιμέρους γενικές κατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής (Καζαντζής Χ. 2006):**

1. **Εξωτερικοί Ελεγκτές**, οι οποίοι αναφέρονται συχνά ως ανεξάρτητοι ελεγκτές ή ορκωτοί ελεγκτές λογιστές. Ονομάζονται «εξωτερικοί» επειδή δεν ανήκουν στο ανθρώπινο δυναμικό του ελεγχόμενου φορέα και γενικά της οικονομικής μονάδας. Οι εξωτερικοί ελεγκτές ελέγχουν τις οικονομικές καταστάσεις, αλλά μπορούν επίσης να πραγματοποιήσουν τις περισσότερες κατηγορίες ελέγχων. Οι εξωτερικοί ελεγκτές διακρίνονται:
 - **Στους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές**, οι οποίοι είναι αναγνωρισμένοι από την Πολιτεία και έχουν ως πρωταρχικό τους καθήκον τον υπεύθυνο, αντικειμενικό και ανεπηρέαστο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύουν οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις και οργανισμοί. Οι Ορκωτοί Λογιστές, πρέπει να έχουν μεγάλη και σημαντική πείρα και να διακρίνονται για το κύρος τους, την αμεροληψία, την ευθυκρισία, την εχεμύθεια και προπαντός το ήθος τους, γιατί η άσκηση του επαγγέλματος τους συνδέεται με μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα της ιδιωτικής και της δημόσιας οικονομικής ζωής.

- **Στους Εξωτερικούς Ελεγκτές Λογιστές**, όπου ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων που δεν υπάγονται υποχρεωτικά στον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών γίνεται από τους παραπάνω Ελεγκτές, οι οποίοι ασχολούνται με τον έλεγχο των οικονομικών μεγεθών των εταιρειών, αλλά και έργο τους υπάγεται επίσης και στο να πιστοποιούν τη γνησιότητα και την ακρίβεια των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων τους.

- 2. **Εσωτερικοί Ελεγκτές**, οι οποίοι είναι τα στελέχη μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού που είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια ελέγχου μέσα στην ίδια την οικονομική μονάδα. Για την αποτελεσματική διενέργεια των ελέγχων οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από επιρροές των ελεγχόμενων. Γι' αυτό το τμήμα των εσωτερικών ελεγκτών υπάγεται υποχρεωτικά απ' ευθείας στη διοίκηση της επιχείρησης ή στην επιτροπή ελέγχου. Ο εσωτερικός ελεγκτής, επιθεωρώντας το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, αξιολογεί τόσο τον αποτελεσματικό σχεδιασμό του συστήματος όσο και την αποτελεσματική λειτουργία του.

- 3. **Κυβερνητικοί Ελεγκτές**, όπου διακρίνουμε τις εξής κατηγορίες ελεγκτών:
 - **Φορολογικοί Ελεγκτές**
 - **Ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου**
 - **Ελεγκτές του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους**
 - **Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης**
 - **Συμβούλιο Επιθεώρησης- Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης**

- 4. **Ελεγκτές του Οικονομικού Εγκλήματος**, όπως είναι η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων που έχει ως σκοπό την αποκάλυψη και καταστολή του οικονομικού εγκλήματος στο εσωτερικό των επιχειρήσεων.

Πίνακας 1: Διαμόρφωση των Στόχων της Ελεγκτικής Διαχρονικά

Περίοδος	Αναφερόμενοι ως Ελεγκτικοί Στόχοι	Έκταση Ελέγχου	Αναγνώριση της σημασίας του ελέγχου
έως-1500	Ανακάλυψη της Απάτης	Λεπτομερής	Ανόπαρκτη
1500-1850	Ανακάλυψη της Απάτης	Λεπτομερής	Ανόπαρκτη
1850-1905	Ανακάλυψη της Απάτης	Κάποιοι έλεγχοι, κυρίως λεπτομερής	Ανόπαρκτη
1905-1933	Εκτίμηση της ορθότητας παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών.	Λεπτομερείς έλεγχοι	Μικρή αναγνώριση
1933-1940	Εκτίμηση της ορθότητας παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών. Ανακάλυψη απάτης και λαθών.	Έλεγχοι	Αυξανόμενη αναγνώριση
1940-1960	Εκτίμηση της ορθότητας σχετικά με την παρουσίαση των οικονομικών μεγεθών.	Έλεγχοι	Σημαντική

Πηγή: Κάντζος Κ. & Χονδράκη Α. 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 Γενικά

Ο Εσωτερικός Έλεγχος, (Internal Auditing) ως έννοια και αντικείμενο αν τον κρίνει κανείς στη σωστή του διάσταση, διακρίνεται για το εύρος και το υψηλό επίπεδο υπηρεσιών που προσφέρει. Όμως, από άγνοια των διοικούντων και των ελεγκτών, αρκετές φορές «αδικείται» και δεν του προσδίδεται ο σωστός ρόλος, αλλά και η ανάλογη θέση στον επιχειρησιακό χώρο. Τα τελευταία χρόνια το σύνολο των επιχειρήσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αντιμετωπίζουν έναν τεράστιο ανταγωνισμό. Για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν με το πέρασμα των χρόνων πρέπει να χρησιμοποιήσουν προωθημένες μεθόδους σχεδίασης, παραγωγής και προώθησης των προϊόντων τους, να προσπαθούν να επιτύχουν τη διαρκή βελτίωση της ποιότητας αλλά και τη μείωση του κόστους. Οι επιτυχημένες οικονομικές μονάδες, στην σημερινή εποχή αναγνωρίζουν την ανάγκη για «επιχειρηματική τελειότητα». Η τελειότητα όμως αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς ένα αποτελεσματικό και σύγχρονο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου **(Καζαντζής X. 2006)**.

Η αναγκαιότητα, για ανάληψη από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων και η διαχείρισή τους, καθώς και η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που να εξασφαλίζουν την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και στόχων των οικονομικών μονάδων, όπως επίσης και ο σημαντικός περιορισμός των αλόγιστων δαπανών και η αποφυγή της κακοδιαχείρισης, επέβαλε εκ των πραγμάτων τον Εσωτερικό Έλεγχο ως αρωγό στο έργο της διοίκησης με γνώμονα την αντικειμενική αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, αλλά και την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης. Ο Εσωτερικός Έλεγχος, ως «**σύμβουλος της διοίκησης**» δεν περιορίζεται μόνο σε ένα τυπικό οικονομικό έλεγχο. Αντίθετα, κινείται σε ένα ευρύτερο πεδίο φιλοσοφίας και πρακτικής εφαρμογής δίχως «φραγμούς» και περιορισμούς, αλλά και σε επίπεδο συμβουλευτικού χαρακτήρα σύμφωνα με το γενικότερο πνεύμα της Ελεγκτικής, ενώ διακρίνεται επίσης για το σύγχρονο τρόπο σκέψης-αντίληψης, όπως και για το ευρύ διοικητικό και επιχειρηματικό του πνεύμα **(Καζαντζής X. 2006)**.

Επιπλέον, το εσωτερικό σύστημα ελέγχου, βοηθάει ουσιαστικά στην καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού αλλά και των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας. Επίσης, ένας σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος δεν αποτελεί «επιθεωρητή» της διοίκησης, αλλά είναι ένας ικανός και έμπειρος υπάλληλος που έχει την δυνατότητα να βελτιώνει σε ποιοτικό βαθμό την εργασία των στελεχών και ταυτόχρονα μέσα από μια συμβουλευτική προσέγγιση, να εξασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία και την τήρηση των εταιρικών κανόνων (Πάσχας Γ., Τριανταφυλλίδης Κ. 2006).

3.2 Ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο Εσωτερικός Έλεγχος, αποτελεί ένα ιδιαίτερα «δημοφιλής» ερευνητικό πεδίο το οποίο κεντρίζει το ενδιαφέρον ερευνητών και μελετητών τα τελευταία χρόνια. Η σημαντικότητά του επιβεβαιώνεται από το μεγάλο όγκο της σχετικής διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, ενώ η «ένταση» αναζήτησης ενός αξιόπιστου εννοιολογικού πλαισίου οδήγησε τους μελετητές στην υιοθέτηση ενός ικανού αριθμού εναλλακτικών προσεγγίσεων. Ενδεικτικό, της σημασίας του για την επιβίωση και ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων αποτελεί το πλήθος των ορισμών που έχουν αποδοθεί από ερευνητές και μελετητές παγκοσμίως (Δρογαλάς Γ. 2005).

Συγκεκριμένα, τα πρώτα χρόνια ο **Εσωτερικός Έλεγχος** θεωρούνταν ως μια διαδικασία που πρόσφερε έλεγχο «επιβεβαίωσης» σε λογιστικούς λογαριασμούς. Υπό αυτό το πρίσμα, ο Εσωτερικός Έλεγχος ορίζονταν ως μια διαδικασία επίβλεψης αλλά και ως ο «αστυνομικός της Διοίκησης», ο οποίος δεν διαδραμάτιζε ρόλο στην επίτευξη των οργανωσιακών στόχων της οικονομικής μονάδας. Αυτή ήταν μια «εμβρυακή» μορφή της έννοιας του Εσωτερικού Ελέγχου. Επίσης, σύμφωνα με το **Αμερικανικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, ο Εσωτερικός Έλεγχος ορίζεται** «ως μια ανεξάρτητη, αντικειμενική δραστηριότητα συμβουλευτικού χαρακτήρα που δημιουργήθηκε για να προσθέσει αξία και να βελτιώσει την εικόνα της εταιρείας». Έτσι, ως «σύμβουλος» της διοίκησης ο Εσωτερικός Έλεγχος δεν περιορίζεται απλά και μόνο στον απαραίτητο οικονομικό έλεγχο, αλλά αντίθετα συμβάλλει αποτελεσματικά ώστε η εταιρεία να πραγματοποιήσει τους στόχους της, να εκτιμήσει

και να μειώσει τους κινδύνους, ενώ παράλληλα συντελεί και στη καλύτερη διοίκηση αυτής (Morgan G. 1979).

Ακολουθώντας την ίδια λογική, στην Ελλάδα, το **Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Ε.Ι.Ε.Ε.)** όρισε τον **Εσωτερικό Έλεγχο** ως «**μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οικονομικού οργανισμού. Επίσης, βοηθάει την επιχείρηση να επιτύχει τους σκοπούς της, υιοθετώντας μια συστηματική και επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης.**»

Παράλληλα, ένας ευρύτερος ορισμός, ο οποίος υπογράμμιζε τόσο τον συμβουλευτικό όσο και τον προληπτικό ρόλο του Εσωτερικού Ελέγχου αποδόθηκε από τον **Π. Παπαστάθη**. **Υπό το πρίσμα του εν λόγω ορισμού ο Εσωτερικός Έλεγχος**, θεωρήθηκε η «**υπηρεσία που αποσκοπεί στην αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του συστήματος εσωτερικών ελέγχων και προτείνει βελτιώσεις όπου διαπιστώνονται αδυναμίες.**» Επίσης, στον ίδιο ορισμό τονίστηκε η σύνδεση του Εσωτερικού Ελέγχου με την στρατηγική της οικονομικής μονάδας, όπου «**εσωτερικός έλεγχος είναι το σύνολο των διαδικασιών, των κανόνων, των μεθόδων και των επαληθεύσεων που διασφαλίζουν την προστασία της περιουσίας της επιχείρησης, αλλά και την αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής της**» (**Παπαστάθης Π. 2003**).

Ακόμη, έχουν διατυπωθεί και άλλοι ορισμοί για την έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου. Έτσι, σύμφωνα με την **Επιτροπή Ελεγκτικών Πρακτικών-Α.Ρ.Σ. (Auditing Practices Committee 1980)** ο Εσωτερικός Έλεγχος, ορίζεται «**ως μια ανεξάρτητη εξέταση και γνωμοδότηση για τα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας, η οποία πραγματοποιείται από ένα διορισμένο από αυτήν ελεγκτή.**» Ενώ ένας άλλος ορισμός σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, είναι ότι «**πρόκειται για μια συστηματική αναθεώρηση και αντικειμενική εξέταση ενός στοιχείου και συμπεριλαμβάνει την επαλήθευση απαραίτητων και συγκεκριμένων πληροφοριών όπως αυτή καθορίζεται από τον ελεγκτή (Miller A., Bailley P. 1989).**»

Συμπερασματικά, από όλους τους παραπάνω ορισμούς σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο καθίσταται σαφές, ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος δεν είναι ένα μονοδιάστατο εργαλείο ελέγχου της ορθότητας των οικονομικών καταστάσεων, αλλά αποτελεί συστατικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης, διαδραματίζει κομβικό ρόλο στην αξιοπιστία των εκθέσεων-αναφορών των οικονομικών επιτελείων και παρέχει σημαντική υπηρεσία αποτελώντας προστιθέμενη αξία για την οικονομική μονάδα προς την επίτευξη των δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς της. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα υγιές Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου παρέχει στην οικονομική μονάδα τη διασφάλιση, ότι δεν θα εμποδιστεί στην επίτευξη των στρατηγικών και επιχειρησιακών της στόχων και γενικότερα ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι η αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου «**Management**», αλλά και ο σύμβουλος του σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα της επιχείρησης (**Παπαστάθης Π. 2003**).

3.3 Ο Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου

Αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς την διοίκηση της εταιρείας, αλλά και να βοηθά τα μέλη του οργανισμού γενικότερα στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους μέσω επιστημονικών αναλύσεων, αξιολογήσεων και παροχής συμβουλών με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Επίσης, ο Εσωτερικός Έλεγχος αποσκοπεί στο να διαβεβαιώσει τα στελέχη και τα τμήματα που εποπτεύουν, ότι οι διαδικασίες που ακολουθούν είναι σύμφωνες με τις αποφάσεις και τις εντολές της διοίκησης (**Coram P., Ferguson C., Moroney R. 2006**).

Επομένως, στα πλαίσια του σκοπού αυτού ο Εσωτερικός Έλεγχος εξετάζει και αξιοποιεί τα εξής (Παπαστάθης Π. 2003):

1. Την προώθηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των επιμέρους λειτουργικών μονάδων του οργανισμού.
2. Να διαβεβαιώσει τα στελέχη της επιχείρησης και τα τμήματα που εποπτεύουν, ότι οι διαδικασίες που ακολουθούν είναι σύμφωνες με τις αποφάσεις και τις εντολές των ανώτατων στελεχών της διοίκησης.

3. Τη μέτρηση απόδοσης του «**Management**» σε όλα τα επίπεδα, εξαιρούμενης αυτής της διοίκησης, που αποβλέπει στη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και πόρων.
4. Την τήρηση της πολιτικής προσωπικού και προαγωγών, αξιολογήσεων και αξιοποιήσεων του συνόλου των στελεχών. Επίσης, την εφαρμογή των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς, νομοθεσίας και διαδικασιών καθώς και την απονομή ευθυνών και επιβραβεύσεων, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και αναγκαίο.
5. Να βοηθήσει το προσωπικό της επιχείρησης να συμμορφωθεί και να εναρμονιστεί με την εκάστοτε νομολογία και πολιτική που εφαρμόζει η διοίκηση της εταιρείας. Συντελεί στην μείωση των ανθρώπινων λαθών, απατών και δολοπλοκιών, αλλά παράλληλα συμβάλει στη θωράκιση των συμφερόντων της επιχείρησης, των μετόχων αλλά και των εργαζομένων.
6. Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας, αλλά και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και λογιστικών βιβλίων.
7. Την αποφυγή μέσω της παρουσίας του Εσωτερικού Ελέγχου ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, καθώς και την «αδιαφορία» των ιθυνόντων.
8. Την ύπαρξη κλίματος αποδοχής και διάθεσης συνεργασίας των ελεγχόμενων με τον Εσωτερικό Έλεγχο.

3.4 Ανεξαρτησία και Αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού Ελέγχου

Μια από τις σημαντικές παραμέτρους που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση της επιχείρησης έτσι ώστε ένας εσωτερικός έλεγχος να θεωρηθεί επιτυχημένος και μάλιστα από τις πιο βασικές, είναι η «**ανεξαρτησία**» του εσωτερικού ελέγχου, που σημαίνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες που ελέγχουν. Να έχουν δηλαδή, πλήρη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας. Ο όρος ανεξαρτησία εμπεριέχει επίσης, τη δυνατότητα που προσφέρεται προκειμένου οι ίδιοι να εκτελούν την εργασία τους ελεύθεροι και να είναι εντελώς απαλλαγμένοι από κάθε είδους παρεμβάσεις. Γενικά, ενδείκνυται η υπαγωγή του εσωτερικού ελέγχου

σε ανώτατο ιεραρχικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα στον διευθύνοντα σύμβουλο και η ένταξη αυτή προσδίδει κύρος και αντικειμενικότητα σε όλη την διαδικασία (Παπαστάθης Π. 2013).

Η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε μια σειρά παραγόντων που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση. Ως τέτοιες θεωρούνται (Nashwa G. 2005):

- Η ελευθερία δράσης και το περιβάλλον μέσα στο οποίο διεξάγεται η λειτουργία του εκάστοτε ελέγχου (**The control environment**). Το κατά πόσο δηλαδή οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν την ελευθερία κινήσεων και το απρόσκοπτο της πρόσβασης στα αρχεία της εταιρείας, στο προσωπικό και τα περιουσιακά της στοιχεία.
- Η αναγκαιότητα, το κατά πόσο δηλαδή η διοίκηση επιθυμεί ο εσωτερικός έλεγχος, να λειτουργεί ως απαραίτητο εργαλείο και όχι ως παροδικό μέσον ελέγχου όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας.
- Η ιδιαίτερη σημασία που δίνεται στην εκτίμηση κινδύνων, στην πληροφόρηση και επικοινωνία (**Information and Communication**), αλλά και στην επόπτευση (**Monitoring**).

3.5 Η Αναγκαιότητα και Χρησιμότητα του Εσωτερικού Ελέγχου

Κάθε μεγάλη επιχείρηση και γενικά οικονομική μονάδα αποτελείται από πολλές διευθύνσεις και τμήματα ώστε η επίβλεψη χιλιάδων εργαζομένων στους διάφορους τομείς να μην είναι εύκολη, αν δεν έχουν επινοηθεί και εφαρμοσθεί μοντέρνες μέθοδοι διοίκησης και αν δεν χρησιμοποιηθεί σύγχρονη ηλεκτρονική τεχνολογία. Έτσι, με τον τρόπο αυτό συγκεντρώνονται διάφορες πληροφορίες σε θέματα οικονομικά και τεχνικά, ώστε οι διευθυντές χωρίς να έχουν την δυνατότητα της προσωπικής επίβλεψης και παρατήρησης να αξιολογούν τα λειτουργικά αποτελέσματα της επιχείρησης και να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για τη λήψη λογικών και σημαντικών αποφάσεων. Για να είναι όμως αξιόπιστες αυτές οι οικονομικές και τεχνικές πληροφορίες απαιτείται συνεχής έλεγχος και αξιολόγηση αυτών των πληροφοριών. **Επιβάλλεται, κατά συνέπεια, συνεχής Εσωτερικός**

Έλεγχος για να διαπιστωθεί αν οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης ακολουθούνται σωστά από τα διάφορα επίπεδα του «Management» και των εργαζομένων, αν επιτυγχάνονται οι αναμενόμενες αποδόσεις, αν υπολογίζονται σωστά οι αποκλίσεις και αν αυτές ανακοινώνονται στους αρμόδιους υπεύθυνους και αν τελικά λαμβάνονται οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες (Τσαγκλάγκανος Α. 2005).

Το «Management» της επιχείρησης έχει την ευθύνη για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων και για την κατάρτιση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, που πρέπει να παρουσιάζουν την αληθινή εικόνα της εταιρείας, με το να είναι ακριβής, αξιόπιστη και επαρκής. Ο Εσωτερικός Έλεγχος, παρέχει την βεβαιότητα ότι και η ευθύνη αυτή ολοκληρώνεται. Γενικότερα, η ευρύτερη έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα αν εξεταστεί σε σχέση με την πολυπλοκότητα των μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων, καθώς ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει εξελιχθεί σε μια τεχνική μεγάλης σημασίας που επιτρέπει στη διοίκηση αυτών των οργανισμών να λειτουργούν αποδοτικά επιτυγχάνοντας υψηλή παραγωγικότητα (Τσαγκλάγκανος Α.2005).

Επίσης, ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει σημαντική και μεγάλη σπουδαιότητα και για τον εξωτερικό ανεξάρτητο Ορκωτό Λογιστή. Το σύστημα αλλά και η ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου που χρησιμοποιείται από την επιχείρηση θα καθορίσει τη διαδικασία του Εξωτερικού Ελέγχου. Οι ανεξάρτητοι Ορκωτοί Λογιστές, εξετάζουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου ώστε να πεισθούν για την αξία των λογιστικών δεδομένων και να καθορίσουν το χρονοδιάγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας, που είναι απαραίτητο για την έκφραση γνώμης πάνω στην αξιοπιστία και «ειλικρίνεια» των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων (Τσαγκλάγκανος Α. 2005, Coram P., Ferguson C., Moroney R. 2004).

3.6 Τα Είδη του Εσωτερικού Ελέγχου

Με το σκεπτικό ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος αξιοποιεί την επάρκεια λειτουργίας του ίδιου του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, αυτός διενεργείται εφ' όλων των λειτουργιών και δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα μόνο αντικείμενα. Επίσης,

διακρίνεται σε πολλά είδη ελέγχου, όσες είναι και οι λειτουργίες, δηλαδή σε οικονομικούς, λειτουργικούς, διοικητικούς, παραγωγής, προμηθειών και πωλήσεων, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού της εταιρείας, ποιοτικού ελέγχου, παραγωγικών μέσων, εκπαίδευσης προσωπικού, ασφάλειας και υγιεινής του συνόλου των εργαζομένων και γενικά, έλεγχος όλων των δραστηριοτήτων που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων.

Οι Εσωτερικοί Έλεγχοι, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι διακρίνονται σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς και ελέγχους παραγωγής υπό την ευρεία έννοια, με την προϋπόθεση ότι όλες οι λειτουργίες εντάσσονται ανάλογα κάτω από την «σκέπη» των τεσσάρων αυτών διακρίσεων και καμία δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση ελεγκτικής διερεύνησης. **Συγκεκριμένα, για κάθε ένα ξεχωριστά από τα τέσσερα είδη του Εσωτερικού Ελέγχου μπορούμε να πούμε τα εξής (Παπαστάθης Π. 2003):**

- 1. Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits),** στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση της επιχείρησης πρόγραμμα σε ετήσια βάση και ανά περιόδους, αν τα τμήματα της εταιρείας είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι επαρκώς εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης-παραλαβής των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.
- 2. Οικονομικοί Έλεγχοι (Financial Audits),** στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών επί κάθε είδους οικονομικού «φαινομένου», παρέχοντας τις ανάλογες πληροφορίες στην εκάστοτε διοίκηση για τη λήψη ορθών και σημαντικών επιχειρηματικών αποφάσεων.

3. Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits), κινούνται σε ένα ευρύτερο πεδίο δράσης σε σχέση με τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν μεγαλύτερους αντικειμενικούς στόχους οι οποίοι συνίστανται στο να αξιολογούν βάση επιστημονικών και αντικειμενικών μεθόδων, τη συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης-φορέα, καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής σύμφωνα με τις τεχνικές και τους αποδεχτούς κανόνες της διοικητικής επιστήμης.

Οι Διοικητικοί Εσωτερικοί Έλεγχοι, εξετάζουν το βαθμό διοικητικής αποτελεσματικότητας, συνεργασίας και επικοινωνίας όλων των διοικητικών ιεραρχικών επιπέδων του οργανισμού, καθώς επίσης και στις αδυναμίες αλλά και ελλείψεις του τρόπου λειτουργίας των συγκεκριμένων επιπέδων. Ακόμη, στοχεύουν στην αξιολόγηση του συστήματος διοικητικού Εσωτερικού Ελέγχου, όπως και στην επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν, καθώς και τις συνέπειες των αδυναμιών αυτών. Επίσης, εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τα σχέδια δράσης, τις αποφάσεις των διοικητικών στελεχών και γενικότερα την πολιτική διοίκησης της εταιρείας, ενώ αποβλέπουν στη διερεύνηση του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιοποιείται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αν είναι προσηλωμένο στο περιβάλλον το οποίο εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους γενικότερους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών.

4. Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits), όπου σκοπός των συγκεκριμένων ελέγχων είναι η διερεύνηση λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπαρχόντων σε «περιοχές» που έχουν απαξιωθεί. Εάν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εφαρμόζονται οι κανόνες, οι νόμοι της πολιτείας, ενώ ελέγχεται αν οι συναλλαγές γίνονται με τις σύμφωνες θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα λειτουργούν αρμονικά μεταξύ τους.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν ακόμη, στην προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης. Αναφέρονται, στις επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος

διοίκησης. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν αποτελεσματικά κατά την υλοποίηση των αποφάσεων, ενώ αποβλέπουν και στη διαπίστωση κατά πόσο ένα τμήμα λειτουργεί σωστά με την υπάρχουσα οργανωτική δομή, αν επιτυγχάνονται οι στόχοι της επιχείρησης προτείνοντας διορθωτικές παρεμβάσεις όπου συναντώνται μεγάλες και σημαντικές αποκλίσεις.

3.7 Αναφορικά για τους Εσωτερικούς Ελεγκτές

3.7.1 Ορισμός Εσωτερικού Ελεγκτή

Ο **Εσωτερικός Ελεγκτής (Internal Auditor)** είναι το στέλεχος μιας οικονομικής μονάδας που κατέχει υψηλή θέση μέσα σε αυτή, είναι αρμόδιο για τον εσωτερικό έλεγχο της, αλλά και στο να παρέχει αξιόπιστες, αντικειμενικές και ανεξάρτητες εκτιμήσεις για τις λειτουργικές και οικονομικές δραστηριότητες της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένης και της εταιρικής διακυβέρνησης αυτής, δηλαδή, όσον αφορά τον έλεγχο επί των νόμων, θεσμών, αξιών αλλά και κανόνων εθιμικού δικαίου που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο μια επιχείρηση διοικείται ή ελέγχεται (**Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013**).

3.7.2 Τα Προσόντα των Εσωτερικών Ελεγκτών

Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα και την καλή λειτουργία του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι η κατάλληλη στελέχωσή του από ικανούς, με εμπειρία, γνώση, αλλά και επαγγελματίες Εσωτερικούς Ελεγκτές. Αυτή επιτυγχάνεται με την εφαρμογή αυστηρών επαγγελματικών κριτηρίων κατά τη διαδικασία επιλογής τους. Η στελέχωση του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου μπορεί να γίνεται και από το υπάρχον προσωπικό της επιχείρησης, αρκεί να πληροί τα απαιτούμενα αλλά και αυξημένα προσόντα ενός ελεγκτή. Αν καθίσταται αδύνατη η επιλογή μέσα από την εταιρεία τότε θα πρέπει να γίνεται εκτός αυτής.

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής, θα πρέπει να ασκεί το επάγγελμά του με επαρκή επαγγελματική κατάρτιση. Επίσης, θα πρέπει να επιμορφώνεται συνεχώς για να μπορεί το έργο του να είναι αξιόλογο, αποδοτικό και αποτελεσματικό. Επομένως, το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου επανδρώνεται με άτομα των οποίων η τεχνογνωσία, η εμπειρία, αλλά και το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο διασφαλίζει την καλύτερη και αποδοτικότερη διενέργεια του ελέγχου. Το συγκεκριμένο τμήμα δηλαδή, είναι στελεχωμένο με προσωπικό που έχει υψηλά επίπεδα γνώσεων, ικανοτήτων, αντιλήψεων και δεξιοτήτων προκειμένου να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι το πρόσωπο που εμπιστεύεται η διοίκηση, καθώς με την πολύπλευρη γνώση, εμπειρία, και αντικειμενική κρίση που τον διακρίνει αποτελεί σύμβολο αυτής. **Ως προσόντα των Εσωτερικών Ελεγκτών μπορούμε να αναφέρουμε τα εξής (Παπαστάθης Π. 2003):**

- Να διαθέτουν ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση και να διακρίνονται για την οικονομική σκέψη, καθώς και για το οργανωτικό και διοικητικό τους πνεύμα.
- Να έχουν επαγγελματική κατάρτιση και εμπειρία με τις απαραίτητες εξειδικευμένες γνώσεις, για την προσέγγιση και εκτίμηση των σημαντικότερων προβλημάτων της επιχείρησης.
- Να έχουν την ικανότητα αξιολόγησης, εκτίμησης και κριτικής επί των συστημάτων λειτουργίας της οικονομικής μονάδας και όχι μόνο επί των προσώπων.
- Να διακρίνονται για την ικανότητα ανάλυσης των γεγονότων και καταστάσεων που αφορούν την οικονομική μονάδα και να είναι σε θέση να εντοπίσουν τα οποιαδήποτε προβλήματα παρουσιαστούν σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή.
- Να είναι ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος στη σκέψη. Να διακρίνεται για το «θάρρος» να εκφράζει την γνώμη του ελεύθερα για θέματα που αφορούν την εταιρεία και να έχει την ικανότητα να πείθει με την ορθότητα των σκέψεων και απόψεων του. Να αποκλείει επίσης, συμβιβαστικές λύσεις με τους ελεγχόμενους ή τρίτους που θα μπορούσαν να βλάψουν το συμφέρον της εταιρείας και να θέσουν σε κίνδυνο το κύρος της.
- Να έχουν σιγουριά και αυτοπεποίθηση για τον εαυτό τους για αυτά που θα αναφέρουν στις εκθέσεις τους, ειδικά για εκείνα τα θέματα που πρόκειται να ληφθούν σοβαρές και κρίσιμες αποφάσεις σχετικά με το μέλλον της εταιρείας. Σύμφωνα με την κρίση του, πρέπει να είναι προσεκτικός σε κάθε θέμα και ειδικά

σε περιπτώσεις που αφορούν «παραποιώσεις» των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης. Να καταλογίζει αντικειμενικά τις ευθύνες προς όλες τις κατευθύνσεις που αναλογούν και να μην κάνει διακρίσεις σε ανώτερα και κατώτερα διοικητικά επίπεδα.

- Να διακρίνεται για τη συνέπεια και σταθερότητα, να έχει σιγουριά και εμπιστοσύνη στον εαυτό του κυρίως όσον αφορά στο έργο, στα συμπεράσματα, αλλά και στα πορίσματα τα οποία καταλήγει.

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι για την αποτελεσματική διεξαγωγή του ελέγχου ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να εκπαιδεύεται συνεχώς και σε διαρκή βάση. Η εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση αποτελούν αποκλειστική και μόνο ευθύνη των ελεγκτών, ενώ οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να επιδεικνύουν επαγγελματική επιμέλεια κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού τους έργου. Ως επαγγελματική επιμέλεια, θεωρείται η ικανότητα του ελεγκτή να διαπιστώνει παρανομίες, λάθη εκ προθέσεως, σφάλματα και παραλείψεις στα λογιστικά βιβλία και στοιχεία των ελεγχόμενων εταιρειών. Ο εσωτερικός ελεγκτής, θα πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά, αλλά και να ενημερώνει τα ανώτερα στελέχη της επιχείρησης στην περίπτωση που υποπτεύεται την ύπαρξη παραβατικής συμπεριφοράς από τους υπαλλήλους. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται η επαγγελματική του επιμέλεια και επιτυγχάνεται ο σκοπός του ελέγχου (**Παπαδάτου Θ. 2005**).

3.7.3 Ο Ρόλος των Εσωτερικών Ελεγκτών

Τα τελευταία χρόνια, ο ρόλος των Εσωτερικών Ελεγκτών μέσα σε μια επιχείρηση έχει γίνει όλο και πιο σημαντικός και οι αρμοδιότητές τους διαφέρουν από επιχείρηση σε επιχείρηση, με γνώμονα πάντα την επιτυχία των αντικειμενικών τους στόχων.

Επομένως, ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι υπεύθυνος για:

- Την αξιολόγηση των ελέγχων και την παροχή συμβουλών σε όλα τα στελέχη της οικονομικής ομάδας ανεξαρτήτου ιεραρχικής κλίμακας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το έργο του Εσωτερικού Ελεγκτή περιλαμβάνει την εκτίμηση διαχείρισης κινδύνου του οργανισμού, την αξιολόγηση και την υποβολή

εκθέσεων σχετικά με την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της εφαρμογής των πολιτικών της διοίκησης της εταιρείας.

- Την αξιολόγηση των κινδύνων, όπου οι Εσωτερικοί Ελεγκτές εντοπίζουν και προσδιορίζουν τους κινδύνους που απειλούν την επιχείρηση και αξιολογούν τη σημασία τους. Οι «τεχνικές» του Εσωτερικού Ελέγχου έχουν αλλάξει δημιουργώντας μια αλληλεξάρτηση μεταξύ Εσωτερικού ελεγκτή και διαχείρισης κινδύνου.
- Την ανάλυση των λειτουργιών του κάθε τμήματος της επιχείρησης. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές συνεργάζονται καθημερινά και σε τακτική βάση με τους διευθυντές της επιχείρησης, παρακολουθούν και ελέγχουν τις λειτουργίες της και αναφέρουν τα ευρήματά τους. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής, πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τους στρατηγικούς στόχους του οργανισμού, ώστε να έχει μια σαφή εικόνα για το πώς η κάθε ενέργεια ή λειτουργία οποιουδήποτε τμήματος συνδέεται με το γενικότερο σκοπό και στόχο του (Παπαδάτου Θ. 2005).

3.7.4 Ο Κώδικας Δεοντολογίας των Εσωτερικών Ελεγκτών

Ο Κώδικας Δεοντολογίας (Code of Ethics), του Διεθνούς Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors – I.I.A.) εξειδικεύει τους κανόνες συμπεριφοράς τους ως προσώπων και επαγγελματιών, όσον αφορά την Ακεραιότητα, Αντικειμενικότητα, Εμπιστευτικότητα και Επαγγελματική Επάρκεια που πρέπει να επιδεικνύουν. Αυτός ο Κώδικας Δεοντολογίας ισχύει τόσο για τα άτομα, όσο και για τα νομικά πρόσωπα που παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες του εσωτερικού ελέγχου. **Επομένως, σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας οι Εσωτερικοί Ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές (Πάσχας Γ. , Τριανταφυλλίδης Κ. 2006):**

1. **Ακεραιότητα:** η ακεραιότητα των Εσωτερικών Ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει έτσι τη βάση για τη στήριξη της κρίσης τους. Συγκεκριμένα, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να εκτελούν την εργασία τους με ακεραιότητα, εντιμότητα και υπευθυνότητα, να τηρούν τους νόμους και να προβαίνουν στις απαραίτητες κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τη

νομοθεσία και το επάγγελμά τους και δεν θα πρέπει να εμπλέκονται συνειδητά, ως μέρη σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα που θίγουν το λειτουργήμα του Εσωτερικού Ελεγκτή.

- 2. Αντικειμενικότητα:** οι Εσωτερικοί Ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές, προβαίνουν σε μια ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων που αφορούν μια οικονομική μονάδα και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα, ή τα συμφέροντα άλλων κατά τον σχηματισμό των κρίσεων. Επίσης, δεν θα αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει την επαγγελματική τους εκτίμηση, αλλά και θα κοινοποιούν όλες τις σημαντικές και απαραίτητες πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται αυτές να παραποιηθούν από τα μέλη της ανώτατης διοίκησης.
- 3. Εμπιστευτικότητα:** Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός αν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να γίνει κάτι τέτοιο. Επίσης, δεν θα χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος και όφελος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία, αλλά και επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του εκάστοτε οργανισμού.
- 4. Επάρκεια:** Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που απαιτούνται για την παροχή των υπηρεσιών του Εσωτερικού Ελέγχου, θα ασχολούνται επίσης μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία και τέλος θα βελτιώνουν συνεχώς την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τους.

3.8 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

3.8.1 Ορισμός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Ως Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, (Σ.Ε.Ε-Internal Control System) νοείται ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών που καθιερώνει ο οργανισμός (και γενικά το σύνολο των επιχειρήσεων) με σκοπό την εφαρμογή και την τήρηση αρχών και πολιτικών προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντά του. Είναι ένα οργανωτικό σχέδιο σε όλες του τις προεκτάσεις, που βοηθά τις οικονομικές μονάδες στην ανάπτυξη και βιωσιμότητά τους.

Επίσης, το Σ.Ε.Ε. είναι μια «ζωντανή» λειτουργία που μεταφέρει όλα τα μηνύματα, εντολές και αντιδράσεις προς τη διοίκηση, καθώς και προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα που ασκούν ανώτερα διοικητικά καθήκοντα. Συνδέεται, άμεσα με την οργανωτική δομή και τους γενικούς κανόνες λειτουργίας της επιχείρησης (**Παπαστάθης Π. 2003**).

Η αναγκαιότητα ύπαρξης ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, η πληρότητα, το μέγεθος και η έκταση αυτού σε μια επιχείρηση, καθορίζεται από την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων, αλλά και την εκπαίδευση και την εξειδίκευση του προσωπικού. Η ύπαρξη ενός οργανωμένου Σ.Ε.Ε. παρέχει τα εχέγγυα στις διοικήσεις μέσω των ασφαλιστικών δικλίδων που παρέχει ως σύστημα, στο να συμβάλει αποτελεσματικά για την εύρυθμη λειτουργία και επίτευξη των σημαντικότερων επιχειρηματικών στόχων (**Δρογαλάς Γ., Φωτιάδης Θ., Σουμπενιώτη Δ. 2005**).

3.8.2 Σκοπός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι ο εξής (**Παπαστάθης Π. 2003**):

- Να αποτελεί το «εργαλείο» της διοίκησης για την υλοποίηση των επιλεγμένων στρατηγικών στόχων, όπως επίσης και να παρέχει την κατάλληλη δυνατότητα εκτίμησης και «μέτρησης» του αποτελέσματος και τη σύγκριση αυτού με τους αρχικούς στόχους της.

- Να παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης και σωστής διαχείρισης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων.
- Να κατανέμει τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις με κατάλληλο τρόπο, μεταξύ των τμημάτων και του συνόλου των εργαζόμενων σε αυτά. Επίσης, η μεταξύ τους «ρύθμιση» των σχέσεων να συμβάλλει αποτελεσματικά στην καλή και αρμονική συνεργασία τους στο εσωτερικό της επιχείρησης.
- Να γνωμοδοτεί αν οι κάθε είδους αποφάσεις είναι γνωστές σε όλα τα στελέχη της επιχείρησης, αλλά και αν εφαρμόζονται από όλη την πυραμίδα της ιεραρχίας σύμφωνα με τις εντολές που έχουν θεσπιστεί από την οικονομική μονάδα.

3.8.3 Βασικές Αρχές του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η σχετική αναφορά σε μια σειρά βασικών αρχών του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, δείχνει τη φιλοσοφία και τη δομή των λειτουργιών του ίδιου του συστήματος που θα πρέπει να ακολουθείται με συνέπεια, ώστε οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις και ικανότητες για την καλύτερη αξιολόγηση των λειτουργιών και των διαδικασιών αυτού.

Ως βασικές αρχές ενός Σ.Ε.Ε. ενδεικτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις εξής (Παπαστάθης Π. 2003):

- 1. Η κατάλληλη στελέχωση:** η σωστή στελέχωση από εξειδικευμένο και κατάλληλο δυναμικό και ο ανάλογος αριθμός αυτού, πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα σε μια επιχείρηση και ειδικά σε μια περίοδο με τάσεις διεθνοποιούμενης αγοράς που δεν επιδέχεται πειραματισμούς για κακή επιλογή στελεχιακού δυναμικού. Ακόμη, ανάλογη προσοχή πρέπει να δοθεί στη σωστή αξιολόγηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού από τα ανώτερα στελέχη μέχρι και τον απλό ανειδίκευτο εργάτη.
- 2. Αποκέντρωση της διοίκησης:** λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό της οργάνωσης και της κατάλληλης στελέχωσης, η διοίκηση αλλά και κάθε τμήμα της επιχείρησης, θα πρέπει ανάλογα να μεριμνούν ώστε:

- Να λαμβάνονται μέτρα για την εκχώρηση όσο το δυνατόν περισσότερων αρμοδιοτήτων σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα της οικονομικής μονάδας.
 - Το κάθε τμήμα στην «περιοχή» του να ασκεί όσο το δυνατόν περισσότερες εξουσίες και να έχει και μεγαλύτερες ευθύνες σχετικά με τις αρμοδιότητες τις οποίες αναλαμβάνει. Να είναι απολύτως υπεύθυνο για τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων, τόσο σε επίπεδο τμήματος όσο και σε επίπεδο ατόμων.
- 3. Διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών:** να υπάρχει σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών, σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας. Ειδικά, σε θέματα που σχετίζονται με την επιβίωση της επιχείρησης όπως τα περιουσιακά στοιχεία, τα ζωτικής σημασίας τμήματα παραγωγής, αλλά και το χαρτοφυλάκιο τα καθήκοντα και οι ευθύνες πρέπει να είναι αυστηρά προσδιορισμένα και καθορισμένα. Οι σημαντικές αυτές εργασίες δεν πρέπει να ολοκληρώνονται από μόνο έναν υπάλληλο, αλλά αντιθέτως η εργασία κάθε στελέχους πρέπει να συμπληρώνεται από την εργασία τουλάχιστον ενός άλλου και να ελέγχεται από κάποιον τρίτο.
- 4. Η επιτήρηση και επιθεώρηση της εργασίας:** η συστηματική επιτήρηση και επιθεώρηση της εργασίας των στελεχών και των εργαζομένων, κατά το στάδιο της εκτέλεσης αυτής, δίνει τη δυνατότητα για άμεση διορθωτική παρέμβαση όπου κρίνεται απαραίτητο για τήρηση των διαδικασιών που αφορούν την διασφάλιση και εξασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των προϊόντων της οικονομικής μονάδας.
- 5. Θέσπιση τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου:** η άμεση και αντικειμενική πληροφόρηση της διοίκησης σε ένα οργανωμένο φορέα, προϋποθέτει τη σύσταση ενός ανεξάρτητου τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Η ανεξαρτησία του καθώς και η εποπτεία του από τη διοίκηση, του δίνει τη δυνατότητα να αξιολογεί και να εκτιμά τις διαδικασίες σε όλο το εύρος, καθώς επίσης και τον βαθμό υλοποίησης των αποφάσεων ανεπηρέαστα και αντικειμενικά.

3.8.4 Τα Χαρακτηριστικά του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Κάθε επιχείρηση είναι «μοναδική», και δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου που να είναι κατάλληλο για όλες τις συνθήκες και τις περιστάσεις. Τα ειδικά χαρακτηριστικά ελέγχου σε οποιοδήποτε σύστημα εξαρτώνται από συγκεκριμένους παράγοντες, όπως είναι το μέγεθος, η οργανωτική διάρθρωση και οι αντικειμενικοί στόχοι της οικονομικής μονάδας, τα οποία αν εφαρμοστούν θα βοηθήσουν την επιχείρηση να πετύχει τους βασικούς στόχους του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου έχει τα εξής χαρακτηριστικά (**Τσαγκλάγκανος Α. 2005**):

- Ένα καλά και άρτια μελετημένο και συγκεκριμένο οργανωτικό σχέδιο το οποίο θα συμβάλλει στην μελλοντική ανάπτυξη της επιχείρησης.
- Ένα ικανοποιητικό σύστημα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών των στελεχών της εταιρείας.
- Συνεχής λογιστική διάρθρωση.
- Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο.
- Ικανή και «δραστήρια» επιτροπή ελέγχου η οποία μετά από αναλυτική και εμπειριστατωμένη έρευνα, να μπορεί να ανακαλύψει στοιχεία τα οποία είναι εις βάρος της επιχείρησης (π.χ. παραποίηση οικονομικών στοιχείων).

3.8.5 Αδυναμίες-Περιορισμοί του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η αποτελεσματικότητα κάθε συστήματος εσωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από ορισμένους εγγενείς περιορισμούς κάθε οικονομικής μονάδας, όπως είναι η παραβίαση των κανόνων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου από την ίδια την διοίκηση ή με εντολή της, η λανθασμένη χρησιμοποίηση του συστήματος από το προσωπικό και οι συμπαιγνίες διαφόρων στελεχών της επιχείρησης (**Τσαγκλάγκανος Α. 2005**).

Σε σχέση με τα λογιστικά συστήματα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι ελεγκτές-λογιστές πρέπει να γνωρίζουν ότι τα συστήματα αυτά υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς. Η παρανόηση των λογιστικών εγχειριδίων ή οδηγιών, η αμέλεια και η κόπωση του ασκούντος, αλλά και το λογιστικό ελεγκτικό έργο μπορεί να περιορίσουν σημαντικά τα αποτελέσματα του λογιστικού ελέγχου. Η αποτελεσματικότητα ενός λογιστικού ελέγχου μπορεί να μην επιφέρει το ανάλογο όφελος, όταν ηθελημένα και πολλές φορές δόλια τα στελέχη της οικονομικής μονάδας παραβιάζουν τους κανόνες του συστήματος. Ακόμη, ένας σημαντικός περιορισμός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, είναι στις αρχές τις οποίες βασίζεται και μπορεί να καταστρατηγηθούν και να παραβιαστούν. Ο διαχωρισμός για παράδειγμα των ευθυνών, καθηκόντων και αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων ατόμων και τμημάτων μπορεί να μην έχει καμία αξία όταν δεν είναι σωστά κατανοημένοι οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες στα συγκεκριμένα αυτά τμήματα. Επίσης, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να είναι αναποτελεσματικό, όταν επεμβαίνει κατά αρνητικό τρόπο το «**Management**» για να δικαιολογήσει και συγκαλύψει ορισμένες παρατυπίες, σφάλματα ή παραλείψεις (**Τσαγκλάγκανος Α. 2005**).

3.8.6 Εξέλιξη και Μελλοντικές Τάσεις του Εσωτερικού Ελέγχου

Τον προηγούμενο αιώνα, ο εσωτερικός έλεγχος περιοριζόταν σε απλούς ελέγχους βασισμένους σε τυποποιημένα πρότυπα, ενώ σήμερα τα πρότυπα αυτά έχουν αλλάξει ριζικά καθώς στην έρευνα που γίνεται από τον εσωτερικό έλεγχο εμπεριέχεται και η διαχείριση του οικονομικού κινδύνου. Προβλέπεται, ότι το μέλλον του εσωτερικού ελέγχου θα παρουσιάσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θα έχει περαιτέρω εξέλιξη, αφού ο κίνδυνος, η παγκοσμιοποίηση, η πληροφορία και τεχνολογία εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς και αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της προόδου των σημερινών κοινωνιών. Οι ακόλουθοι τρεις παράγοντες συντέιναν σημαντικά στην «αναγέννηση» και την πλήρη αναγνώριση του εσωτερικού ελέγχου τα τελευταία χρόνια στο σύνολο των επιχειρήσεων (**Salim Mc.Namee 1999**):

1. Η γενική αντίληψη που επικράτησε ότι καμία οικονομική μονάδα δεν μπορεί να είναι ανταγωνιστική, αν δεν καταφέρει να γίνει πρώτα ανθρωποκεντρική και να είναι κοντά στους πελάτες της παρέχοντάς τους συνέχεια πληροφορίες, αλλά και ενημέρωση σχετικά με την πορεία της όσον αφορά τις επενδύσεις τις οποίες έχει πραγματοποιήσει όπως και γενικά την οικονομική και επιχειρηματική της δραστηριότητα. Επομένως, ήταν ξεκάθαρο στους εσωτερικούς ελεγκτές ότι, για να έχει αποδοτικότητα η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου, επιβαλλόταν να θεωρεί τις υπόλοιπες διευθύνσεις του οργανισμού ως πελάτες της και όχι ως πιθανά «θύματά της». Αναμενόταν από τους εσωτερικούς ελεγκτές να αναπτύξουν ικανότητες επικοινωνίας με τους πελάτες τους, να έχουν συμβουλευτικό ρόλο και να τους βοηθούν στη δημιουργία περιβάλλοντος καλής διοίκησης ώστε αυτό να τους βοηθήσει να έχουν καλή άποψη, αλλά και γνώμη σχετικά με τις ενέργειες που ακολουθεί ο εσωτερικός έλεγχος μέσα σε μια επιχείρηση (**best practice management**).
2. Η νέα αντίληψη που αναπτύχθηκε και απέδειξε ότι οι εργασίες του εσωτερικού έλεγχου δεν είναι επαρκείς όταν επικεντρώνονται μόνο στον απλό και «γρήγορο» οικονομικό έλεγχο, αλλά πρέπει να επεκτείνονται και στις επιχειρηματικές δραστηριότητες του οργανισμού. Μόνο με αυτό τον τρόπο δημιουργούν πρόσθετη αξία για τις επιχειρήσεις, αφού το γεγονός αυτό συμβάλει στην αποδοτικότερη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και είναι προς όφελος του οργανισμού διότι ο έλεγχος επικεντρώνεται σε όλο το φάσμα λειτουργίας του.
3. Το γεγονός ότι, οι αρχές που καθιέρωσε η Εταιρική Διακυβέρνηση προϋποθέτουν ότι οι εταιρείες λειτουργούν μόνο με αποτελεσματικά συστήματα εσωτερικού ελέγχου και ότι γίνεται σωστή, επαρκή και ορθολογική διαχείριση των εκάστοτε κινδύνων.

Επίσης, τα επόμενα χρόνια η σημασία του ρόλου των εσωτερικών ελεγκτών που χρησιμοποιούν τις παλιές παραδοσιακές μεθόδους θα μειωθεί, καθώς αυτό φαίνεται από την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων. Θα πρέπει να υιοθετηθούν από τις

εταιρείες νέες δραστηριότητες οι οποίες θα έχουν καθοριστική συμβολή στην ασφάλεια και την διαχείριση των οικονομικών κινδύνων. Τα παραπάνω αποτελούν και τα κυρίαρχα συμπεράσματα της έρευνας της **PricewaterhouseCoopers (PwC)** μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες παροχής υπηρεσιών λογιστικής και ελέγχου, με σκοπό να σκιαγραφήσει την εικόνα που θα έχει ο εσωτερικός έλεγχος μελλοντικά. Ακόμη, από την έρευνα της **PwC**, προκύπτουν σημαντικές προτάσεις που θα αποτελέσουν τη βάση για τον **μελλοντικό εσωτερικό έλεγχο** υψηλής απόδοσης για τα επόμενα χρόνια στο σύνολο των οικονομικών μονάδων οι οποίες είναι οι εξής (**PricewaterhouseCoopers 2007**):

- Επίτευξη επαρκούς στρατηγικής δομής εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης.
- Ανάπτυξη και συνεχής, αλλά και διαρκής ενημέρωση του στρατηγικού σχεδίου που θα συντονίζεται με τους στόχους της επιχείρησης.
- Συνεχή επικοινωνία με τους μετόχους για ενημέρωση, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και την ικανοποίησή τους από τον εσωτερικό έλεγχο.
- Υιοθέτηση ενός ενιαίου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητες και οι προοπτικές τις οποίες ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να παρέχει.

Ο παρακάτω πίνακας, (Πίνακας 2) δείχνει ενδεικτικά και την αλλαγή στον τρόπο άσκησης του Εσωτερικού Ελέγχου τα επόμενα χρόνια στο εσωτερικό του συνόλου των οικονομικών μονάδων. Μια καινοτομία η οποία θα αναφέρεται γενικά στις «μοντέρνες» υπηρεσίες που θα προσφέρει ο Εσωτερικός Έλεγχος σε όλο το φάσμα του ανθρώπινου δυναμικού μέσα σε μια επιχείρηση και συγκεκριμένα από τον πιο απλό υπάλληλο, έως και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη.

Πίνακας 2: Αλλαγή στον τρόπο άσκησης του Εσωτερικού Έλεγχου

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
Επικεντρώνεται σε εσωτερικούς οικονομικούς ελέγχους	Επικεντρώνεται σε επιχειρηματικούς κινδύνους και σε ευρύ φάσμα εσωτερικών ελέγχων
Εισηγείται απόλυτο έλεγχο, ανεξαρτήτως κόστους	Εισηγείται επαρκή έλεγχο των κινδύνων, λαμβάνοντας υπόψη το αντίστοιχο κόστος
Διενεργεί ελέγχους κατά τοποθεσία, τμήμα και λειτουργία	Διενεργεί ελέγχους σε επιχειρηματικές δραστηριότητες εντός του λειτουργικού πλαισίου
Στελεχώνεται με λογιστές και έχει σχετικά ψηλό βαθμό εναλλαγής προσωπικού	Στελεχώνεται από ομάδα ατόμων με διαφορετικές επιστημονικές καταρτίσεις
Εργάζεται βάσει ελεγκτικού προγράμματος, όπως καθορίζεται από τους εσωτερικούς ελεγκτές	Εργάζεται βάσει προγράμματος, όπως καθορίζεται από τις ανάγκες των πελατών της υπηρεσίας
Ζητά η ανεξαρτησία της υπηρεσίας να απορρέει από τη θέση της στην οργανική δομή	Προτιμά να παρουσιάζεται ως αντικειμενική, αλλά με ανάμειξη στις δραστηριότητες του οργανισμού (“η ανεξαρτησία είναι τρόπος σκέψης”)
Αναφέρεται στα άτομα του οργανισμού ως “ελεγχόμενα”	Αναφέρεται στα άτομα του οργανισμού ως “εσωτερικοί πελάτες” ή “πελάτες”
Ετοιμάζει εκθέσεις με όλα τα λάθη, τις αδυναμίες στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και τη μη συμμόρφωση σε αυτά	Βοηθά τους πελάτες της να πετύχουν τους στόχους τους με συγκεκριμένες εισηγήσεις
Λειτουργεί χρησιμοποιώντας μέσα εξαναγκασμού	Λειτουργεί, χρησιμοποιώντας θετικά την επιρροή της στις υπηρεσίες
Θεωρείται ως “υπηρεσία αστυνόμευσης” η οποία διενεργεί απροειδοποίητες επιδρομές στα τμήματα για εντοπισμό “δραστών”	Θεωρείται ως υπηρεσία με συμβουλευτικό και υποβοηθητικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων των πελατών της

Πηγή: PricewaterhouseCoopers (PwC) 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 Εισαγωγή

Ο σκοπός ίδρυσης των ιδιωτικών οικονομικών μονάδων είναι η επίτευξη του όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κέρδους. Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός οι επενδυτές και οι ιδρυτές καταθέτουν τα κεφάλαιά τους στις επιχειρήσεις, παρέχοντας εξουσιοδότηση στα άτομα της διοίκησης να τα διαχειρίζονται προβαίνοντας σε αγορές αγαθών ή υπηρεσιών, τα οποία στη συνέχεια πωλούν σε πελάτες και γενικά να προβαίνουν σε δικαιοπραξίες που είναι απαραίτητες για την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Όλες αυτές οι συναλλακτικές δραστηριότητες αποτυπώνονται στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης και επομένως στο σύνολο των οικονομικών καταστάσεων. Η αποτύπωση αυτή θα πρέπει να γίνεται με ακρίβεια και σαφήνεια σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές. **Υπεύθυνος για τον έλεγχο των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης είναι ο εξωτερικός ελεγκτής**, ο οποίος με την άρτια επιστημονική και επαγγελματική κατάσταση που τον διακρίνει, έχει σαν κύρια αρμοδιότητά του να διαπιστώσει την πληρότητα και νομιμότητα των οικονομικών καταστάσεων ακολουθώντας μεθοδικές και σημαντικές ελεγκτικές διαδικασίες.

4.2 Ορισμός του Εξωτερικού Ελέγχου

Εξωτερικός Έλεγχος, (External Auditing) είναι ο έλεγχος που διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες με ακέραιο χαρακτήρα και άρτια επιστημονική κατάρτιση καθώς και ειδική πείρα, χωρίς να έχουν καμία σχέση ή εξάρτηση με την ελεγχόμενη επιχείρηση και γενικά τα ανώτερα διοικητικά στελέχη της. Ο έλεγχος αυτός μέσα σε μια επιχείρηση γίνεται από τους **Εξωτερικούς Ελεγκτές**. Στην χώρα μας οι «ειδικοί» αυτοί λέγονται και Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές (**Παππάς Α. 1999**).

Ο Εξωτερικός Ελεγκτής, μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση αποτελούν τα τρία θεσμικά όργανα των Ανωνύμων Εταιρειών. Αρκετοί ορισμοί έχουν δοθεί για τον Εξωτερικό Έλεγχο, μερικοί από τους οποίους είναι οι εξής (Thornton G. 1990):

- **Εξωτερικός Έλεγχος**, είναι η συστηματική εργασία που διενεργεί ένας ανεξάρτητος, ικανός, αμερόληπτος και επαγγελματικά καταρτισμένος ελεγκτής, με την οποία προσπαθεί να συλλέξει και να αξιολογήσει αντικειμενικά, εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία που θα του επιτρέψουν να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης.
- **Εξωτερικός Έλεγχος**, είναι εκείνος ο οποίος πραγματοποιείται από πρόσωπα τα οποία δεν σχετίζονται με τον ελεγχόμενο φορέα. Ειδικά καταρτισμένα άτομα ανεξάρτητα από τον ελεγχόμενο φορέα και το σύνολο του προσωπικού που απασχολεί, καθοδηγούν τον έλεγχο σύμφωνα με τις απαιτήσεις που έχουν προσδιοριστεί για λογαριασμό των προσώπων για τα οποία γίνεται ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων.

Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές, διορίζονται είτε υποχρεωτικά από τη νομοθεσία, είτε από τους μετόχους των Ανωνύμων Εταιριών, προκειμένου να ελέγξουν το πώς η διοίκηση διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία που οι μέτοχοι έχουν επενδύσει σε αυτή (Chee C. 1982).

4.3 Η Χρησιμότητα του Εξωτερικού Ελέγχου

Η ανάπτυξη του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρείας συνδέθηκε κατά μια άποψη με το θεσμό των Ορκωτών Λογιστών. Η πλειοψηφία των μετόχων διοικεί και κατευθύνει την οικονομική δραστηριότητα της Εταιρείας, όπως και να διαχειρίζεται το σύνολο της περιουσία της. Το μέγεθος επίσης της σημερινής Ανώνυμης Εταιρείας, αλλά και το πλήθος των διαφόρων συναλλακτικών και οικονομικών πράξεών της, κάνει δύσκολο και πολύπλοκο το έργο του ελέγχου μόνο από τους μετόχους της. Επομένως, ο έλεγχος των Εξωτερικών Ελεγκτών (Ορκωτών Λογιστών) αποτελεί την

μόνη πραγματική διασφάλιση για τα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μετόχων της εταιρείας, διότι έχουν την απαιτούμενη πείρα, γνώση και άρτια επιστημονική και τεχνική κατάρτιση στα θέματα κυρίως των οικονομικών και λογιστικών στοιχείων. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι Εξωτερικοί Ελεγκτές (Ορκωτοί Λογιστές) δεν περιορίζονται στην διενέργεια ελέγχου με τη στενή έννοια του όρου, αλλά κάνουν κριτική στη λογιστική οργάνωση που εφαρμόζεται στην ελεγχόμενη επιχείρηση, ενώ αναλαμβάνουν από την αρχή την οικονομική οργάνωση ή αναδιοργάνωση κάθε είδους οργανισμών, επειδή διαθέτουν τα περισσότερα και ποιοτικότερα από οποιονδήποτε άλλο ουσιαστικά προσόντα που απαιτούνται για το σκοπό αυτό (Παππάς Α.1999).

Συμπερασματικά, καθώς η πορεία της οικονομικής μονάδας δεν αφορά μόνο την ίδια αλλά και διάφορες ομάδες ενδιαφερόμενων (όπως μετόχους, δανειστές, επενδυτές κ.α.), είναι **αναγκαία η ύπαρξη Εξωτερικού Ελέγχου** ο οποίος θα διασφαλίζει στα ενδιαφερόμενα αυτά μέρη ότι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση που λαμβάνουν είναι αληθής και ακριβής. Ακόμη, η αναγκαιότητα της διενέργειας Εξωτερικού Ελέγχου και κατά συνέπεια το πόρισμα των Ελεγκτών έχει μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα για την οικονομική μονάδα καθώς (Porter B., Simon J., Hatherly D. 2003):

1. Εξασφαλίζεται η συνεχής βελτίωση του λογιστικού της συστήματος διότι αξιολογείται από ανεξάρτητο ελεγκτή.
2. Το πόρισμα θεωρείται κατά τεκμήριο αντικειμενικό σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία της ελεγχόμενης επιχείρησης.
3. Πιστοποιεί τόσο την ακρίβεια όσο και την ειλικρίνεια των χρηματοοικονομικών μεγεθών, όπως επίσης βοηθάει στο να αυξάνεται η εγκυρότητα και πληρότητα των δημοσιευμένων λογιστικών καταστάσεων όταν συνοδεύονται από το πιστοποιητικό ελέγχου.
4. Βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου της, καθώς αξιολογείται από ανεξάρτητο ελεγκτή μιας και διαθέτει τα απαιτούμενα και ουσιαστικά προσόντα.
5. Διευκολύνεται η διενέργεια του φορολογικού ελέγχου των βιβλίων της επειδή ο ελεγκτής περιορίζει την έκταση και το χρόνο του ελέγχου του, όταν γνωρίζει ότι έχει προηγηθεί ο εξωτερικός ελεγκτής.

4.4 Τα Στάδια του Εξωτερικού Ελέγχου

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, ο λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος μιας οικονομικής μονάδας πραγματοποιείται από πρόσωπα που είναι ανεξάρτητα και δεν έχουν καμία υπαλληλική σχέση με τον ελεγχόμενο φορέα. Ο Εξωτερικός Έλεγχος στην χώρα μας περιλαμβάνει τα εξής στάδια **(Καζαντζής X. 2006)**:

1. **Το δειγματοληπτικό έλεγχο των βιβλίων και στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης**, προκειμένου να γίνει πλήρης εκτίμηση του λογιστικού της συστήματος. Ο Ελεγκτής, είναι αυτός που θα εξασφαλίσει το εάν οι λογαριασμοί που απεικονίζονται στον Ισολογισμό και στα Αποτελέσματα Χρήσης απεικονίζουν ορθά και με σαφήνεια την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.
2. **Την εκτίμηση του επιπέδου του Εσωτερικού Ελέγχου**, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνατότητά του να παρέχει τη μέγιστη δυνατή επίτευξη των στόχων και οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, να διαφυλάσσει την περιουσία της, αλλά και να επισημανθούν τυχόν αδυναμίες του και περιθώρια περαιτέρω βελτίωσής του.
3. **Τη σύγκριση με τις προηγούμενες χρήσεις όπου ο Ελεγκτής**, είναι αυτός που θα πρέπει μετά την εκτίμηση των λογιστικών καταστάσεων της τρέχουσας χρήσης, να προβεί σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρήσεις προκειμένου να εκτιμήσει τις αλλαγές που έχουν συμβεί στο εσωτερικό της επιχείρησης και κατά πόσο αυτές συμβαδίζουν και συμφωνούν με τη γενικότερη τάση του εγχώριου και διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος.

4.5 Τα Είδη του Εξωτερικού Ελέγχου

Με βάση το στοιχείο που επιλέγει κάθε ελεγκτής να δώσει έμφαση, οι έλεγχοι (δηλαδή τα είδη του εξωτερικού ελέγχου) διακρίνονται σε **(Καζαντζής X 2006)**:

1. **Χρηματοοικονομικός έλεγχος**, είναι ο έλεγχος για την διαπίστωση της ορθής παρουσίας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μεγεθών που αφορούν στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα

των δράσεων των οικονομικών μεγεθών. Επίσης, ο χρηματοοικονομικός έλεγχος ελέγχει την αξιοπιστία, ακρίβεια και αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης μονάδας στην μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

2. **Λειτουργικός έλεγχος**, είναι ο έλεγχος που επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσο μια λειτουργία συνολική ή αποσπασματική και όχι χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια επιστημονικά κριτήρια και αρχές του συγκεκριμένου οικονομικού κλάδου, αλλά και με βάση τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές (π.χ. ελέγχους, πληροφόρηση κ.α.).
3. **Έλεγχος συμμόρφωσης**, όπου σκοπό έχει την διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων μεταξύ των εμπλεκομένων).
4. **Ειδικός έλεγχος**, είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες κατηγορίες, αρκεί να έχει την ικανότητα και την γνώση ο ελεγκτής να τον διεκπεραιώσει. **Σε αυτό το είδος ελέγχου, ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που πραγματοποιούν οι εμπειρογνώμονες εξωτερικοί ελεγκτές.**

4.6 Αναφορικά για τους Εξωτερικούς Ελεγκτές

4.6.1 Ορισμός Εξωτερικού Ελεγκτή

Υπεύθυνος για την διεξαγωγή του Εξωτερικού Ελέγχου σε μια επιχείρηση είναι ο Εξωτερικός Ελεγκτής (**External Auditor**). Ο **Εξωτερικός Ελεγκτής**, είναι ένας επαγγελματίας ελεγκτής ο οποίος ασκεί τον έλεγχο με συγκεκριμένους νόμους ή κανόνες στις ετήσιες οικονομικές και λογιστικές καταστάσεις της εταιρείας, ή ενός κρατικού οργανισμού και είναι ανεξάρτητος και δεν έχει καμία υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Κύριο μέλημα του είναι να διαψεύσει ή επαληθεύσει την διοίκηση της επιχείρησης σχετικά με την ορθότητα των λογιστικών της καταστάσεων, έτσι ώστε να παράσχει στους άμεσα ενδιαφερομένους (π.χ.

μετόχους, μελλοντικούς επενδυτές κ.α.) τις απαραίτητες οικονομικές πληροφορίες (Thornton B., Moore G. 1993).

Τα πλήρως τεκμηριωμένα πορίσματα των Εξωτερικών Ελεγκτών όσον αφορά τον εξωτερικό έλεγχο τα οποία γίνονται γνωστά στο ευρύτερο κοινό με τη δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου συμβάλλουν στην (Παππάς Α. 1999):

- Ενίσχυση της θέσης και της συνολικής εικόνας των επιχειρήσεων ανάμεσα στους άλλους φορείς της κοινωνίας.
- Δημιουργία ευκαιριών επένδυσης και οικονομικής ανάπτυξης, καθώς ενισχύουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών προς τις επιχειρηματικές μονάδες.
- Ανάπτυξη εκείνων των οικονομικών μονάδων που είναι οργανωμένες ορθολογικά και λειτουργούν αποδοτικά, με κύριο μέλημά τους την όσο το δυνατόν καλύτερη οργάνωσή τους.

4.6.2 Τα προσόντα των Εξωτερικών Ελεγκτών

Ενώ, ο Εσωτερικός Ελεγκτής σταθμίζει «εκ των έσω» τις συναλλαγές μιας οικονομικής μονάδας, ο **Εξωτερικός Ελεγκτής** προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς να έχει συσχετισθεί με τα άτομα και τους παράγοντες που προσδιορίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες της επιχείρησης. Για να τύχει αναγνώρισης ο Εξωτερικός Ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει υψηλά και κατάλληλα επαγγελματικά προσόντα τα οποία να τον χαρακτηρίζουν επαγγελματία «υψηλής» ικανότητας και ήθους. Η εγκυρότητα και αρτιότητα των πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων αυξάνεται, όταν ο ελεγκτής που πιστοποιεί την αξιοπιστία τους χαίρει της αποδοχής του επενδυτικού κοινού το οποίο εμπιστεύεται και αναγνωρίζει το έργο του (Τσαγκλάγκανος Α. 2008).

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι **απαραίτητα προσόντα που θα πρέπει να διαθέτουν οι Εξωτερικοί Ελεγκτές για το οικονομικό και γενικά τον ελεγκτικό έλεγχο των επιχειρήσεων είναι και τα εξής (Marianne O. 2009):**

- Υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων και επιστημονικών γνώσεων, οι οποίες θα πρέπει να ανανεώνονται και να προσαρμόζονται σύμφωνα με τις δυναμικές εξελίξεις της οικονομικής επιστήμης.
- Αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και αντιληπτικότητα, χωρίς κάθε είδους ενδοιασμούς και χρονοτριβές. Η έγκαιρη και άμεση επισήμανση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει, θα τον βοηθήσει να κερδίσει πολύτιμο χρόνο και να βρει τις ενδεδειγμένες λύσεις, κάνοντας χρήση της αντιληπτικής του ικανότητας για όλο το φάσμα των οικονομικών λογαριασμών που θα επιλέξει.
- «Ευστροφία» πνεύματος και έφεση για να αυτοσχεδιάζει και να επινοεί διαρκώς νέες μεθόδους και πρακτικές, προκειμένου να προσεγγίζει ευκολότερα περίπλοκες αλλά και δύσκολες καταστάσεις.
- Σιγουριά για την ορθότητα του έργου του και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει, για να μη γίνει έρμαιο αντιφατικών στοιχείων και μεγεθών που επιδέχονται πολλές ερμηνείες και παρατηρήσεις.
- Ευχέρεια και έκφραση στη διατύπωση τόσο του γραπτού όσο και γενικά του προφορικού λόγου. Επίσης, καλλιέργεια της ικανότητας να πείθει ο Ελεγκτής για την ορθότητα των απόψεών του και την αναγκαιότητα των πράξεών του, ενώ θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από αποκλεισμό των συμβιβαστικών λύσεων που θα μπορούσαν να αλλοιώσουν την εικόνα της ελεγχόμενης μονάδας, για χάρη των διοικούντων της και σε βάρος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

4.6.3 Αρμοδιότητες του Εξωτερικού Ελεγκτή

Ο Εξωτερικός Ελεγκτής, μέσα σε μια οικονομική μονάδα είναι επιφορτισμένος με τις εξής αρμοδιότητες:

- Να αποφανθεί εάν η κλειόμενη οικονομική χρήση διεξήχθη ομαλά και σύμφωνα με τις βασικές διατάξεις των λογιστικών αρχών και προτύπων, τις αρχές του καταστατικού της επιχείρησης, τη φορολογική νομοθεσία, τον κώδικα βιβλίων και στοιχείων και το εργατικό και εμπορικό δίκαιο.
- Να αποφανθεί εάν οι λογιστικές καταστάσεις της κλειόμενης χρήσης έχουν συνταχθεί και εμφανίζονται με απόλυτη σαφήνεια την πραγματική εικόνα της

περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης της ελεγχόμενης εταιρείας.

- Υποχρεώνεται, να υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων, από την οποία ανατέθηκε σε αυτόν η διενέργεια ελέγχου ή το «πιστοποιητικό ελέγχου», το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει και να πιστοποιεί όλα όσα ορίζονται σχετικά με την λογιστική κατάσταση της εταιρείας.
- Οφείλουν κατά την διάρκεια της χρήσης να παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της οικονομικής μονάδας και να έχουν το δικαίωμα να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου ή λογαριασμού, περιλαμβανομένων και των πρακτικών του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης.
- Όλες οι παρατηρήσεις που αναγράφονται στις εκθέσεις των Εξωτερικών Ελεγκτών (Ορκωτών Λογιστών) πρέπει αρχικά να τεθούν υπόψη της ελεγχόμενης επιχείρησης, με σκοπό εάν είναι δυνατόν να γίνουν οι απαραίτητες διορθωτικές πράξεις.

4.6.4 Εκθέσεις Ελέγχου των Εξωτερικών Ελεγκτών

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία της διαδικασίας του Εξωτερικού Ελέγχου είναι η έκδοση των εκθέσεων από τους Εξωτερικούς Ελεγκτές. Σύμφωνα, με το **Διεθνές Πρότυπο 700 - «Διαμόρφωση Γνώμης και Έκθεση επί των Οικονομικών Καταστάσεων των Επιχειρήσεων»** ο ελεγκτής οφείλει να διαμορφώσει γνώμη επί των λογιστικών καταστάσεων βάση αξιολόγησης των συμπερασμάτων που εξάγονται από τα αποκτηθέντα ελεγκτικά τεκμήρια, να εκφράσει σαφώς τη γνώμη αυτή μέσω έγγραφης έκθεσης που επίσης περιγράφει τη βάση αυτής της συγκεκριμένης γνώμης και στην συνέχεια να συντάξει «ειδική έκθεση» απευθυνόμενη προς το Διοικητικό Συμβούλιο της ελεγχόμενης επιχείρησης, στην οποία πρέπει να περιλαμβάνονται οι κυριότερες, αλλά και σημαντικότερες παρατηρήσεις και υποδείξεις που προέκυψαν από τον έλεγχο.

Παράλληλα, ο Ελεγκτής σύμφωνα με την έκθεση ελέγχου πρέπει να διαμορφώσει και να εκφράσει γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί, σύμφωνα με το εφαρμοστέο λογιστικό πλαίσιο. Ειδικότερα, οφείλει να συμπεράνει

εάν έχει αποκτήσει εύλογη διασφάλιση για το κατά πόσο οι οικονομικές και γενικά λογιστικές καταστάσεις στο σύνολό τους δεν περιέχουν ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. **Επίσης, ο Ελεγκτής μέσω της έκθεσης ελέγχου μπορεί να εκφράσει τέσσερα διαφορετικά είδη γνώμης**, για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση και την χρηματοοικονομική επίδοση της ελεγχόμενης εταιρείας για μια συγκεκριμένη οικονομική περίοδο ανάλογα με τα συμπεράσματα που έχει εξάγει. **Επομένως, οι βασικές κατηγορίες στις εκθέσεις ελέγχου των εξωτερικών ελεγκτών είναι οι εξής (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. 2013):**

- 1. Σύμφωνη Γνώμη:** σε περίπτωση που ο Ελεγκτής έχει συγκεντρώσει τα κατάλληλα και απαραίτητα ελεγκτικά τεκμήρια και οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές, χωρίς να υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς αυτές σε σχέση με την προηγούμενη οικονομική χρήση και γενικότερα, δεν προκύπτουν παρατηρήσεις που να επηρεάζουν ουσιωδώς και σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές καταστάσεις, ο ελεγκτής εκφράζει σύμφωνη γνώμη.
- 2. Γνώμη με επιφύλαξη, ή σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση:** σε περίπτωση που υπάρχουν σημαντικές παρατηρήσεις που αν και επηρεάζουν την εικόνα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν είναι τόσο ουσιώδεις, ώστε να καθιστά τη συνολική εικόνα της ελεγχόμενης εταιρείας αρκετά παραπλανητική και να απαιτείται η έκφραση αρνητικής γνώμης, ο Ελεγκτής εκφράζει τη γνώμη του με επιφύλαξη ή εξαίρεση. Ορισμένοι λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν τον Ελεγκτή σε γνώμη με εξαίρεση αποτελούν ο περιορισμός της έκτασης του ελέγχου εξαιτίας της ελεγχόμενης μονάδας, ή η αδυναμία-δυσκολία απόκτησης κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων με σημαντικές άλλα όχι διάχυτες επιπτώσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- 3. Αδυναμία έκφρασης γνώμης:** σε περίπτωση αδυναμίας απόκτησης κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων με σημαντικές επιπτώσεις στις

χρηματοοικονομικές καταστάσεις και κατ' επέκταση στην αδυναμία του Ελεγκτή να αποφανθεί για την αξιοπιστία και εγκυρότητα των καταστάσεων αυτών, τότε αρνείται να εκφράσει γνώμη και υποχρεούται να παραθέσει στην έκθεση ελέγχου όλους τους σημαντικούς λόγους που τον οδήγησαν σε αυτή την απόφαση.

- 4. Αρνητική γνώμη:** σε περίπτωση ύπαρξης ουσιωδών παρατηρήσεων που επηρεάζουν σημαντικά και σε μεγάλο βαθμό την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων καθιστώντας την ελλιπή ή παραπλανητική, χωρίς να είναι ακόμη και εφικτή η έκφραση γνώμης με επιφύλαξη, τότε ο Ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη.

Πίνακας 3: Βάση για έκφραση γνώμης του Εξωτερικού Ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων

Φύση του θέματος που προκαλεί τη διαφοροποίηση	Η κρίση του ελεγκτή για το διάχυτο των επιπτώσεων ή των πιθανών επιπτώσεων επί των οικονομικών καταστάσεων	
	Ουσιώδης αλλά όχι διάχυτη	Ουσιώδης και διάχυτη
Οι οικονομικές καταστάσεις είναι ουσιωδώς εσφαλμένες	Γνώμη με επιφύλαξη	Αρνητική γνώμη
Αδυναμία απόκτησης επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων	Γνώμη με επιφύλαξη	Αδυναμία έκφρασης γνώμης

Πηγή: Λουμιώτης Β, Τζίφας Β. 2012

4.6.5 Κώδικας Δεοντολογίας των Εξωτερικών Ελεγκτών

Ο Κώδικας Δεοντολογίας, (**Code of Ethics**) των Εξωτερικών Ελεγκτών-Ορκωτών Λογιστών, εξειδικεύει τους κανόνες συμπεριφοράς τους ως προσώπων και επαγγελματιών όσον αφορά την Ακεραιότητα, Αντικειμενικότητα, Επαγγελματική Ικανότητα και Επιμέλεια, Εχεμύθεια και Επαγγελματική Συμπεριφορά.

Σύμφωνα, με τον Κώδικα Δεοντολογίας των Εξωτερικών Ελεγκτών, αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές (Reynolds M.A. 2000):

- 1. Ακεραιότητα (Integrity):** ο επαγγελματίας και με τις απαραίτητες γνώσεις ελεγκτής-λογιστής οφείλει να είναι ευθύς, έντιμος και δίκαιος στην παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών προς την οικονομική μονάδα
- 2. Αντικειμενικότητα (Objectivity):** ο κατάλληλα εκπαιδευμένος ελεγκτής/λογιστής οφείλει να μην επιτρέπει προκατάληψη ή μεροληψία, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από άλλους που να επηρεάζουν την αντικειμενικότητα της κρίσης του.
- 3. Επαγγελματική Ικανότητα και Επιμέλεια (Professional Competence and Due Care):** ο επαγγελματίας λογιστής/ελεγκτής, οφείλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του με την απαιτούμενη ικανότητα, επίσης, οφείλει να «συντηρεί» τις γνώσεις και τις δεξιότητές του στο επίπεδο που απαιτείται, ώστε ο πελάτης του να λαμβάνει άριστης ποιότητας υπηρεσίες με βάση τις τρέχουσες εξελίξεις στη νομοθεσία και στα επαγγελματικά πρότυπα. Όταν παρατηρηθούν περιορισμοί και προβλήματα στην ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει ο Ορκωτός Λογιστής, οφείλει το γεγονός αυτό να το κάνει γνωστό στα άτομα που λαμβάνουν ή χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του.
- 4. Εχεμύθεια (Confidentiality):** ο επαγγελματίας λογιστής/ελεγκτής, οφείλει να τηρεί εχεμύθεια και άκρα μυστικότητα σχετικά με τις πληροφορίες που λαμβάνει γνώση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της εργασίας του και είναι σημαντικό να μην αποκαλύπτει τις πληροφορίες αυτές, εκτός και αν είναι επαγγελματικό του δικαίωμα να το κάνει. Επίσης, είναι σημαντικό να μην χρησιμοποιεί τις γνώσεις που απέκτησε λόγω της επαγγελματικής του σχέσης για ίδιον όφελος ή και για όφελος τρίτων προσώπων.

- 5. Επαγγελματική Συμπεριφορά (Professional Behavior):** ο επαγγελματίας λογιστής/ελεγκτής, οφείλει να ενεργεί με τρόπο που αρμόζει στην καλή φήμη και τη κοινωνική θέση του επαγγέλματος και να αποφεύγει κάθε συμπεριφορά που θα μπορούσε να δυσφημίσει το επάγγελμα. Ακόμη, δεν πρέπει να διατυπώνει υπερβολές για τα προσόντα και την εμπειρία του ή για την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι έχει παρατηρηθεί μια σειρά από απειλές οι οποίες θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη συμμόρφωση των Εξωτερικών Ελεγκτών με τις ανωτέρω αρχές. **Οι απειλές αυτές αναφέρονται παρακάτω ως εξής (Καραμάνης Κ. 2008):**

- 1. Εξοικείωση και Φιλικές Σχέσεις:** όταν ο ελεγκτής, αναπτύσσει στενές «σχέσεις» με άλλα πρόσωπα τα οποία ανήκουν στην ελεγχόμενη επιχείρηση σε τέτοιο βαθμό που τον οδηγούν να έχει θετική γνώμη για τα συμφέροντά της εκάστοτε οικονομικής μονάδας.
- 2. Σύμπτωση Κρινόμενου και Κριτή:** όταν ο ελεγκτής, καλείται να αξιολογήσει μια απόφαση που έχει λάβει και στο παρελθόν και η οποία είναι σε μεγάλο βαθμό αρνητική, κυρίως σε ότι έχει να κάνει με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, μιας και λόγω της καλής «σχέσης» που μπορεί να έχει αναπτύξει με τα ανώτερα κλιμάκια της διοίκησης να είναι αναγκασμένος να προβεί σε μια απόφαση η οποία θα είναι θετική, σε σχέση με την ίδια απόφαση που είχε παρθεί από τον ίδιο τα προηγούμενα έτη κατά την διάρκεια του ελέγχου.
- 3. Συνηγορία:** όταν ο ελεγκτής, υποστηρίζει μια θέση σε τέτοιο βαθμό που η αντικειμενικότητα μιας μετέπειτα κρίσης επί του θέματος περιορίζεται.
- 4. Απειλές:** όταν ο ελεγκτής, λόγω άμεσων ή έμμεσων απειλών αδυνατεί να κρίνει ένα ζήτημα αντικειμενικά και ορθολογικά, κυρίως σε ότι έχει να κάνει με θέματα που αφορούν την οικονομική κατάσταση της ελεγχόμενης εταιρείας.

4.6.6 «Σχέσεις» Εξωτερικών και Εσωτερικών Ελεγκτών

Μεταξύ Εξωτερικού και Εσωτερικού Ελέγχου υπάρχουν πολλές ομοιότητες και διαφορές. Μια πρώτη σημαντική **διαφορά** μεταξύ τους, είναι ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι ενταγμένος μέσα στην οντότητα της επιχείρησης ως μια από τις κυριότερες λειτουργίες της και διενεργείται από δικούς της υπαλλήλους. Αντιθέτως όσον αφορά τον Εξωτερικό Έλεγχο, οι Εξωτερικοί Ελεγκτές δεν έχουν καμία υπαλληλική σχέση με το φορέα που ελέγχουν, μισθώνουν τις υπηρεσίες τους και ενεργούν με εντολή και για λογαριασμό του συνόλου των μετόχων, στους οποίους παραδίδουν πλήρη, ακριβής και εμπειριστατωμένη αναφορά καθώς και τα πορίσματά τους (**Τσαγκλάγκανος Α. 2008**).

Επίσης, μια ακόμη **διαφορά** μεταξύ του Εξωτερικού και Εσωτερικού Ελέγχου, είναι ότι σαν κύριο μέλημα του Εσωτερικού Ελεγκτή είναι να διαπιστώνει δειγματοληπτικά την καλή εφαρμογή των διαδικασιών, καθώς και την αξιολόγησή τους για την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού. Αντίθετα, αντικειμενικός σκοπός του Εξωτερικού Ελεγκτή, είναι η έκφραση γνώμης επί των ετήσιων οικονομικών και λογιστικών καταστάσεων των στοιχείων του Ισολογισμού, καθώς και των Αποτελεσμάτων Χρήσης, αλλά και του κατά πόσο αυτά έχουν καταρτισθεί σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα και αρχές. Ακόμη, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι διαρκείς σύμβουλοι της διοίκησης και των ελεγχόμενων, έχουν καλή γνώση του περιβάλλοντος που ελέγχουν, είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες της επιχείρησης και έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια χρόνου κάτι που σημαίνει ότι είναι σε θέση να εμβαθύνουν περισσότερο τον έλεγχο σε σχέση με τους Εξωτερικούς Ελεγκτές. Επίσης, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές ενεργούν για λογαριασμό της ανώτατης διοίκησης και είναι ανεξάρτητοι από αυτό που ελέγχουν, ενώ οι ευθύνες τους είναι περισσότερο διοικητικές, σε αντίθεση με τους Εξωτερικούς Ελεγκτές των οποίων οι ευθύνες είναι κυρίως νομικές (**Τσαγκλάγκανος Α. 2008**).

Παράλληλα, εκτός από τις διαφορές μεταξύ Εξωτερικών και Εσωτερικών Ελεγκτών υπάρχουν και ορισμένες σημαντικές **ομοιότητες**, όπως με το να ασχολούνται τόσο οι μεν όσο και οι δε με τον έλεγχο χρησιμοποιώντας τις ίδιες ελεγκτικές διαδικασίες και τεχνικές, ενώ αποτελούν «συμβούλους» των επιχειρήσεων τις οποίες και ελέγχουν. Ακόμη, ο Εσωτερικός Έλεγχος θα πρέπει να αναζητεί τη βοήθεια, τη συναίνεση και την αगाστή συνεργασία των Εξωτερικών Ελεγκτών σε θέματα που έχουν να κάνουν

κυρίως με τον έλεγχο των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης, ενώ τέλος, είναι σημαντικό ότι και ο διευθυντής του Εσωτερικού Ελέγχου είναι απαραίτητο να συντονίζει τις προσπάθειες των Εξωτερικών Ελεγκτών, ώστε να είναι απόλυτα διασφαλισμένο ότι η εργασία των Εσωτερικών Ελεγκτών δεν θα πρέπει να αναπαράγεται από τους Εξωτερικούς Ελεγκτές και τους συμβούλους προκειμένου η οικονομική μονάδα να αποφεύγει το επιπλέον και μεγαλύτερο κόστος **(Reynolds M.A. 2000)**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

5.1 Εισαγωγή

Κυρίαρχη και σημαντική θέση στη λογιστική εργασία κατέχει αφενός η διαπίστωση της ορθής διατύπωσης των λογιστικών εγγράφων και των οικονομικών καταστάσεων και αφετέρου, ο εντοπισμός της απάτης κατά συνέπεια της ύπαρξης δόλου και αμέλειας. Το έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις πιέσεις που υφίστανται τα ανώτερα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων να πετύχουν όλο και μεγαλύτερους στόχους, τις ωθεί πολλές φορές στην αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό αποδεικνύεται και από τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν εμφανιστεί τις τελευταίες δεκαετίες στην παγκόσμια οικονομία όπως για π.χ. της **Enron, WorldCom, Parmalat κ.α. (Σπάθης Χ. 2002)**.

Η αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων πρόκειται για ένα πολύ μεγάλο και σημαντικό ζήτημα, διότι στις περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης οικονομικών μεγεθών δεν εμπλέκονται μόνο τα στελέχη διαφορετικού επιπέδου ιεραρχίας μέσα στην επιχείρηση και συνεργαζόμενοι χρηματοπιστωτικοί οίκοι, αλλά και οι ίδιες οι εταιρείες ελεγκτών όπου με τα λάθη και τις παραλήψεις τους δεν αξιολογούν αποτελεσματικά την ακρίβεια και καθαρότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η διοίκηση της επιχείρησης και πιο συγκεκριμένα, ο οικονομικός και γενικός διευθυντής συνδέονται άμεσα και σε σημαντικό βαθμό με τις «παραποιήσεις» των οικονομικών τους στοιχείων. Η «παραποίηση» των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο «χειρισμό» (**manipulation**) στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού (π.χ. αποθεμάτων, απαιτήσεων, κτίρια και μηχανολογικός εξοπλισμός, καταχώρηση ανύπαρκτων κονδυλίων κ.α.), πωλήσεων και κερδών, αλλά και η υποτίμηση των υποχρεώσεων δηλαδή, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα την σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων (**Σπάθης Χ. 2002**).

5.2 Εννοιολογική Οριοθέτηση της Λογιστικής Απάτης

5.2.1 Ορισμός Λογιστικής Απάτης και Δημιουργικής Λογιστικής

Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της «Απάτης» και κατ' επέκταση της «Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων». Η ασυμφωνία οριοθέτησης αυτού του φαινομένου μπορεί να αποδοθεί από τις διάφορες ερμηνείες ερευνητών και μελετητών. Συγκεκριμένα, **η Λογιστική Απάτη (Accounting Fraud)** αποτελεί μια εσκεμμένη προσπάθεια των επιχειρήσεων να εξαπατήσουν και να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιοποιημένων οικονομικών μεγεθών και πιο συγκεκριμένα τους επενδυτές και πιστωτές, μέσω της προετοιμασίας και διάδοσης ουσιωδώς ανακριβών λογιστικών στοιχείων. Η Λογιστική Απάτη, περιλαμβάνει ακόμη την έκφραση πρόθεσης και δόλου από μια «έξυπνη» ομάδα δραστών (π.χ. διευθυντικά στελέχη της επιχείρησης, λογιστές, οικονομικοί αναλυτές κ.α.), μέσω μιας σειράς πολύ καλά σχεδιασμένων προγραμμάτων, ενώ την απάτη επίσης συνοδεύουν «ψευδή» δικαιολογητικά, «αλλοιωμένα» λογιστικά βιβλία, χρήση διαφορετικών μεθόδων απογραφής και δημιουργία εικονικών συναλλαγών. **Αναλυτικότερα, η Λογιστική Απάτη περιλαμβάνει τα ακόλουθα σχέδια δράσης (Rezaee Z. 2005):**

- Την παραποίηση, αλλοίωση ή χειραγώγηση σημαντικών οικονομικών εγγράφων ή επιχειρηματικών συναλλαγών των επιχειρήσεων.
- Νόθευση, παραποίηση ή αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων, ή σημαντικών επιχειρηματικών συναλλαγών.
- Το εκ προθέσεως σφάλμα, την εσκεμμένη και λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων, αρχών και μεθόδων τα οποία χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση και αναφορά των οικονομικών και επιχειρηματικών συναλλαγών.
- Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για τη διαχείριση παράνομων και εικονικών κερδών.
- Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια των νόμων, αλλά είναι εύκολο να παραποιηθούν μέσα από τα «παραθυράκια» αυτών.

Ακόμη, σύμφωνα με το αναμορφωμένο **Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο-240 (Δ.Ε.Π.)** που αναφέρεται στις παραποιήσεις και στα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις, ο όρος «απάτη» αναφέρεται σε εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, ή των εργαζομένων που έχουν ως αποτέλεσμα την «ψευδή» παρουσίαση

(**misrepresentation**), των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως, με βάση το Δ.Ε.Π. 240 ο όρος **Λογιστική Απάτη** αναφέρεται (Γαγάνης Χ., Ζοπουνίδης Κ. 2008):

- Στη νόθευση ή αλλοίωση των λογιστικών εγγράφων ή παραστατικών των οικονομικών μονάδων.
- Στη μη σωστή παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης.
- Στην απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- Στην καταχώρηση εικονικών συναλλαγών μεταξύ των οικονομικών μονάδων.

Επίσης, στο Δ.Ε.Π. 240 εκτός του όρου **απάτη** αναφέρεται και ο όρος «**σφάλμα**», ο οποίος έχει να κάνει κυρίως σε ακούσια μη σκόπιμα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις, όπως προπάντων αριθμητικά ή λάθη από «αβλεψία» του προσωπικού του λογιστηρίου που αφορούν καταχωρήσεις και αποδεικτικά στοιχεία, αλλά και εκ παραδρομής ή παρερμηνεία της πραγματικής κατάστασης που έχουν να κάνουν κυρίως με συναλλαγές των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας (Σπάθης Χ. 2002).

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι η βασική διαφορά μεταξύ **απάτης** και **σφάλματος** είναι η ύπαρξη ή μη πρόθεσης για την ανειλικρινή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων. Παράλληλα, το Δ.Ε.Π. 240 ενώ εννοιολογικά καλύπτει την απάτη μόνο μέσω των παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων κάνει και σημαντική αναφορά στην κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων με απατηλές πράξεις ή παραλείψεις που διαπράττονται εις βάρος της επιχείρησης. Η κατηγορία αυτής της απάτης περιλαμβάνει παράνομες πράξεις που χαρακτηρίζονται από εξαπάτηση, απόκρυψη και «παραβίαση» της εμπιστοσύνης. Αυτό το είδος απάτης είναι γνωστό και ως «**επαγγελματική απάτη και κατάχρηση**» και σημαίνει η «επαγγελματική» ενασχόληση ενός προσώπου με σκοπό να πλουτίσει προσωπικά, κάνοντας σκόπιμη χρήση και κακή αξιοποίηση των οικονομικών πόρων και στοιχείων της επιχείρησης (Rezaee Z. 2005).

Επιπλέον, με τον όρο **απάτη** στην **λογιστική**, ορίζεται ο σκόπιμος «χειρισμός» και η δόλια κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης, καθώς και η παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων προς όφελος αυτού που διαπράττει την απάτη. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση της εικόνας των

οικονομικών στοιχείων, με αντίκτυπο στους χρήστες αυτών δηλαδή: στους **επενδυτές**, που είτε έχουν επενδύσει είτε πρόκειται να επενδύσουν στην επιχείρηση σημαντικά χρηματικά ποσά (όπως για παράδειγμα οι μέτοχοι), **η ομάδα των δανειστών**, που περιλαμβάνει τους προμηθευτές, τις τράπεζες, αλλά και όλους εκείνους (π.χ. στελέχη επιχειρήσεων) που με διάφορους τρόπους δανείζουν στην οικονομική μονάδα κεφάλαια, **η ομάδα των ελεγκτών των οικονομικών μεγεθών**, οι οποίοι ελέγχουν τις υποχρεωτικά δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις προκειμένου αυτές να είναι απαλλαγμένες από λάθη εκούσια ή ακούσια και τα οποία θα δώσουν μια εσφαλμένη εικόνα για την επιχείρηση, αλλά και το **δημόσιο** όπου με τα συμπεράσματα που αποκομίζει από την ανάλυση των στοιχείων των λογιστικών και χρηματοοικονομικών καταστάσεων σχεδιάζει και ασκεί κοινωνική, φορολογική και οικονομική πολιτική (Bayou M., Reinstein A. 2001).

Παράλληλα, μια νέα μορφή λογιστικής απάτης στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα αποτελεί και η «**Δημιουργική Λογιστική**». Πολλοί ειδικοί έχουν διατυπώσει διαφορετικούς ορισμούς για το εξεταζόμενο φαινόμενο τοποθετώντας όμως το ζήτημα στην ίδια βάση. Γενικά, «**Δημιουργική Λογιστική**», είναι η διαδικασία κατά την οποία οι αδυναμίες και οι ελλείψεις των γενικών λογιστικών αρχών και των νόμων αξιοποιούνται ή ακόμη και παραβιάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων να είναι σύμφωνη με τα συμφέροντα της επιχείρησης και όχι σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες και πρότυπα. Δηλαδή, τα στελέχη των οικονομικών μονάδων χρησιμοποιούν τα «κενά» της λογιστικής νομοθεσίας ώστε να «μαγειρέψουν» τα βιβλία και να εμφανίζουν τα αποτελέσματα όπως εκείνοι θέλουν να τα εμφανίζουν. Οι επιχειρήσεις διαφορετικά ονομάζουν την αλλοίωση αυτή των βιβλίων τους ως «**ωραιοποίηση καταστάσεων**» (Amati O., Gowthorpe C. 2005).

Ακόμη, η «δημιουργική λογιστική» διακρίνεται σε **θεμιτή** (legitimate) και **αθέμιτη** (illegitimate). Η πρώτη εκμεταλλεύεται τα κενά που υπάρχουν στους λογιστικούς κανόνες, ενώ η δεύτερη παραβιάζει τις λογιστικές αρχές και τους νόμους αλλοιώνοντας το περιεχόμενο του συνόλου των οικονομικών καταστάσεων και παραπλανώντας σε σημαντικό βαθμό το επενδυτικό κοινό (Amat O., Blake J., Dowds J. 1999).

5.3 Κατηγορίες Λογιστικής Απάτης

Η Λογιστική Απάτη, στις οικονομικές μονάδες χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες οι κυριότερες των οποίων είναι και οι εξής (Καζαντζής X. 2006):

1. Απάτη εις βάρος της εταιρείας

Στην περίπτωση αυτή η επιχείρηση είναι το «θύμα» της απάτης. Παράγοντες είτε του εσωτερικού είτε του εξωτερικού περιβάλλοντος προσπαθούν με διάφορες ενέργειες να ζημιώσουν και να πλήξουν την οικονομική μονάδα. Ενδεικτικές περιπτώσεις απάτης αυτής της κατηγορίας είναι και οι εξής:

- **Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εσωτερικούς παράγοντες όπως:** η κλοπή περιουσιακών στοιχείων, η παραποίηση της εικόνας των αποθεμάτων και της αποθήκης, η παρουσίαση ενός υγιούς αποθέματος ως ελαττωματικού, η αλλοίωση ή έκδοση εικονικών τιμολογίων προμηθευτών κ.α.
- **Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εξωτερικούς παράγοντες όπως:** απάτη από προμηθευτές, διπλή τιμολόγηση, τιμολόγηση χωρίς παράδοση, δωροδοκία υπαλλήλων της εταιρείας από προμηθευτές και πελάτες κ.α.

2. Απάτη προς όφελος της εταιρείας

Σε αυτή τη κατηγορία η εταιρεία είναι εκείνη που επωφελείται από τη διάπραξη της απάτης. Τα υψηλά κλιμάκια της διοίκησης διαπράττουν πράξεις οι οποίες αυξάνουν και βελτιώνουν την οικονομική θέση της εταιρείας με ενέργειες οι οποίες ωραιοποιούν το οικονομικό αποτέλεσμα, ή υπερεκτιμούν τις πωλήσεις. Συγκεκριμένα (Καζαντζής X. 2006):

- Πώληση ή απόκτηση «φανταστικών» απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού, δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών, φορολογική απάτη.
- Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτιώναν την χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης προς τρίτους.

- Μη χρηστή διαχείριση περιουσιακών στοιχείων όπως τα διαθέσιμα της εταιρείας, π.χ. εικονικές προκαταβολές και εικονικές πληρωμές μισθοδοσίας σε ανύπαρκτους υπαλλήλους.
- Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες και κανονισμούς, αλλά και αντικανονικές πληρωμές ανώτατων κυβερνητικών αξιωματούχων.

Πίνακας 4: Συνήθεις μορφές απατηλών Οικονομικών Καταστάσεων

Είδος Απάτης	Παραδείγματα
<p>1. Παραποίηση, νόθευση, ή αλλοίωση των στοιχείων ή των παραστατικών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγή της ημερομηνίας των τιμολογίων αγορών έτσι ώστε τα έξοδα να μην βαρύνουν αυτή την χρήση αλλά την επόμενη. • Αλλαγή ημερομηνιών στα δελτία αποστολής έτσι ώστε οι πωλήσεις και τα εξ' αυτών κέρδη να καταχωρηθούν πριν το χρόνο της πραγματικής αποστολής. • Αλλαγή των ποσών στα τιμολόγια δαπανών προκειμένου να εμφανιστούν μειωμένες οι δαπάνες χρήσεως. • Εικονικά τιμολόγια πωλήσεων ή δαπανών.

<p>2.Συγκάλυψη ή παράλειψη απεικόνισης των επιπτώσεων των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στα παραστατικά και τα βιβλία της επιχείρησης, αλλά και κακή εφαρμογή λογιστικών πολιτικών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παράλειψη καταχώρησης των τιμολογίων των προμηθευτών στο τέλος του χρόνου. • Δημιουργία φανταστικών παραγγελιών πελατών, αλλά και ανεπαρκών προβλέψεων ώστε να επιτευχθεί ένα προκαθορισμένο ποσό κέρδους. • Αναγνώριση εσόδων και κερδών από τις πωλήσεις για τις οποίες υπάρχει ακόμη σημαντικός κίνδυνος επιστροφής των πωληθέντων προϊόντων. • Καταγραφή προκαταβολών για έξοδα επόμενης χρήσης ως έξοδο της τρέχουσας περιόδου.
--	---

Πηγή: Καζαντζής Χ. (2006)

5.4 Παράγοντες Απάτης Λογιστικών Καταστάσεων

Τα «θύματα» της απάτης μπορεί να βρίσκονται εντός της επιχείρησης (εργαζόμενοι, εσωτερικοί ελεγκτές), αλλά και εκτός αυτής (επενδυτές, εξωτερικοί ελεγκτές). Το μέγεθος της απάτης ποικίλει από μικροκλοπές και καταχρήσεις, μέχρι και συνειδητή παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Ο Rezaee, το 2005 στο έργο του “Critical Perspective on Accounting” (Κριτική Προοπτική επί της Λογιστικής), παρουσίασε ένα μοντέλο από πέντε βασικούς παράγοντες οι οποίοι μπορούν να ερμηνεύσουν την έννοια της απάτης επί των παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων γνωστό ως μοντέλο «CRIME» (δηλ. έγκλημα) από τα αρχικά των λέξεων: **Cooks – Recipes – Incentives – Monitoring – And Results**. Συγκεκριμένα:

- **Cooks (Μάγειρες):** ο όρος αυτός έχει σχέση με τα πρόσωπα που εμπλέκονται στην παραποίηση και «αλλοίωση» των οικονομικών καταστάσεων και τα οποία συνήθως είναι τα υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη της επιχείρησης, όπως ο Διευθύνων Σύμβουλος αλλά και ο διευθυντής των οικονομικών υπηρεσιών, όπου στις περισσότερες των περιπτώσεων η παραποίηση γίνεται με την ενθάρρυνση, καθοδήγηση και έγκριση αυτών.
- **Recipes (Συνταγές):** ο όρος αυτός περιλαμβάνει όλες τις πράξεις που χρησιμοποιούνται για την «αλλοίωση» των οικονομικών μεγεθών, όπως από αυτές που εμφανίζονται πιο συχνά και είναι για παράδειγμα η απάτη επί των εσόδων της επιχείρησης, έως και αυτές που εμφανίζονται λιγότερο συχνά όπως η απάτη επί των πληρωτέων λογαριασμών. Η πιο συνηθισμένη «συνταγή» παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων είναι αυτή της «χειραγώγησης» των κερδών (**Earnings Management**).
- **Incentives (Κίνητρα):** ο όρος αυτός αναφέρεται στα κυριότερα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις να διαπράξουν την απάτη. Τα κίνητρα συνήθως είναι κυρίως οικονομικά, αλλά μπορεί να είναι και εγωκεντρικά ή ιδεολογικά. Συγκεκριμένα, τα κίνητρα οικονομικού επιπέδου αφορούν στην οικονομική πίεση που ασκείται στις εισηγμένες επιχειρήσεις, προκειμένου αυτές να επιτύχουν στο προσχεδιασμένο χρονοδιάγραμμα τις προβλέψεις που έχουν σχηματιστεί προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Χρηματιστηρίου. Από την άλλη πλευρά, η κατηγορία των εγωκεντρικών κινήτρων αναφέρεται στις οποιοσδήποτε πιέσεις που ασκούνται στα άτομα της επιχείρησης, προκειμένου με δόλιο και έμμεσο τρόπο να ενισχυθεί το προσωπικό τους κίνητρο, ενώ η κατηγορία των ιδεολογικών κινήτρων, είναι αυτά που ενθαρρύνουν τα κορυφαία στελέχη των εταιρειών να σκέφτονται ότι ο τρόπος συμπεριφοράς και σκοπός τους είναι ηθικά ανώτερος.
- **Monitoring (Παρακολούθηση):** ο όρος αυτός περιλαμβάνει ένα μηχανισμό ελέγχου ή παρακολούθησης, είτε είναι εσωτερικός έλεγχος ή έλεγχος από εξωτερικό ελεγκτή, που θα εντοπίσει την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης.

- **Results (Αποτελέσματα):** ο όρος αυτός αναφέρεται στα αποτελέσματα και στις επιπτώσεις που έχει η «αλλοίωση» των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης σε σχέση με τους επενδυτές, και τα πιστωτικά ιδρύματα, η πτώση στην τιμή της μετοχής της, αλλά και η έλλειψη αξιοπιστίας προς άλλες οικονομικές μονάδες. Επίσης, οι συνέπειες των υψηλόβαθμων στελεχών της επιχείρησης που εμπλέκονται σε θέματα απάτης είναι ότι τους ασκούνται οικονομικές και ποινικές κυρώσεις, αλλά και τους δημιουργείται σε καθημερινή βάση μεγάλη «πίεση» με σκοπό να υποβάλουν την παραίτησή τους ή να απολύονται (**Rezaee Z. 2005**).

Σχήμα 1: Αλληλεπιδραστικά αίτια παραποίησης λογιστικών καταστάσεων

Πηγή: Rezaee 2005 – “Critical Perspective on Accounting”

5.5 Τα Χαρακτηριστικά της Λογιστικής Απάτης

5.5.1 Παράγοντες Κινδύνου Λογιστικής Απάτης

Σύμφωνα με το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (**American Institute of Certified Public Accountants – A.I.C.P.A.**) και συγκεκριμένα όσον αφορά το αμερικάνικο ελεγκτικό πρότυπο **SAS (Statement on Auditing Standards)** νούμερο **82** (παράγραφοι 16-17), ένας ελεγκτής προκειμένου να εκτελέσει έναν αποτελεσματικό και αντικειμενικό έλεγχο θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσει τους παράγοντες εκείνους που υποκρύπτουν μεγάλο κίνδυνο, αλλά και να εντοπίσει πιθανά προειδοποιητικά σημεία στα οποία και θα πρέπει να δώσει αυξημένη και ιδιαίτερη βαρύτητα.

Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρεις βασικές κατηγορίες κινδύνου για την απάτη επί των λογιστικών καταστάσεων (**Messier W., Glover S., Prawitt D. 2008**):

- 1. Χαρακτηριστικά της Διοίκησης:** περιλαμβάνουν συμπεριφορές, διαθέσεις και στάσεις των ανώτατων στελεχών ως προς τον εσωτερικό έλεγχο και τις διαδικασίες σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και την πιθανή ύπαρξη «στενών» σχέσεων μεταξύ ανώτατων στελεχών της διοίκησης και ελεγκτών. Παράδειγμα κινδύνου της κατηγορίας αυτής είναι το κίνητρο της διοίκησης να αυξήσει την τιμή της μετοχής, ή η πίεση της διοίκησης να παρουσιάσει περισσότερα κέρδη στη συνέλευση των μετόχων.
- 2. Συνθήκες Κλάδου:** περιλαμβάνουν το οικονομικό περιβάλλον όπου δραστηριοποιείται η διοίκηση της επιχείρησης, καθώς και νέες θεσμικές απαιτήσεις στη φορολογία ή γενικά στους λογιστικούς κανόνες. Παράδειγμα, μπορεί να αποτελέσει η πρόσφατη αλλαγή ως προς την τήρηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (Δ.Λ.Π.) με αποτέλεσμα την μεταβολή των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- 3. Λειτουργικά Χαρακτηριστικά:** περιλαμβάνουν τη φύση και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών της επιχείρησης με άλλες, τη χρηματοοικονομική της κατάσταση και την κερδοφορία της. Παράδειγμα, αποτελεί η πίεση που ασκεί η εταιρεία προκειμένου να αντλήσει περισσότερα κεφάλαια έτσι ώστε να μπορέσει να διατηρήσει την χρηματοοικονομική της θέση.

Ο κίνδυνος που υπάρχει οι ελεγκτές να μην εντοπίσουν «παραποιήσεις» λογιστικών καταστάσεων, είναι υπαρκτός πάντα κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Ο κίνδυνος αυτός γνωστός και ως επιχειρηματικός κίνδυνος μπορεί να αναλυθεί σε τρεις συνιστώσες κινδύνου (Messier et al. 2008):

- **Τον εγγενή κίνδυνο (inherent risk):** Ο κίνδυνος αυτός είναι η πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης να περιέχουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλήψεις λόγω της φύσης και του είδους των εργασιών της εταιρείας, με την προϋπόθεση ότι δεν λειτουργεί κανένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου.
- **Τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου (control risk):** Είναι ο κίνδυνος εμφάνισης ενός ουσιαστικού και σημαντικού σφάλματος στις οικονομικές καταστάσεις ενός οργανισμού, από την αδυναμία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου να εντοπίσει ή να αποτρέψει το σφάλμα αυτό.
- **Τον κίνδυνο εντοπισμού ή κίνδυνο ελεγκτικών τεκμηρίων (detection risk):** Είναι ο κίνδυνος όπου οι ουσιαστικές ελεγκτικές διαδικασίες τις οποίες πραγματοποιεί ένας ελεγκτής, να μην μπορέσουν να εντοπίσουν σφάλματα και παραλήψεις στις καταστάσεις της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Επομένως, ο κίνδυνος εντοπισμού συνδέεται με την αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής μεθοδολογίας που ακολουθεί ένας ελεγκτής κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

Οι τρεις παραπάνω συνιστώσες μπορούν να μοντελοποιηθούν σε ένα υπόδειγμα ελέγχου που θα έχουν την εξής μορφή (Κάντζος Κ., Χονδράκη Α. 2006):

$$\text{Ελεγκτικός Κίνδυνος} = \text{Εγγενής Κίνδυνος} * \text{Κίνδυνος Εσωτερικού Ελέγχου} * \text{Κίνδυνος Ελεγκτικών Τεκμηρίων}$$

5.5.2 Το Τρίγωνο Της Απάτης (The Fraud Triangle)

Παρά τις έντονες και επίμονες προσπάθειες για την εξάλειψη της διαφθοράς, την υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων και την δόλια παραποίηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, φαίνεται ότι η απάτη στις διάφορες μορφές τις

οποίες μπορεί να πάρει, είναι ένα πρόβλημα του οποίου η συχνότητα συνεχώς αυξάνεται. Η απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων παρουσιάζει τρία σημαντικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι γνωστά ως «**Τρίγωνο της Απάτης**». Επίσης, η απάτη σε μια επιχείρηση και γενικά στις οικονομικές μονάδες ξεκινά «μικρή» και στη συνέχεια γίνεται όλο και «μεγαλύτερη», ώσπου να προκαλέσει μεγάλη και αρκετή ζημία κυρίως όσον αφορά την φήμη και την επιχειρηματική σχέση της επιχείρησης με άλλες (Dooley V. 2002).

Σχήμα 2: Το τρίγωνο της Λογιστικής Απάτης

Τα τρία σημεία «κλειδιά» που χαρακτηρίζουν το «Τρίγωνο της Απάτης» είναι: **Κίνητρα-Πίεση, Ευκαιρία, Συμπεριφορά-Εκλογίκευση**. Οι τρεις αυτές συνθήκες είναι απαραίτητες για την διάπραξη λογιστικής απάτης. Κάποιες από αυτές ενυπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Άλλες είναι έμφυτες στα ίδια τα άτομα ή τις προσωπικές τους καταστάσεις. Για κάθε μια από τις συνθήκες αυτές σημειώνονται τα ακόλουθα (Montgomery D., Beasley S., Menelaides L., Palmrose V. 2002):

1. Κίνητρα – Πίεση. Πρόκειται για τα κίνητρα ή την πίεση που δέχονται τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης ή οι άλλοι εργαζόμενοι ώστε να παραποιήσουν ουσιωδώς τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης με απώτερο στόχο το προσωπικό τους όφελος και κέρδος. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στο μεγαλύτερο ποσοστό περιπτώσεων απάτης, η πίεση είναι αυτή που ωθεί τον δράστη στην ανάληψη σημαντικών κινδύνων προκειμένου να αποκτήσει με κάθε τρόπο τους επιθυμητούς πόρους. Κάποιες από τις πιέσεις που οδηγούν τα στελέχη των επιχειρήσεων στην υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων είναι: η «ψύχωση» για επιτυχία, πολύ υψηλά προσωπικά χρέη, προσωπικές οικονομικές απώλειες, ακριβές συνθήκες, αποτυχία προαγωγής, έλλειψη σεβασμού ή δυσαρέσκεια από το περιβάλλον της εργασίας κ.α.

2. Ευκαιρίες. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που δημιουργούν ευκαιρίες διάπραξης λογιστικής απάτης είναι:

- **Αναποτελεσματικότητα εσωτερικών ελέγχων**, η οποία είναι εμφανής σε μια επιχείρηση όταν υπάρχει έλλειψη φυσικών ελέγχων και αναποτελεσματική επίβλεψη αυτών, αλλά και παράλειψη ενημέρωσης των στελεχών της οικονομικής μονάδας αναφορικά με τους κανόνες επιχειρησιακής ηθικής και λειτουργία αυτής μέσα σε συνθήκες μεγάλης και έντονης πίεσης.
- **Αναποτελεσματικότητα διοικητικού συμβουλίου**, όπου στην περίπτωση αυτή εφ' όσον το διοικητικό συμβούλιο της επιχείρησης είναι υποτονικό και στερείται ανεξαρτησίας, τότε είναι δυνατόν η ανώτατη διοίκηση να αισθάνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρός και επαρκής ελεγκτικός μηχανισμός, γεγονός που βοηθάει την διάπραξη λογιστικής απάτης.
- **Πρακτικές ατιμωρησίας**, όπου στην περίπτωση αυτή οι εργαζόμενοι μπορεί να επιχειρήσουν την διάπραξη απάτης, όταν αισθάνονται ότι η τιμωρία τους θα είναι ασήμαντη σε περίπτωση απάτης επί των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης.

- 3. Συμπεριφορά-Εκλογίκευση.** Η εκλογίκευση είναι μια μορφή συμπεριφοράς κατά την οποία τα άτομα δεν διαπράττουν απάτη, εκτός και αν μπορούν να τη δικαιολογήσουν σύμφωνα με τον προσωπικό τους κώδικα ηθικής. Ένας μεγάλος αριθμός υπαλλήλων δεν θα διέπρατταν απάτη ακόμη και σε περίπτωση ανάγκης, καθώς για αυτούς η προσωπική τους ακεραιότητα θεωρείται ο βασικός περιοριστικός παράγοντας που αποτρέπει τέτοιου είδους συμπεριφορές. Επίσης, υπάρχει και η άποψη ότι ένας ισχυρός ηθικός κώδικας επιχειρησιακής πρακτικής μπορεί να αποτρέψει τα άτομα από τη χρήση εκλογικεύσεων που να δικαιολογούν την παράνομη συμπεριφορά τους. Ορισμένες συμπεριφορές ή εκλογικεύσεις υπαλλήλων που συνδέονται συχνά με πράξεις απάτης είναι: η αίσθηση ότι κάποιος κακοπληρώνεται για τον λόγο ότι προσφέρουν υπηρεσίες που αξίζουν υψηλότερη αμοιβή, η πεποίθηση ότι ανώτερη ιεραρχική θέση που κατέχει κάποιος έχει τα πλεονεκτήματά της, χαμηλός αυτοσεβασμός ή ηθική, η αίσθηση ότι η απάτη είναι για καλό σκοπό και υπόθεση, καθώς επίσης και ότι αποτελεί μια προσωρινή πράξη.

5.6 Κίνητρα και Παράγοντες που Ενθαρρύνουν τη Διάπραξη Λογιστικής Απάτης

Τα κίνητρα και οι παράγοντες που οδηγούν μια επιχείρηση στην «αλλοίωση» των οικονομικών τους καταστάσεων προέρχονται τόσο από το **εσωτερικό (εργαζόμενοι, διοίκηση), όσο και από το εξωτερικό (κράτος, ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων) περιβάλλον.** Στις επιχειρήσεις οι προσδοκίες όσο και τα κίνητρα που δημιουργούνται από ανώτατα στελέχη, αλλά και από τους ίδιους τους εργαζομένους αποτελούν αφορμές για να καλλιεργηθεί η επιθυμία στα άτομα αυτά να διαπράξουν απάτη επί των λογιστικών καταστάσεων. **Τα σημαντικότερα κίνητρα-παράγοντες που ωθούν τα στελέχη μέσα σε μια επιχείρηση να διαπράξουν απάτη είναι (Perlos J., Lougee B. 2005):**

- 1. Έντονος Επιχειρηματικός Ανταγωνισμός:** κάθε επιχείρηση προσπαθεί να επιβιώσει στην αγορά χρησιμοποιώντας θεμιτά αλλά και αθέμιτα μέσα. Η προσπάθεια της εταιρείας για οικονομική επιβίωση είναι ιδιαίτερα δύσκολη ειδικά όταν ο ανταγωνισμός είναι συχνός και έντονος. Επομένως, για να

ισχυροποιηθεί η θέση της επιχείρησης έναντι των άλλων, σαν φυσικό επακόλουθο είναι η διάπραξη της απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών της στοιχείων με τελικό σκοπό την αύξηση των κερδών της.

- 2. Πίεση Ικανοποίησης των Προσδοκιών:** στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον οι επιχειρήσεις πιέζονται στο να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των επενδυτών και των χρηματοοικονομικών αναλυτών σχετικά με τους ρυθμούς αύξησης των εσόδων και των κερδών τους. Μια αποτυχία επίτευξης των παραπάνω στόχων, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αρκετά σημαντική πτώση της τιμής της μετοχής της εταιρείας. Κατά συνέπεια, όσες επιχειρήσεις δεν μπορούν να ικανοποιήσουν αυτές τις προσδοκίες με νόμιμες επιχειρηματικές μεθόδους, επιδιώκουν την βελτίωση με «ανεπιβεβαιωτές» και «ψευδείς» οικονομικές καταστάσεις.

- 3. Ο Ρυθμός Ανάπτυξης και το Μέγεθος της Επιχείρησης:** εταιρείες με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, στα πλαίσια των προσπαθειών τους να διατηρήσουν μια σταθερή αυξητική τάση των λογιστικών τους μεγεθών, έρχονται αντιμέτωπες με μια μεγάλη πίεση διατήρησης των ρυθμών με συνέπεια να ενστερνίζονται πρακτικές που οδηγούν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων. Παράλληλα, οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι πιθανόν να παραλείψουν τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν τον λογιστικό έλεγχο όταν πρόκειται για μεγάλους και σημαντικούς πελάτες, αλλά και να συναινέσουν στις προσπάθειες των πελατών αυτών για την υιοθέτηση πρακτικών απάτης.

- 4. Οικονομικά Κίνητρα από την ίδια την Επιχείρηση:** πολλές έρευνες έχουν αποδείξει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις διάπραξης της απάτης ευθύνονται τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη εξαιτίας των ισχυρών κινήτρων που τους παρέχει η ίδια η οικονομική μονάδα για να επιτύχουν κάτι τέτοιο. Σε μια επιχείρηση η βασικότερη μορφή αξιολόγησης των επιχειρησιακών επιδόσεων έχει ως κεντρικό κριτήριο το οικονομικό αποτέλεσμα. Τα στελέχη που θα επιτύχουν τις υψηλότερες επιδόσεις όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης θα έχουν και το ανάλογο οικονομικό όφελος. Λόγω

της έντασης του ζήλου τους για την επίτευξη των στόχων τους, τα στελέχη καταφεύγουν σε πρακτικές παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας.

- 5. Αναποτελεσματικοί Εσωτερικοί Έλεγχοι:** η έλλειψη διαχωρισμού καθηκόντων, αλλά και η αναποτελεσματική επίβλεψη ελέγχων αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αδυναμιών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση και για τον λόγο αυτό οι εσωτερικοί έλεγχοι είναι αναποτελεσματικοί, διότι άλλη εκπαίδευση και ειδίκευση έχει ο εσωτερικός ελεγκτής και άλλη ο ειδικός ερευνητής, με αποτέλεσμα ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή να είναι αρκετά περιορισμένος σε ότι έχει να κάνει με θέματα παραποίησης οικονομικών στοιχείων.

5.7 Στρατηγικές Πρόληψης και Εντοπισμού της Λογιστικής Απάτης

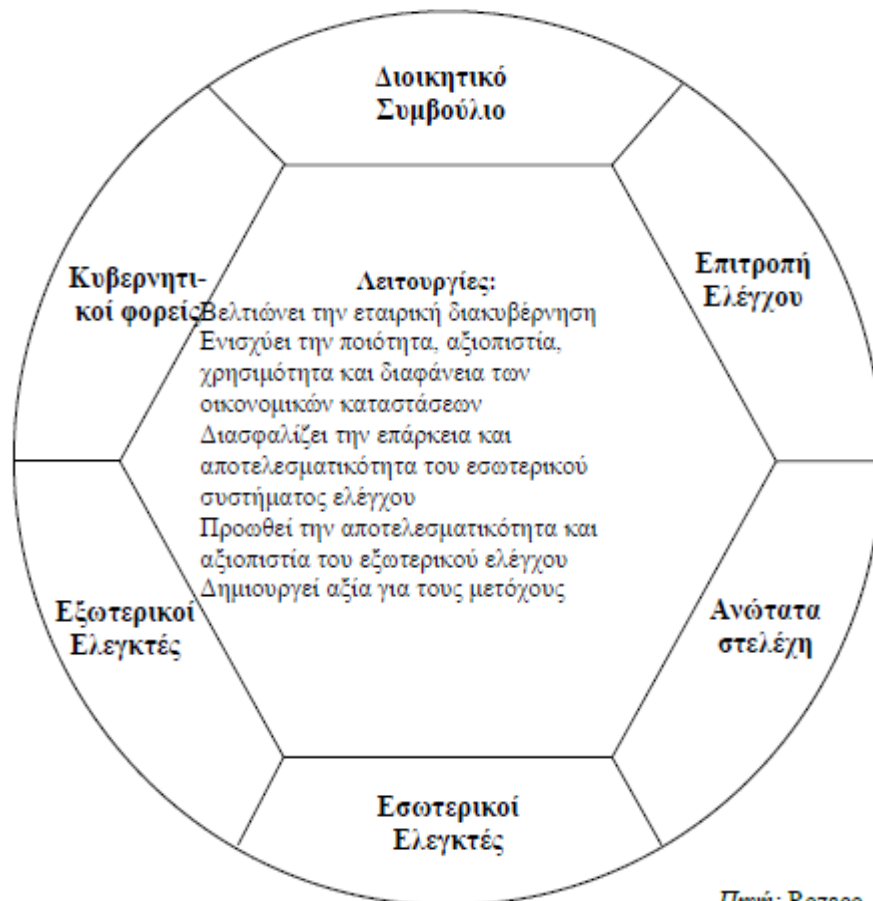
Οι λογιστικές απάτες μέσα σε μια επιχείρηση και οι δραματικές επιπτώσεις που έχουν για τους συμμετέχοντες της αγοράς προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την ακεραιότητα των ανώτατων διοικητικών στελεχών, την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου, την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου και την αξιοπιστία των χρηματιστηριακών αγορών (**Lendez M., Korevec J. 1999**).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, **οι επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να αναλάβουν δυναμικούς και σημαντικούς ρόλους με την καθιέρωση των «στρατηγικών πρόληψης και ανίχνευσης της απάτης», προκειμένου να αποτρέψουν και να εντοπίσουν φαινόμενα παραποίησης των οικονομικών τους στοιχείων.** Στόχος, των στρατηγικών αυτών είναι να ενισχύσουν την ποιότητα, την ακεραιότητα και την αξιοπιστία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς επίσης και την αποτελεσματικότητα κυρίως των λειτουργιών του εξωτερικού ελέγχου. Επομένως, οι στρατηγικές πρόληψης και εντοπισμού-ανίχνευσης της λογιστικής απάτης, για να είναι αποτελεσματικές πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής (**Rezaee Z. 2005**):

- 1. Εκτίμηση της ευπάθειας της επιχείρησης απέναντι σε απάτες (fraud vulnerability):** η εκτίμηση της ευπάθειας της επιχείρησης απέναντι σε λογιστικές απάτες πρέπει να γίνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και σε συνεχή και διαρκή βάση. Οι επιχειρήσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις εκτιμήσεις αυτές, καθώς και άλλους τρόπους άμεσης επικοινωνίας που μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά κύριο λόγο από εσωτερικούς (π.χ. εσωτερικοί ελεγκτές) και εξωτερικούς (π.χ. πελάτες, προμηθευτές) χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για να καταγγείλουν δόλιες ενέργειες.
- 2. Εξέταση (ύποπτης) ικανότητας επικράτησης σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού (Gamesmanship):** η στρατηγική αυτή αφορά την εξέταση της ικανότητας επικράτησης της εταιρείας έναντι του ανταγωνισμού, (δηλαδή **gamesmanship** που είναι η χρήση μεθόδων που είναι αμφίβολη, φαινομενικά ανάρμοστη, αλλά δεν είναι απολύτως παράνομη) με την βοήθεια των πεποιθήσεων, των αρχών και των τρόπων δράσης της, αλλά και των ηθικών αξιών των ανώτατων στελεχών σχετικά με τη διαδικασία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η συνεχής επανεξέταση όλων των ανωτέρω μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων μειώνοντας την πιθανότητα συνεργασίας μεταξύ των «δραστών» της λογιστικής απάτης.
- 3. Εταιρική διακυβέρνηση:** η εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί ένα πλέγμα κανόνων με τους οποίους μια εταιρεία ελέγχεται και διοικείται. Οι συμμετέχοντες της εταιρικής διακυβέρνησης είναι το διοικητικό συμβούλιο, τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης, οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές, καθώς και οι κυβερνητικοί φορείς. Η προσοχή όμως τον τελευταίο καιρό στρέφεται σε ολόκληρο το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, ώστε να διασφαλιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η ποιότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Σε γενικές γραμμές η εταιρική διακυβέρνηση προστατεύει τα συμφέροντα των επενδυτών, διασφαλίζει την ακεραιότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και ελέγχει την

επάρκεια του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 3).

Σχήμα 3: Το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και οι λειτουργίες του.

- 4. Προγράμματα πρόληψης της απάτης:** οι επιχειρήσεις πρέπει να καθιερώνουν αλλά και να αναπτύσσουν σε τακτά χρονικά διαστήματα προγράμματα πρόληψης της λογιστικής απάτης, να δημιουργήσουν τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες και παράλληλα να τις διαβιβάσουν σε όλα τα άτομα που ανήκουν σε αυτές. Τα προγράμματα πρόληψης της λογιστικής απάτης πρέπει να εφαρμόζονται και να επιβάλλονται από εσωτερικούς ελεγκτές, ερευνητές, δικηγόρους και υπαλλήλους της διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού.

5. Αποτελεσματικότητα Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου: ο εσωτερικός έλεγχος οφείλει να ακολουθεί πιστά το έργο του χωρίς να επηρεάζεται από τυχόν προσωπικές γνωριμίες κυρίως με ανώτατα στελέχη της διοίκησης. Οφείλει δηλαδή, να μπορεί να εντοπίζει οτιδήποτε θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την επιχείρηση, να δίνει πλήρη και έγκαιρη αναφορά στη διοίκηση, καθώς και να προσπαθεί να ελαχιστοποιήσει τις πιθανότητες εμφάνισης ή επανεμφάνισής του. Όσον αφορά τον **εξωτερικό έλεγχο**, οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να προβαίνουν στον έλεγχο με επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια διενέργειας του ελέγχου και να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ενδείξεις εμφάνισης της λογιστικής απάτης. Ο επαγγελματικός σκεπτικισμός είναι μια στάση που συνεπάγεται κριτική σκέψη και αξιολόγηση των στοιχείων του λογιστικού ελέγχου.

5.8 Τα Κίνητρα Παραποίησης Των Οικονομικών Καταστάσεων των Εταιρειών

Τα κίνητρα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μπορεί να αλλάζουν από άτομο σε άτομο, όπως και από εταιρεία σε εταιρεία. Τα κίνητρα που βρίσκει μια επιχείρηση προκειμένου να επηρεάσει τα οικονομικά της αποτελέσματα μπορεί να προέρχονται από δυνάμεις που τοποθετούνται εκτός της οικονομικής μονάδας (π.χ. από το εξωτερικό επιχειρηματικό της περιβάλλον), λόγω συνθηκών και καταστάσεων που βρίσκονται στο εσωτερικό της περιβάλλον (π.χ. διοίκηση, φοροδιαφυγή, προσωπικό), αλλά και από την ίδια την διοίκηση της επιχείρησης. Τα οικονομικά κίνητρα είναι τα πλέον συνήθη χωρίς όμως να αποκλείονται και άλλα είδους κίνητρα, όπως ιδεολογικά ή εγωκεντρικά. **Επομένως, τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα παραπάνω κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες (Jurinski J., Lippman E. 1999):**

1. Κίνητρα που απορρέουν από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς

- **Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές:** ένα από τα ισχυρά κίνητρα της διοίκησης για να παραποιήσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης, είναι η επιθυμία της να πετύχει ή και να ξεπεράσει τις

προβλέψεις και τις προσδοκίες των χρηματοοικονομικών αναλυτών. Οι αναλυτές λειτουργούν κυρίως προς όφελος των θεσμικών επενδυτών (π.χ. τράπεζες, εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων) και βασίζονται περισσότερο στην πληροφόρηση που έχουν αυτοί για την εξεταζόμενη κάθε φορά οικονομική μονάδα και στα μοντέλα που δημιουργούν και λιγότερο στις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με τον τρόπο αυτό πιέζουν τις διοικήσεις των επιχειρήσεων ώστε οι οικονομικές τους καταστάσεις να προσεγγίζουν τις εκτιμήσεις των αναλυτών, ώστε να είναι προς το συμφέρον και των δύο και να μην υπάρχουν ιδιαίτερα μεγάλες αποκλίσεις. Ως εκ τούτου η διοίκηση μιας επιχείρησης έχει κίνητρο να παραποιήσει τα οικονομικά της στοιχεία, έτσι ώστε να φαίνεται ότι επιτυγχάνει τα προβλεπόμενα από τους αναλυτές αποτελέσματα, αφού σε αντίθετη περίπτωση η αντίδραση της αγοράς θα είναι αρνητική.

- **Η άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών:** μια επιχείρηση θα πρέπει να παρουσιάζει διαχρονικά τάση υψηλής κερδοφορίας, αλλά ταυτόχρονα και βελτιωμένη εικόνα των βασικών οικονομικών της μεγεθών (κύκλος εργασιών, ρευστότητα κ.α.) εφόσον επιθυμεί να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο με ευνοϊκούς όρους. Έτσι, όταν πρόκειται να εκδοθούν μετοχές για να διατεθούν στο κοινό, δημιουργείται κίνητρο στη επιχείρηση να παραποιήσει τα οικονομικά της αποτελέσματα ώστε να βελτιώσει τους όρους με τους οποίους θα διατεθούν οι μετοχές της, αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη τόσο για τη διοίκηση όσο και για την ίδια την οικονομική μονάδα. Θεωρείται μάλιστα η καλύτερη στιγμή ώστε να αλλοιώσει τα αποτελέσματά της η επιχείρηση, καθώς της δίνεται η ευκαιρία να διαθέσει τις μετοχές της σε αρκετά υψηλό τίμημα.
- **Ο επιχειρησιακός ανταγωνισμός:** πολλές επιχειρήσεις προκειμένου να ισχυροποιήσουν την οικονομική τους θέση στον κλάδο ή να εμποδίσουν ανταγωνιστές να εισέλθουν σε μια αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται, καταφεύγουν σε παραποίηση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Άλλοτε επομένως, ωραιοποιούν τα κέρδη τους ώστε να

δείχνουν ότι είναι οι ισχυρότερες επιχειρήσεις στον κλάδο τον οποίο δραστηριοποιούνται, ενώ άλλοτε υποβαθμίζουν τα αποτελέσματά τους προκειμένου να αποθαρρύνουν νέους ανταγωνιστές να εισέλθουν σε μια αγορά, δημιουργώντας την πεποίθηση ότι δεν θα τους προσφέρει αρκετά έσοδα ή κερδοφορία.

2. Κίνητρα που προέρχονται από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

- **Οι δανειακές συμβάσεις:** συνήθως οι δανειακές συμβάσεις περιέχουν όρους οι οποίοι πρέπει να πληρούνται κατά τη διάρκεια αποπληρωμής του δανείου. Σε διαφορετική περίπτωση, η μη επίτευξή τους μπορεί να έχει ως συνέπεια την αύξηση του επιτοκίου δανεισμού ή μπορεί να μειωθεί σε μεγάλο βαθμό το διάστημα αποπληρωμής. Με άλλα λόγια δημιουργείται κίνητρο στις επιχειρήσεις των δανειοδοτημένων εταιρειών να παραποιούν τις καταστάσεις τους, ώστε αφενός να εμφανίζουν οικονομικούς δείκτες και αποτελέσματα που ικανοποιούν τους όρους των συμβάσεων και αφετέρου, να θεωρείται ότι η επιχείρηση λειτουργεί εναρμονισμένα με τη συμφωνία που έχει υπογραφεί.
- **Οι αμοιβές της Διοίκησης:** οι αμοιβές της διοίκησης συχνά συνδέονται με τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης, με σκοπό να ταυτίζονται και να είναι αλληλένδετοι οι στόχοι της διοίκησης με αυτούς των μετόχων. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος, είναι να δημιουργείται το κίνητρο στη διοίκηση να παραποιεί σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές καταστάσεις της ώστε να μεγιστοποιεί τις αμοιβές της.

3. Κίνητρα που σχετίζονται με την συμπεριφορά των μελών της Διοίκησης

- **Η διατήρηση της Διοικητικής θέσης ενός Μάνατζερ:** κάθε μέλος της ανώτατης διοίκησης μιας επιχείρησης, (όπως για παράδειγμα ο μάνατζερ ή ο προϊστάμενος ενός τμήματος) να ενεργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίσει τη διατήρηση της θέσης του στην ανώτατη διοίκηση της οικονομικής μονάδας. Επομένως, για να πετύχει τον σκοπό αυτό αλλά και

για να διατηρήσει για αρκετό χρονικό διάστημα την υψηλόβαθμη θέση του, αποτελεί σημαντικό κίνητρο για αυτόν να παραποιήσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης προς το καλύτερο, καθώς μια μείωση ή αποτυχία βελτίωσης των οικονομικών μεγεθών μπορεί να οδηγήσει στην πιθανή αντικατάστασή του.

- **Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα:** τα μέλη της ανώτατης διοίκησης καταφεύγουν σε πρακτικές επηρεασμού των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, όχι για να διατηρήσουν την θέση την οποία ήδη έχουν, αλλά για να προαχθούν σε κάποια υψηλότερη και συνεπώς καλύτερη θέση στην διοικητική ιεραρχία.

4. Κίνητρα που απορρέουν από τον επιχειρησιακό προγραμματισμό

- **Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός:** ορισμένες επιχειρήσεις αδιαφορούν να προβλέψουν το απώτερο μέλλον τους και εστιάζουν την προσοχή τους κυρίως στο να επιτύχουν τους βραχυπρόθεσμους στόχους τους. Η προσπάθεια αυτή να επιτύχουν τους βραχυπρόθεσμους στόχους κερδοφορίας, τους οδηγεί να υιοθετήσουν πολιτικές που μπορεί να διακινδυνεύσουν τη μακροχρόνια πορεία της οικονομικής μονάδας. Συχνά, για παράδειγμα εταιρείες που προσπαθούν να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη κατά τη διάρκεια της λογιστικής χρήσης κεφαλαιοποιούν τα έξοδά τους (δηλαδή τα παρουσιάζουν στον Ισολογισμό τους σαν έσοδα ενώ στην πραγματικότητα είναι δαπάνες) τα οποία θα έπρεπε να εμφανιστούν στα αποτελέσματα χρήσης.
- **Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης:** ορισμένες φορές οι επιχειρήσεις θέτουν ανέφικτα σχέδια δράσης και καταρτίζουν μη ρεαλιστικούς προϋπολογισμούς. Αυτό συμβαίνει γιατί προσπαθούν να δώσουν κίνητρο στους διοικούντες να επιτύχουν ακόμη ψηλότερους και γενικά φιλόδοξους στόχους. Όταν όμως αυτό δεν είναι εφικτό, διότι λόγω διάφορων συνθηκών (π.χ. οι οικονομικές συνθήκες δεν είναι κατάλληλες για επενδύσεις λόγω οικονομικής κρίσης) υπάρχει ο κίνδυνος τα στελέχη

της επιχείρησης να προσπαθήσουν να επηρεάσουν τα οικονομικά αποτελέσματα ώστε να πετύχουν έστω μη ρεαλιστικούς στόχους αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο πιθανές κυρώσεις.

5.9 Πρακτικές Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

5.9.1 Γενικά

Η πρακτική παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων δημιουργείται μέσω της σκόπιμης τροποποίησης των στοιχείων τους και συγκεκριμένα, με την υπερτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού (π.χ. αποθέματα, επενδύσεις, καταθέσεις κ.α.) των πωλήσεων και των κερδών, αλλά και με την υποτίμηση των υποχρεώσεων, των εξόδων και των ζημιών με στόχο να παρουσιαστεί μια ιδεατή εικόνα για την κατάσταση της εταιρείας και τα οικονομικά της δεδομένα. Οι πρακτικές αυτές παραποιούν την «πραγματικότητα» που επικρατεί στην εταιρεία με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν μια «ψευδή» εικόνα για την οικονομική της κατάσταση. Στην συνέχεια αναλύονται μερικές από τις πιο βασικές πρακτικές παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, οι οποίες ακολουθούνται από ένα μεγάλο μέρος των διοικήσεων (Dechow et al. 1995).

5.9.2 Λογιστική Κάθαρση – Big Bath Accounting

Η Λογιστική Κάθαρση ή αλλιώς “Big Bath Accounting” (Το Μεγάλο Λουτρό) αποτελεί μια ευρέως γνωστή πρακτική παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων που εφαρμόζεται κυρίως με πρωτοβουλία της διοίκησης της επιχείρησης, στην προσπάθειά της να παρουσιάσει μειωμένα τα τρέχοντα αποτελέσματα και παράλληλα ιδιαίτερος αυξημένα αυτά των επόμενων χρήσεων. Το «μεγάλο λουτρό» εμφανίζεται συχνά σε μια κακή οικονομική χρονιά για την επιχείρηση, με σκοπό την ενίσχυση των κερδών του επόμενου έτους (Fiechter P., Meyer C. 2008).

Η μείωση των αποτελεσμάτων πραγματοποιείται συνήθως μέσω της αναβολής αναγνώρισης των εσόδων και κυρίως μέσω της εμφάνισης υπολογιστικών δαπανών,

όπως για παράδειγμα οι προβλέψεις δηλαδή, τα έξοδα και τα κόστη της εταιρείας κατά την διάρκεια της λογιστικής χρήσης. Ακόμη, η τεχνική “**Big Bath**” χρησιμοποιείται με την πεποίθηση ότι εάν κάποια στιγμή πρέπει να ανακοινωθούν δυσάρεστα νέα από την επιχείρηση, όπως για παράδειγμα ζημιές από αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού, ή μείωση και απαξίωση κεφαλαίων είναι προτιμότερο η διοίκηση να τα αναφέρει αμέσως, ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μελλοντικές αυξήσεις κερδών **(Fiechter P., Meyer C. 2008)**.

Παράλληλα, νέα στελέχη της επιχείρησης χρησιμοποιούν μερικές φορές την τεχνική της λογιστικής κάθαρσης, έτσι ώστε να μπορέσουν να κατηγορήσουν την παλιά διοίκηση για την κακή επίδοση της εταιρείας και να εισπράξουν τα εύσημα για την βελτιωμένη εικόνα των οικονομικών αποτελεσμάτων, αλλά και από τους ορκωτούς ελεγκτές παρατηρείται ακόμη και μια αδύναμη αντίσταση απέναντι στην εφαρμογή της μεθόδου, η οποία υποστηρίζεται κυρίως από τους υπευθύνους της λογιστικής λειτουργίας των επιχειρήσεων **(Παπαδάτου Θ. 2005)**.

5.9.3 Λογιστικά Τεχνάσματα

Η σκόπιμη παράλειψη ή ακόμη και η κακή παρουσίαση γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών και άλλων σημαντικών πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και η εσκεμμένη μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων, αρχών και προτύπων που αποτελούν εργαλεία για τη μέτρηση, αναγνώριση και αποκάλυψη οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών, αποτελούν τεχνικές που διαστρεβλώνουν σε μεγάλο βαθμό την χρηματοοικονομική εικόνα της οικονομικής μονάδας.

Επίσης, όταν κάνουμε λόγο για διάφορους συχνούς λογιστικούς χειρισμούς «ωραιοποίησης» των αποτελεσμάτων αναφερόμαστε για παράδειγμα στις αποσβέσεις, στην αποτίμηση των αποθεμάτων, αλλά και σε καταχωρήσεις εσόδων-εξόδων σε λάθος χρήση. Κάποιες άλλες πρακτικές που έχουν σαν αποτέλεσμα την παραποίηση των οικονομικών μεγεθών είναι η παρέμβαση, μετατροπή και διαχείριση σημαντικών και πολύτιμων χρηματοοικονομικών

εγγράφων, αλλά και συναλλαγών καθώς και των σχετικών παραστατικών που τις συνοδεύουν (Tiscini R., Donato F. 2002).

Σχήμα 4: Λογιστικά τεχνάσματα με στόχο την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων.

Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων στις περιπτώσεις αυτές είναι σκόπιμη και οι αυτουργοί της (που προέρχονται κυρίως από την πλευρά της ανώτατης διοίκησης της εταιρείας) αναλώνονται στην επίτευξη κυρίως λογιστικών και όχι επιχειρηματικών σκοπών. Παρακάτω, εξετάζονται τα πιο σημαντικά **λογιστικά τεχνάσματα**, που μπορεί να οδηγήσουν στην «χειραγώγηση» της πραγματικής οικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης, τα οποία την βοηθούν να δείχνει διαφορετική εικόνα όσον αφορά τον ανταγωνισμό με άλλες εταιρείες του ίδιου κλάδου, γεγονός το οποίο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (Tiscini R., Donato F. 2002).

5.9.3.1 Μεγέθη εκτός Ισολογισμού

Ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων εφαρμόζοντας τις διάφορες τεχνικές δημιουργικής λογιστικής που υπάρχουν, καταφέρνουν να μην εμφανίζουν στον Ισολογισμό τους ορισμένα υψηλής αξίας πάγια στοιχεία με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν μεγάλες αποσβέσεις δηλαδή, παρουσιάζονται λιγότερα έξοδα και κατά συνέπεια περισσότερα κέρδη. Ανάλογες ενέργειες εφαρμόζουν οι εταιρείες και στο Παθητικό κομμάτι του Ισολογισμού τους. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις αποκρύπτουν τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις τους που σημαίνει αυξημένο κίνδυνο, ο οποίος μπορεί και να επηρεάσει αρνητικά τόσο τους επενδυτές, όσο και τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα κατά την αξιολόγηση της οικονομικής τους απόδοσης. Έτσι, οι οικονομικές μονάδες με την εκτός Ισολογισμού απεικόνιση στοιχείων του ενεργητικού ή του παθητικού, μπορεί να παρουσιάσουν στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (π.χ. χρηματοοικονομικοί αναλυτές, μέτοχοι, επενδυτές κ.α.) ως χαμηλού κινδύνου επενδυτική ευκαιρία με αποτέλεσμα να αντλούν χαμηλού κόστους κεφάλαια, αλλά και να συνάπτουν επιχειρηματικά δάνεια με ιδιαίτερα ευνοϊκούς οικονομικούς όρους (Amat et al. 2005).

Επίσης, μια χαρακτηριστική χρησιμοποίηση στοιχείων εκτός Ισολογισμού είναι και η δημιουργία των Εταιρειών Ειδικού Σκοπού. Η ίδρυση αυτών των εταιρειών από τις μητρικές επιχειρήσεις αποσκοπεί συνήθως στη μείωση του χρηματοοικονομικού κινδύνου από μακροπρόθεσμα έργα, κυρίως στους τομείς των κατασκευών και της ανάπτυξης. Με αυτή τη μέθοδο, οι Εταιρείες Ειδικού Σκοπού αναλαμβάνουν τον κίνδυνο και η μητρική εταιρεία κατέχοντας λιγότερο του 50% των μετοχών δεν εμφανίζει στις ενοποιημένες καταστάσεις την συμμετοχή της σε αυτές, αλλά και τα οικονομικά τους αποτελέσματα. Μια περίπτωση χρησιμοποίησης των Εταιρειών Ειδικού Σκοπού είναι η μεταβίβαση σε αυτές από τη μητρική εταιρεία πάγιων στοιχείων, αλλά και του υψηλού δανεισμού για την αγορά τους. Με αυτόν τον τρόπο η μητρική εταιρεία εμφανίζεται να έχει υψηλό δείκτη ρευστότητας λόγω πώλησης του παγίου, αλλά και λιγότερα έξοδα καθώς αποφεύγει το σύνολο των αποσβέσεων που συνεπάγεται η διατήρηση του παγίου. Αποτέλεσμα μια τέτοιας πρακτικής είναι η τεχνητή διόγκωση των κερδών και των εσόδων και η μείωση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων, ώστε να καθίσταται η εταιρεία στους εξωτερικούς χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ως χρηματοοικονομικά αξιόπιστη και με υψηλούς ρυθμούς αποδοτικότητας και κερδοφορίας (Καζαντζής X. 2006).

5.9.3.2 Άυλα ή Ασώματα Πάγια

Τα άυλα ή ασώματα πάγια αποσβένονται είτε εφάπαξ σε μια χρήση είτε σταδιακά σε δύο, τρία ή πέντε έτη. Οι επιχειρήσεις που προχωρούν σε χειραγώγηση των κερδών τους, συχνά παραβαίνουν τον νόμο και προσαρμόζουν τον χρόνο απόσβεσης προς το συμφέρον τους. Επομένως, εάν για παράδειγμα ένα άυλο στοιχείο του ενεργητικού αποσβεστεί σε πέντε έτη αντί σε μόνο μια χρήση, τότε τα Αποτελέσματα Χρήσης της επιχείρησης θα παρουσιάσουν βελτίωση, διότι αν η εταιρεία ήθελε να πραγματοποιήσει με βάση την απόσβεση ενός άυλου στοιχείου (π.χ. ηλεκτρονικό λογισμικό) προσδιορισμό του κόστους από την φυσική φθορά του λογισμικού σε ένα έτος, το κόστος θα ήταν πολύ μεγάλο και για αυτό επιλέγει να περάσει ένα εύλογο και μεγάλο χρονικό διάστημα (όπως π.χ. πέντε έτη) όπου στην περίπτωση αυτή το κόστος θα είναι κατά πολύ μικρότερο λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος, αλλά και της φθοράς που θα έχει επέλθει με αποτέλεσμα με αυτόν τον τρόπο η επιχείρηση να προβαίνει σε παραποίηση των οικονομικών της στοιχείων προς το συμφέρον της (Γρηγοράκος Θ. 2000).

Ακόμη, λόγω του ότι στα άυλα περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται οι άδειες ευρεσιτεχνίας, η φήμη, το μερίδιο αγοράς της εταιρείας, αλλά και η εμπιστοσύνη των πελατών προς τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχει, η αξία των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, η μέθοδος καταγραφής τους στον Ισολογισμό βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια των στελεχών της ίδιας της οικονομικής μονάδας. Έτσι, με αυτόν τον τρόπο υπάρχει και σε αυτή την περίπτωση πρόσφορο έδαφος για παραποίηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων (Καζαντζής Χ. 2006).

5.9.3.3 Υλικά ή Ενσώματα Πάγια

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσουν ορισμένα από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων τα χρηματοοικονομικά τους αποτελέσματα είναι και η διενέργεια ή μη των αποσβέσεων στα υλικά ή ενσώματα πάγια (δηλαδή οικόπεδα, γήπεδα, κτίρια κ.α.). Η διενέργεια ή μη αποσβέσεων, ή καλύτερα προβλέψεων υποτίμησης αξίας αν πρόκειται για αγροτεμάχια, γήπεδα και οικόπεδα (τα οποία είναι μη αποσβέσιμα πάγια διότι έχουν απεριόριστη διάρκεια

ωφέλιμης ζωής), αποτελεί έναν σημαντικό τρόπο για την υποκειμενική διαχείριση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Με την εφαρμογή της τεχνικής αυτής, εκτός από την Κατάσταση των Αποτελεσμάτων Χρήσης, μεταβάλλεται και η αξία του Ενεργητικού, αφού δεν εμφανίζονται οι αποσβέσεις των παγίων που θεωρούνται έξοδο (παραλείπονται μάλιστα και οι αντίθετοι λογαριασμοί των παγίων που μπορεί να αποσβεσθούν, όπως αποσβεσμένα κτίρια, μεταφορικά μέσα κ.α.). Έτσι, αλλοιώνεται η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης ως προς τα κέρδη, και ο Ισολογισμός κυρίως ως προς τα πάγια και κατά συνέπεια επηρεάζεται ολόκληρη η οικονομική κατάσταση της εταιρείας (Elliot B., Elliot J. 2008).

Παράλληλα, όσον αφορά τις αποσβέσεις, αν η επιχείρηση θελήσει να εμφανίσει σε μια χρονιά αυξημένα κέρδη, τότε είτε δεν θα διενεργήσει καθόλου αποσβέσεις, είτε θα χρησιμοποιήσει αρκετά μειωμένους συντελεστές αποσβέσεων. Στην ωραιοποίηση αυτή, βοηθάει και το γεγονός ότι υπάρχει ελευθερία κρίσεων, υπολογισμών και επιλογών αναφορικά με την εκτίμηση της ωφέλιμης ζωής των παγίων στοιχείων, των ετών, αλλά και των μεθόδων απόσβεσης. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί πως αν η επιχείρηση δεν διενεργήσει αποσβέσεις τότε θεωρείται πως τις χάνει, διότι δεν μπορεί να πραγματοποιήσει στην επόμενη χρήση διπλάσιες αποσβέσεις (Καζαντζής X. 2006).

5.9.3.4 Εμπορεύματα και Πωλήσεις Εμπορευμάτων

Οι επιχειρήσεις με διάφορα λογιστικά τεχνάσματα μέσω των εμπορευμάτων και τις πωλήσεις των εμπορευμάτων επηρεάζουν την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης και του Ισολογισμού, δείχνοντας μια διαφορετική εικόνα από αυτή που πραγματικά είναι τη δεδομένη χρονική στιγμή. Αρχικά, από την διοίκηση των επιχειρήσεων γίνεται αποτίμηση των πεπαλαιωμένων εμπορευμάτων στην τιμή κτήσεώς τους και όχι στην μικρότερη πλέον τιμή πωλήσεώς τους. Με τον τρόπο αυτό, οι εταιρείες είναι σε θέση να μην εμφανίσουν τις ενδεχόμενες πραγματοποιηθείσες ζημιές παρουσιάζοντας βελτιωμένο οικονομικό αποτέλεσμα, αλλά και καλύτερη εικόνα στον Ισολογισμό τους με την εύρεση ενός τελικού αποθέματος μεγαλύτερου από ότι είναι στην πραγματικότητα (Φίλιος Β. 2000).

Μια ακόμη μορφή παραποίησης των επιχειρήσεων είναι όταν η εταιρεία καταβάλλει προσπάθειες για να παρακινήσει τους πελάτες της για να αγοράσουν εμπορεύματα πολύ μεγαλύτερου ύψους από αυτού που πραγματικά είναι σε θέση να πουλήσει μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Για τον λόγο αυτό η προμηθεύτρια εταιρεία χρησιμοποιεί μεγάλες εκπτώσεις και γενικότερα ευνοϊκότερους όρους αγοράς. Η μέθοδος αυτή είναι γνωστή ως **“channel stuffing”**. Το όφελος που αποκομίζουν οι επιχειρήσεις από αυτή τη διαδικασία, είναι η εμφάνιση σταθεροποιημένων εσόδων σε περιόδους μεγάλης ύφεσης, εκμεταλλευόμενες την αποτελεσματική προώθηση των πωλήσεων τους **(Baralexis S. 2004)**.

Επίσης, οι εικονικές πωλήσεις αποτελούν μια γνωστή μορφή παραποίησης του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης, η οποία επιτυγχάνεται με τη καταγραφή πλασματικών πωλήσεων της εταιρείας προς άλλες συγγενικές επιχειρήσεις. Ακόμη, υπάρχει περίπτωση οι εικονικές πωλήσεις να είναι προς ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες με πλαστά τιμολόγια που καταγράφονται την μια χρονιά και ακυρώνονται αμέσως την επόμενη. Πραγματοποιούνται κυρίως μεταξύ συγγενικών ή θυγατρικών επιχειρήσεων, όπου η μητρική εταιρεία αγοράζει εμπορεύματα ή πρώτες ύλες από τις υπόλοιπες με απώτερο σκοπό να αυξήσει το Κόστος Πωληθέντων, να εμφανίσει μικρότερα κέρδη και κατά συνέπεια να μειώσει την φορολογία **(Baralexis S. 2004)**.

Παράλληλα, υπάρχουν και οι εικονικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται μεταξύ συνεργαζόμενων επιχειρήσεων που ανταλλάσσουν σε τακτική βάση χρήματα, επιταγές και τιμολόγια. Οι εικονικές συναλλαγές μπορούν να πάρουν τις εξής δύο μορφές **(Elias R. 2004)**:

1. Εικονική αγοροπωλησία του τελικού αποθέματος των εμπορευμάτων μεταξύ επιχειρήσεων με ομοειδές αντικείμενο δραστηριότητας.
2. Παρουσίαση προκαταβολών πωλήσεων στα λογιστικά τους βιβλία με την μορφή πωλήσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

6.1 Τα Μεγαλύτερα Εταιρικά Σκάνδαλα και ο Ρόλος των Ελεγκτών

6.1.1 Γενικά

Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα κυρίως την τελευταία δεκαπενταετία έχουν ξεσπάσει μια σειρά από εταιρικά και λογιστικά σκάνδαλα (**κυρίως στις Η.Π.Α, αλλά και σε χώρες της Ευρώπης όπως και στην χώρα μας**) τα οποία κλόνισαν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού και οδήγησαν στην αναθεώρηση αρκετών κανόνων της λογιστικής, αλλά και γενικότερα της ευρύτερης λειτουργίας των χρηματοοικονομικών αγορών.

Ως Λογιστικά σκάνδαλα ή σκάνδαλα Λογιστικής, ορίζονται τα πολιτικά και επιχειρηματικά σκάνδαλα που προκύπτουν από τη δημοσιοποίηση των παραπτώματων από έμπιστα και ανώτατα στελέχη των μεγάλων οικονομικών επιχειρήσεων. Τέτοια παραπτώματα περιλαμβάνουν συνήθως πολύπλοκες μεθόδους για κατάχρηση όπως, διογκώνοντας τα έσοδα και υποτιμώντας τα έξοδα, διογκώνοντας την αξία των εταιρικών περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης από ότι είναι στην πραγματικότητα (π.χ. τις επενδύσεις, τα μετρητά, τα αποθέματα, τα εμπορεύματα κ.α.), ή μειώνοντας τις πληροφορίες για την ύπαρξη υποχρεώσεων της εταιρείας προς τρίτους με την συνεργασία των υπαλλήλων της ελεγχόμενης επιχείρησης με άλλα στελέχη που ανήκουν σε διαφορετικές οικονομικές μονάδες ή θυγατρικές (**Rezaee Z. 2004**).

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι δεν προκαλούνται όλα τα εταιρικά λογιστικά σκάνδαλα από τα υψηλόβαθμα στελέχη των επιχειρήσεων, καθώς σε πολλές περιπτώσεις τόσο τα διευθύνοντα μέρη όσο και το υπαλληλικό προσωπικό λόγω πιέσεων που τους ασκήθηκαν ή ακόμη και οικειοθελώς παραποίησαν τις

οικονομικές καταστάσεις για προσωπικό τους όφελος. Ακόμη, τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα έχουν δείξει πως στην «αλλοίωση» των οικονομικών καταστάσεων δεν εμπλέκονται μόνο τα στελέχη διαφορετικού επιπέδου ιεραρχίας μέσα στην επιχείρηση, αλλά και οι ίδιες οι εταιρείες ελεγκτών όπου με τα λάθη και τις παραλείψεις δεν αξιολογούν πολλές φορές αποτελεσματικά την εγκυρότητα των λογιστικών καταστάσεων (Rezaee Z. 2004).

Παρακάτω, μέσω της χρηματοοικονομικής ανάλυσης της μελέτης περιπτώσεων (case study) σημαντικών οικονομικών μονάδων όπως της “World Com” και της “Enron”, θα παρουσιάσουμε τους τρόπους με τους οποίους τα ανώτατα διοικητικά στελέχη τους «χειραγώγησαν» ορισμένους σημαντικούς λογαριασμούς, οι οποίοι με το πέρασμα του χρόνου δημιούργησαν τις υποψίες για παραποίηση των λογιστικών τους καταστάσεων, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά και σε ένα πρόσφατο σκάνδαλο που ξεκίνησε στην χώρα μας και το οποίο έγινε αντικείμενο έρευνας για τις μεθόδους απάτης που χρησιμοποιήθηκαν και συγκεκριμένα της “Folli Follie”. Τα λογιστικά αυτά σκάνδαλα μέσω της ανάλυσης που ακολουθεί συντέλεσαν στην αναθεώρηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, αλλά και στην υιοθέτηση νέων κανόνων διασφάλισης της ανεξαρτησίας των ελεγκτών. Στον παρακάτω πίνακα, (Πίνακας 5) απεικονίζονται ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις εταιρικών σκανδάλων με όλα τα αναγκαία στοιχεία σχετικά με κάποια από αυτά, ώστε να γίνουν εμφανείς ορισμένοι από τους τρόπους που μπορούν να πραγματοποιηθούν οι διάφορες λογιστικές απάτες.

Πίνακας 5: Εταιρικά Σκάνδαλα και Ισχυρισμοί Παραποίησης

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΧΩΡΑ	ΕΤΟΣ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ	ΚΛΑΔΟΣ	ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Xerox	Η.Π.Α.	2000	Παροχή περιφερειακών προϊόντων Η/Υ	Διόγκωση εσόδων κατά 1.5 δις δολάρια (από παρατυπίες στη χρονική περίοδο	KPMG

				που αναγνωρίζονταν τα έσοδα από τα συμβόλαια των μισθώσεων).	
Enron	Η.Π.Α.	2001	Ενεργειακός	Απόκρυψη χρεών και ζημιών από ενδιαφερόμενους επενδυτές. Δωροδοκία ξένων κυβερνήσεων για την εξασφάλιση συμφωνιών με σκοπό τον έλεγχο της αγοράς ενέργειας.	Arthur Andersen
Cendant	Η.Π.Α.	1998	Παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις με μεσιτικά και ταξιδιωτικά γραφεία.	Παραπλανητική διόγκωση των εσόδων της επιχείρησης από παρατυπίες κατά τις συγχωνεύσεις αυτής με άλλες εταιρείες.	Ernst & Young
Adelphia	Η.Π.Α.	2002	Τηλ/κοινωνίες	Αύξηση αποτελεσμάτων με την διόγκωση κεφαλαίων και την απόκρυψη χρεών.	Deloitte & Touche
WorldCom	Η.Π.Α.	2002	Τηλ/κοινωνίες	Αύξηση των ταμειακών ροών με την καταγραφή 3.8 δις δολαρίων σε λειτουργικά έξοδα ως έξοδα	Arthur Andersen

				κεφαλαιοποίησης.	
Parma at	Ιταλία	2003	Τρόφιμα	Πολλές από τις εταιρείες που «στήθηκαν» από την Parmalat, αποτελούσαν «εταιρείες κάλυψης» για την δημιουργία ψεύτικων κερδών με σκοπό την παραπλάνηση των ενδιαφερομένων επενδυτών.	Grant Thornton
Polly Peck	Αγγλία	1980	Κλωστο/ργία	Δομή διαχείρισης των χρεών της. Τα χρέη της ήταν μακροχρόνια δάνεια με ενέχυρο τις μετοχές της εταιρείας.	BDO Stoy Hayward
AOL	Η.Π.Α.	2002	Τηλ/κοινωνίες	Καθώς η αγορά διαφήμισης ήταν σε πτώση, η εταιρεία διόγκωσε φαινομενικά τα έσοδά της με το κλείσιμο συμφωνιών με διαφημιστές όχι με χρηματικά ποσά, αλλά με ανταλλάγματα.	Earnst & Young

AIG	Η.Π.Α.	2002	Ασφάλειες	Διόγκωση της καθαρής αξίας της επιχείρησης ως αποτέλεσμα αμφισβητούμενων συναλλαγών που αφορούσαν δανεισμούς, οι οποίοι στις οικονομικές καταστάσεις καταγράφονταν ως ασφάλιστρα.	Pricewater House Coopers
Folli Follie	Ελλάδα	2017	Σχεδιασμός και Πώληση Κοσμημάτων	Η εταιρεία εμφάνισε τις δραστηριότητές στην Ασία “φουσκωμένες” κατά ένα δισεκατομμύριο ευρώ και τα ταμειακά της διαθέσιμα κατά 290 εκατομμύρια ευρώ.	Alvarez and Marshal
Aegean	Ελλάδα	2017	Σταθμός Εφοδιασμού Πλοίων	Υπεξαίρεση 300 εκατομμυρίων δολαρίων και έκδοση εικονικών τιμολογίων.	Aegean Marine Petroleum Network

Πηγή: Γαγάνης Χ. & Ζοπουνίδης Κ. (2018)

6.2 Το Σκάνδαλο της Εταιρείας “Enron” (Μελέτη Περίπτωσης)

Η αρχική επωνυμία της “Enron” ήταν “Northern Gas Company”, ιδρύθηκε το 1930 και δραστηριοποιούνταν στο χώρο του φυσικού αερίου. Η “Northern” με την πάροδο του χρόνου ανέπτυξε ένα εκτεταμένο δίκτυο φυσικού αερίου, μετονομάστηκε σε “InterNorth”, με αποτέλεσμα τον Ιούλιο του 1985 να αγοράσει την “Houston Natural Gas Company” για 2.5 δις δολάρια. Η εξαγορά αυτή είχε σαν επακόλουθο η “InterNorth” να ελέγχει ένα σημαντικό δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου συνολικού μήκους 40.000 μιλίων και να γίνει η μεγαλύτερη εταιρεία φυσικού αερίου στις Η.Π.Α. Παράλληλα, εκμεταλλευόμενη την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας πέτυχε μέσα σε δεκαπέντε (15) χρόνια να αναγνωριστεί ως μία από τις ισχυρότερες ενεργειακές επιχειρήσεις ανά τον κόσμο με 21.000 εργαζόμενους και έσοδα που ξεπερνούσαν τα εκατό (100) δις δολάρια. Το 1986 η “InterNorth” μετονομάστηκε σε “Enron” με πρόεδρο της εταιρείας τον Kenneth Lay. Ο Lay σύντομα υιοθέτησε την στρατηγική της επιθετικής ανάπτυξης για την εταιρεία (Bierman H. 2008).

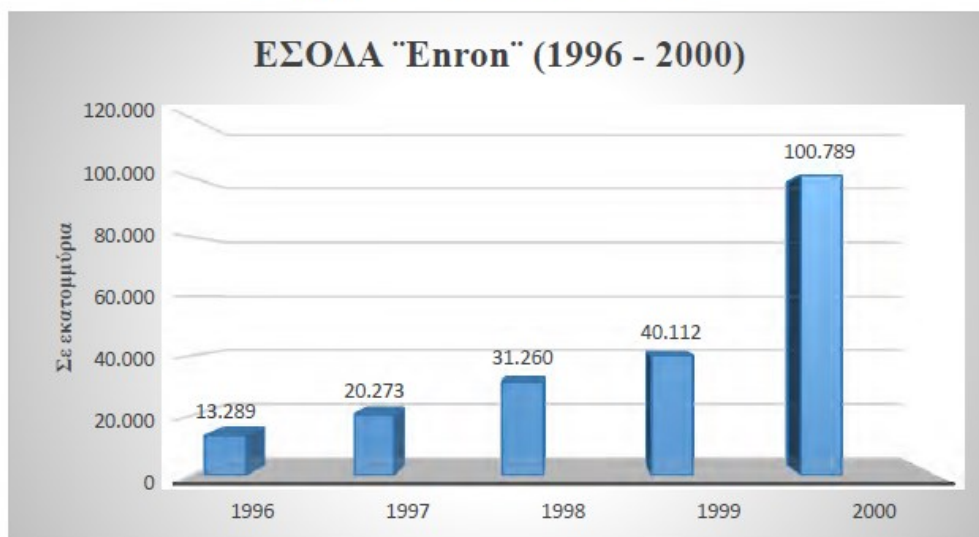
Συγκεκριμένα, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η “Enron” ξεκίνησε να πραγματοποιεί συναλλαγές με τις «εταιρείες ειδικού σκοπού» (Special Purpose Entities-SPE’s) των οποίων τα λογιστικά αποτελέσματα ήταν αμφίβολα. Το κίνητρο της δημιουργίας μιας εταιρείας SPE’s ήταν η δυνατότητα απόκρυψης οφειλών. Επέτρεπαν δηλαδή, στη μητρική εταιρεία να αυξάνει την απαιτούμενη χρηματοδότηση για την πραγματοποίηση διαφόρων στόχων, χωρίς να απαιτείται να εμφανίσουν αυτού του είδους την υποχρέωση στον ισολογισμό τους. Η πιο σημαντική οδηγία που τέθηκε σε ισχύ για τις SPE’s από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. ήταν ο κανόνας του 3% που επέτρεπε σε μια εταιρεία να μη συμπεριλάβει στις ενοποιημένες οικονομικές της καταστάσεις το ενεργητικό και το παθητικό μιας SPE, με την προϋπόθεση ότι το 3% του κεφαλαίου της SPE κατέχεται από τρίτους. Το υπόλοιπο 97% του κεφαλαίου της προερχόταν συνήθως από δάνεια εξωτερικών δανειστών, τα οποία η εταιρεία που ίδρυε τις SPE’s διακανόνιζε και εγγυόταν. Ανάμεσα στους πιο επιθετικούς και καινοτόμους χρήστες αυτού του είδους εταιρειών ήταν η “Enron”, η οποία ίδρυσε εκατοντάδες SPE’s, με σκοπό να μεταφέρει χαμηλής απόδοσης στοιχεία του ενεργητικού της (π.χ. κτίρια,

μηχανήματα, τεχνολογικός εξοπλισμός κ.α.) από τις οικονομικές της καταστάσεις στις συγκεκριμένες εταιρείες, οι οποίες όμως δεν συμπεριλαμβάνονταν στον ενοποιημένο ισολογισμό της. Συχνά, πουλούσε στοιχεία του ενεργητικού της στις SPE's σε υπερβολικά υψηλή τιμή, δημιουργώντας έτσι πλασματικά κέρδη. Η εταιρεία ειδικού σκοπού με την σειρά της θα χρηματοδοτούσε την αγορά αυτών των στοιχείων με δάνεια που είχαν την εγγύηση της "Enron" και τα οποία ήταν εγγυημένα με ανταλλάξιμες μετοχές της εταιρείας με τιμή μεγαλύτερη των 100 δολαρίων ανά μετοχή. Σε ορισμένες περιπτώσεις η "Enron" με κρυφές συμφωνίες προστάτευε τους εικονικούς ιδιοκτήτες των SPE's από πιθανές απώλειες στις επενδύσεις τους και στην πραγματικότητα τους εγγυόταν αναπάντεχα κέρδη. Ακόμη, πιο ανησυχητικό ήταν το γεγονός ότι η "Enron" εκχωρούσε τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις στις SPE's, με αποτέλεσμα να ωραιοποιεί τον ισολογισμό της και να εμφανίζει πλασματικά κέρδη. **Το βασικό κίνητρο για την εκτεταμένη χρήση των SPE's από την "Enron", ήταν η αυξανόμενη ανάγκη της εταιρείας για κεφάλαια την δεκαετία του 1990.** Λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της εταιρείας που την κατέστησε σε παγκόσμια και κυρίαρχη δύναμη στο χώρο του φυσικού αερίου, υπήρχε η ανάγκη για περισσότερα κεφάλαια και για να συνεχιστεί αυτή η ανοδική πορεία έπρεπε να υπάρχει και η ανάλογη χρηματοδότηση. Επομένως, για να μπορέσουν να πείσουν τους δανειστές να συνεχίσουν να εισφέρουν «χρήμα» στην "Enron", θα έπρεπε η διοίκηση της εταιρείας να διατηρήσει την πιστοληπτική της ικανότητα το οποίο απαιτούσε με την σειρά του την έκδοση υψηλών οικονομικών καταστάσεων για κάθε περίοδο (Bierman H. 2008).

Επίσης, οι εταιρείες ειδικού σκοπού έδιναν την δυνατότητα στην "Enron", να εφαρμόζει μεθόδους φορολογικού σχεδιασμού και φοροαπαλλαγής, ενώ ταυτόχρονα μέσα στους λογαριασμούς των SPE's κρυβόταν οι απώλειες της εταιρείας. Με αυτές τις πρακτικές η "Enron", ανέβασε κατά πολύ την κερδοφορία της και οι μετοχές της εκτινάχθηκαν στα ύψη, ενώ τα στελέχη της που γνώριζαν τα πάντα για την οικονομική κατάσταση των εταιρειών ειδικού σκοπού, εκμεταλλεύτηκαν την θέση τους και επιδόθηκαν σε ατομική κερδοσκοπία. Όλα αυτά συντέλεσαν ώστε, το 2000, η εταιρεία να εμφανίζει **μικτά κέρδη 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων** όπως φαίνεται και στο παρακάτω Διάγραμμα, αλλά και στον πίνακα των Καταστάσεων Αποτελεσμάτων Χρήσης (σε

απόλυτα μεγέθη και ποσοστιαία) της εταιρείας για την περίοδο 1996-2000 (Deakin S., Konzelmann J. 2004).

Διάγραμμα 1: Έσοδα "Enron" (1996-2000)

Πηγή: (Deakin S., Konzelmann J. 2004).

Πίνακας 6: Συγκριτικές Καταστάσεις Βασικών Μεγεθών (Κ.Α.Χ.) "Enron"

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – Κ.Α.Χ. "Enron"	1996-1997		1997-1998		1998-1999		1999-2000		Μέση ετήσια μεταβολή %
	Απόλυτο	%	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	%	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	%	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	%	
Έσοδα	6.984	52,55%	10.987	54,20%	8.852	28,32%	60.677	151,27%	71,58%
Κόστος πωληθέντων/παρεχόμενων υπηρεσιών	6.833	65,21%	9.070	52,39%	8.380	31,77%	59.756	171,91%	80,32%
Συνολικά Κόστη και Εξόδα	7.659	60,79%	9.624	47,51%	9.428	31,55%	59.526	151,43%	72,82%
Καθαρά Κέρδη	-479	-82,02%	598	569,52%	190	27,03%	86	9,63%	131,04%

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις "Enron" 1996-2000

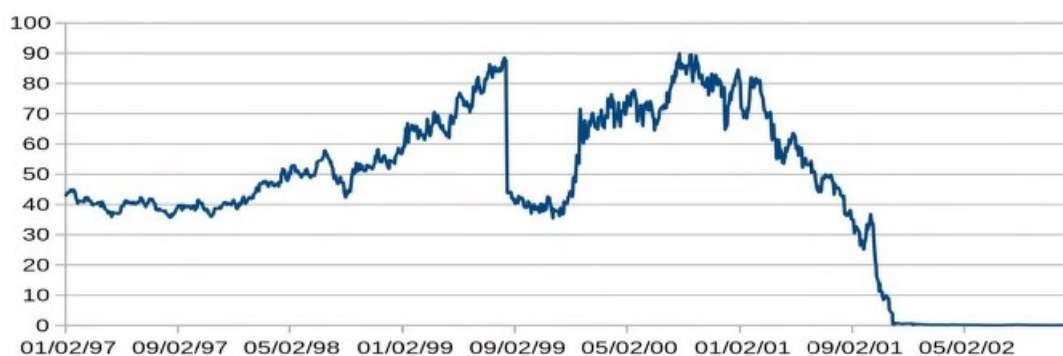
Παράλληλα, είναι σημαντικό να αναφέρουμε με βάση το παραπάνω διάγραμμα και τον πίνακα ότι διαφαίνεται ξεκάθαρα η αυξητική πορεία των εσόδων της “Enron” και ιδιαίτερα η απότομη και ραγδαία αύξησή τους κυρίως κατά το 2000 με ακριβώς την ίδια πορεία να ακολουθούν τόσο το **Κόστος Πωληθέντων/Παρεχόμενων Υπηρεσιών**, όσο και τα **Συνολικά Κόστη και Έξοδα**. Ακόμη, όσον αφορά τον λογαριασμό των Εσόδων κατά τις διετίες 1996-1997 και 1997-1998 παρατηρείται μια αύξηση αυτών, ενώ την περίοδο 1998-1999 η αύξηση ήταν κατά πολύ μικρότερη και έφθασε στο ποσοστό του 28,32%. **Εκείνο, όμως που προκαλεί σημαντικά ερωτηματικά είναι η ραγδαία αύξηση που παρουσιάζεται την περίοδο 1999-2000 και η οποία φθάνει το 151,27%, γεγονός που ταυτίζεται και με την ανάλογη αύξηση των Λειτουργικών Εξόδων, τα οποία συνιστούν το υψηλό ποσοστό του 151,43%**. Αυτή η ραγδαία, αλλά και η ανεξήγητη αύξηση των εσόδων, του κόστους πωληθέντων/παρεχόμενων υπηρεσιών και των συνολικών εξόδων άρχισε να αποτελεί μια μορφή έρευνας για τους ελεγκτές, αλλά και για τους αναλυτές των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς εμφανίζεται ξεκάθαρα ένα σημαντικό πρόβλημα με την αντικειμενικότητα των μεγθών της εταιρείας, ενώ λόγω των «λογιστικών τεχνασμάτων» που εφάρμοσε η εταιρεία τα έσοδά της οκταπλασιάστηκαν την περίοδο 1996-2001 (Deakin et al. 2004).

Επίσης, παρότι υπήρχαν αμφιβολίες για την αλματώδη αύξηση των κερδών της εταιρείας, τα ανώτατα στελέχη της συνέχιζαν να εφαρμόζουν τακτικές παραποίησης των οικονομικών τους στοιχείων, κυρίως στην προσπάθειά τους να διατηρηθεί και η τιμή της μετοχής σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Συγκεκριμένα, πολλές συμβάσεις δανείων των SPE’s είχαν διαπραγματευτεί από την “Enron”. Αν η χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής έπεφτε κάτω από ένα προκαθορισμένο επίπεδο, η “Enron”, ήταν υποχρεωμένη να διαθέσει επιπλέον αριθμό μετοχών προς το επενδυτικό κοινό ώστε με τα επιπλέον κέρδη να μπορέσει να αντισταθμίσει την αποπληρωμή του δανείου, ή να αναδιαρθρώσει προγενέστερες συναλλαγές με την SPE, ενώ αν δεν ήταν εφικτό αυτό το γεγονός τότε η “Enron” «διέλυε» την SPE και αναγκαζόταν να συμπεριλάβει το ενεργητικό και το παθητικό της στις ενοποιημένες οικονομικές της καταστάσεις, με αποτέλεσμα οι SPE’s να εμφανίζουν μεγάλες ζημιές κυρίως από τα στοιχεία του ενεργητικού που είχαν αγοράσει από την Enron. Ακόμη, η “Enron” για να αποκρύψει τις απώλειες των «εταιρειών ειδικού σκοπού» και εξαιτίας των δανειακών συμβάσεων που είχε εκχωρήσει στις συγκεκριμένες

εταιρείες, εμφάνισε τις απώλειες αυτές ως “**financial hedges**” (δηλαδή αντιστάθμιση χρηματοδοτικού κινδύνου, που αποτελεί μια επενδυτική ενέργεια της εταιρείας με σκοπό να αντισταθμίσει πιθανές απώλειες από μια επένδυση). Με την μέθοδο αυτή η εταιρεία απέκρυψε χρέη περίπου 3.9 δις δολαρίων κατά το χρονικό διάστημα 1992-2001, χρέη τα οποία είχαν δημιουργηθεί κυρίως από τα δάνεια της “**Enron**” προς τις SPE’s. Δηλαδή, τα δάνεια αυτά λογίζονταν σαν δραστηριότητα “**hedge**”, προκειμένου να μην προκαλέσει η εταιρεία ανησυχία στους πιστωτές της ότι πρόκειται για νέο χρηματοδοτούμενο χρέος, αλλά ότι τα συγκεκριμένα δάνεια χρησιμοποιούνται για επενδυτικούς σκοπούς (Deakin et al. 2004).

Η “**Enron**” παρότι εφάρμοσε σημαντικά λογιστικά «τεχνάσματα» για το τρίτο τετράμηνο του 2001, κατέγραψε ζημιές ύψους 620 εκατομμυρίων δολαρίων και μείωση 1.2 δις δολαρίων στα ίδια κεφάλαια (κυρίως τα αποθεματικά της). Τα νέα αυτά για τα αποτελέσματα της εταιρείας οδήγησαν σε ραγδαία μείωση της τιμής της μετοχής της (Σχήμα 6). Το Νοέμβριο του ίδιου έτους ακολούθησε μια ανακοίνωση της διοίκησης της εταιρείας σχετικά με την χρηματοοικονομική της θέση, που οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη μείωση της μετοχής.

Σχήμα 5 : Τιμή Μετοχής “Enron” 1997-2002

Πηγή: Bierman H. 2008

Συγκεκριμένα, (σύμφωνα και με την ανακοίνωση της διοίκησης) η “**Enron**” δήλωσε υπερβολικά κέρδη τα προηγούμενα τέσσερα έτη (1997-2001) της τάξεως περίπου των 590 εκατομμυρίων δολαρίων, αλλά από την άλλη μεριά όφειλε και περίπου 3 δις δολάρια που δεν είχε καταγράψει στα Αποτελέσματα Χρήσης. Από το γεγονός αυτό

κορυφώθηκε και η ανησυχία των επενδυτών, καθώς οι οικονομικοί αναλυτές θεώρησαν ότι οι διοικητικές πρακτικές της εταιρείας και η αδιαφάνεια των λογιστικών βιβλίων της καθιστούν δύσκολη την αξιολόγησή της. Η τιμή της μετοχής της τον Οκτώβριο του 2001 πέφτει στα 5.40 δολάρια με αποτέλεσμα να χάνει καθημερινά την αξιοπιστία και το κύρος της προς το επενδυτικό κοινό. **Κάτω από αυτές τις συνθήκες η διοίκηση της εταιρείας αναζητά νέες επενδύσεις ή μια εξαγορά (έγινε μια αρχική συμφωνία με την εταιρεία εκμετάλλευσης ενέργειας “Dynergy” αλλά δεν καρποφόρησε, διότι τα χρέη της “Enron” ήταν πολύ μεγαλύτερα από αυτά που παρουσιαζόταν αρχικώς στα λογιστικά της βιβλία ενώ και τα κέρδη της παρουσιαζόταν μειωμένα) αλλά παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε δεν μπόρεσε να έχει και τα αναμενόμενα αποτελέσματα και αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001, η οποία ήταν και η μεγαλύτερη στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ενώ και τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της εταιρείας με προεξέχοντα τον πρόεδρό της Kenneth Lay, τον γενικό διευθυντή Jeffrey Skilling και τον οικονομικό διευθυντή Andrew Fastow θεωρήθηκαν ως οι κυριότεροι υπεύθυνοι του σκανδάλου της Enron και παραπέμφθηκαν σε δίκη, που διήρκησε περισσότερο από ένα μήνα και καταδικάστηκαν σε ποινή φυλάκισης χωρίς αναστολή (Deakin et al. 2004).**

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η “Enron” ήταν μια επιχείρηση που επιδίωκε τα κέρδη χωρίς να υπολογίζει τα όρια και η κατάρρευσή της θεωρήθηκε ως η πτώση ενός οικονομικού κολοσσού. Όσον αφορά το εταιρικό επίπεδο, χαρακτηριστική ήταν η φιλοδοξία των στελεχών της για ολοένα και περισσότερα οικονομικά οφέλη, οι οποίοι ενέκριναν την εφαρμογή δημιουργικής λογιστικής για μια επιθυμητή τιμή μετοχής καθώς τα κέρδη τους συνδέονταν άμεσα με αυτήν με τελικό αποτέλεσμα να ζημιωθούν τόσο η εταιρεία όσο και οι μέτοχοί της (Bierman H. 2008).

6.2.1 Χρηματοοικονομική Ανάλυση της “Enron”

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιρειών αποτελούν αντικείμενο μελέτης για πολλούς και ποικίλους λόγους και αναλόγως το ποιος πραγματοποιεί την έρευνα. Προτού γίνει αντιληπτό το σκάνδαλο της “Enron” οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας είχαν ελεγχθεί από διάφορους ελεγκτικούς μηχανισμούς

όπως οι Εξωτερικοί Ελεγκτές, η Επιτροπή Ελέγχου, τα Πιστωτικά Ιδρύματα και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. Επίσης, μετά από επιλογή των ουσιωδών μελετών του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσεως όπως αυτές δημοσιεύτηκαν για τις χρήσεις 1996-2000, παρουσιάζονται παρακάτω τα συμπεράσματα για τις ενδείξεις «απάτης» που είχαν οι ελεγκτές της Arthur Andersen. Τα στοιχεία που αναφέρονται είναι αποτέλεσμα της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς το ενδιαφέρον του μελετητή εστιάζεται στην εντύπωση που σχηματίζεται για την ποιότητα των δημοσιευμένων καταστάσεων στην περίοδο πριν την αποκάλυψη του σκανδάλου (Bierman H. 2008).

Στον πίνακα που ακολουθεί, (Πίνακας 7) παρουσιάζονται τα ουσιώδη μεγέθη της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσεως και του Ισολογισμού όπως αυτές δημοσιεύτηκαν για την χρήση 1996-2000.

Πίνακας 7: Οικονομικές Καταστάσεις της “Enron”

Enron Corporation- Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης					
Σε εκατομμύρια δολάρια					
	1996	1997	1998	1999	2000
Συνολικά Έσοδα	13.289	20.273	31.260	40.112	100.789
Συνολικές Δαπάνες και Έξοδα	12.599	20.258	29.882	39.310	98.836
Καθαρά Κέρδη Χρήσης	584	105	703	893	979
Enron Corporation-Ενοποιημένος Ισολογισμός					
	1996	1997	1998	1999	2000
Σύνολο Ενεργητικού	16.137	22.552	29.350	33.381	65.503
Σύνολο Υποχρεώσεων	12.414	16.934	22.302	23.811	54.033
Ίδια Κεφάλαια	3.723	5.618	7.048	9.570	11.470
Σύνολο Παθητικού	16.137	22.552	29.350	33.381	65.503

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

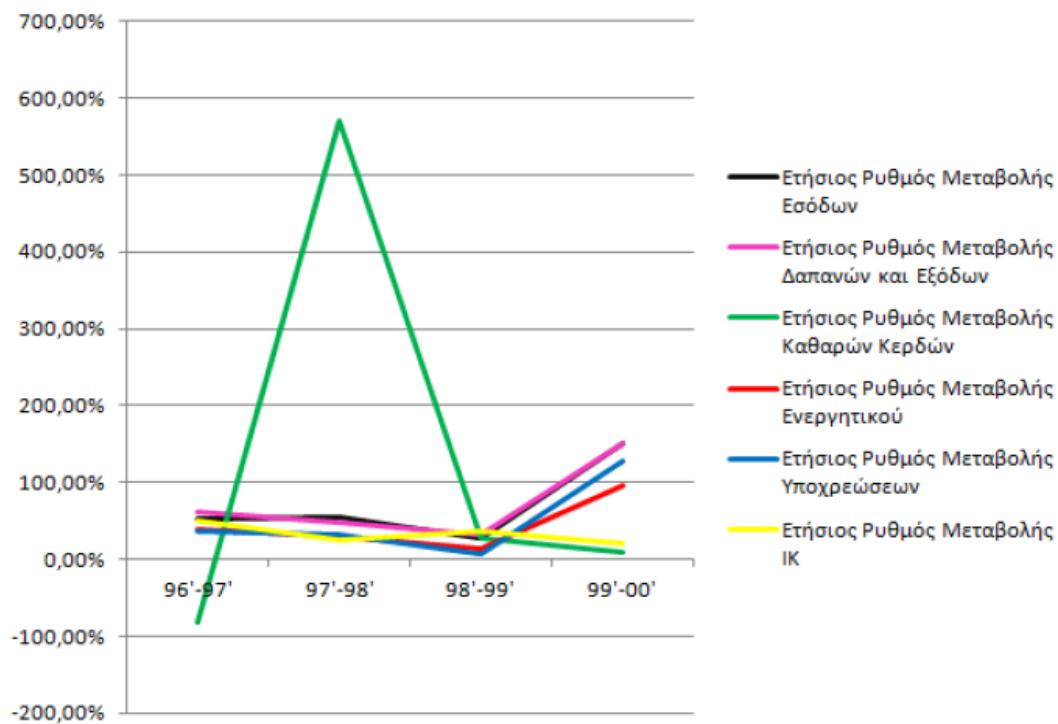
Παρατηρώντας, τον Πίνακα 7 βλέπουμε μια αυξητική τάση όλων των στοιχείων για τα έτη 1996-2000 με μόνη διαφορά τα Καθαρά Κέρδη Χρήσης που εμφανίζονται μειωμένα το 1997 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. **Οι παρατηρήσεις όμως αυτές μπορούν να γίνουν πιο εύκολα κατανοητές από τον επόμενο πίνακα (Πίνακας 8) που παρουσιάζει τις ποσοστιαίες μεταβολές των μεγεθών ανά διετία, όπως και από το διάγραμμα (Διάγραμμα 2) που ακολουθεί. Συγκεκριμένα:**

Πίνακας 8: Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Μεγεθών της “Enron”

	96'-97'	97'-98'	98'-99'	99'-00'
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Εσόδων	52,55%	54,20%	28,32%	151,27%
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Δαπανών και Εξόδων	60,79%	47,51%	31,55%	151,43%
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Καθαρών Κερδών	-82,02%	569,52%	27,03%	9,63%
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Ενεργητικού	39,75%	30,14%	13,73%	96,23%
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Υποχρεώσεων	36,41%	31,70%	6,77%	126,92%
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής ΙΚ	50,90%	25,45%	35,78%	19,85%

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Διάγραμμα 2: Διαχρονικές Ποσοστιαίες Μεταβολές Μεγεθών της “Enron”

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Μελετώντας, τον **Πίνακα 8** και το **Διάγραμμα 2**, βλέπουμε ότι ο ρυθμός μεταβολής των **Συνολικών Δαπανών και Εξόδων** ακολουθεί την ίδια πορεία με το ρυθμό μεταβολής των **Εσόδων**, συνεπώς και η καμπύλη του ετήσιου ρυθμού μεταβολής των **Εσόδων** σχεδόν ταυτίζεται με την καμπύλη του ετήσιου ρυθμού μεταβολής των **Συνολικών Δαπανών και Εξόδων**. Αυτό όμως που προκαλεί ερωτηματικά είναι η ραγδαία αύξηση των **Εσόδων** την περίοδο 1999-2000 η οποία φθάνει το 151,27%, γεγονός που ταυτίζεται και με την ανάλογη αύξηση των **Λειτουργικών Εξόδων**, τα οποία βρίσκονται το ποσοστό του 151,43%. Τα γεγονότα όμως αυτά αποτελούν «σημάδια» για τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας καθώς παρουσιάζεται η υποψία πως «κάτι» δεν πραγματοποιείται σωστά αναφορικά με την αντικειμενικότητα των αξιών, ειδικά στην περίπτωση κατά την οποία δεν υπάρχει επαρκή δικαιολογία των αυξήσεων αυτών κυρίως από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της “**Enron**”. Ακόμη, παρατηρείται το φαινόμενο ότι τα **Καθαρά Κέρδη** έχουν την μεγαλύτερη μεταβολή διαχρονικά καθώς τα έτη 1996-1997 παρουσιάζουν σημαντική μείωση της τάξης του -82,02%, ενώ την επόμενη χρονιά (1997-1998) εμφανίζουν αύξηση σε ποσοστό του 569,52%, αλλά την ίδια περίοδο όμως, τα **Έσοδα** αυξάνονται με χαμηλότερους ρυθμούς (54,20%), ενώ και τα **Λειτουργικά Έξοδα** αυξάνονται και αυτά με αρκετά μειωμένους ρυθμούς (47,51%) με αποτέλεσμα τα συγκεκριμένα αυτά στοιχεία να αποτελούν ενδείξεις «**παραποίησης**» των οικονομικών αποτελεσμάτων διότι υπάρχει μια ασυνήθιστη υψηλή μεταβολή των κερδών, η οποία ακολουθείται από παράλληλη έλλειψη μετρητών, (για την περίοδο 1996-1997) όπως επίσης φαίνεται και μια προοδευτική «**επιδείνωση**» της ποιότητας των κερδών (**Bierman H. 2008**).

Όσον αφορά επίσης το **Σύνολο του Ενεργητικού, (Πίνακας 8)** παρατηρούμε ότι υπάρχουν συνεχόμενες αυξήσεις σε όλη τη διάρκεια της πενταετίας με μεγαλύτερη το 2000 που αυξήθηκε κατά 96,23% σε σχέση με το 1999, δηλαδή με άλλα λόγια σχεδόν διπλασιάστηκε. Ακόμη, παράλληλη αύξηση παρουσιάζουν και οι **Υποχρεώσεις** οι οποίες ενώ για τα έτη 1996-1998 έχουν μια σημαντική σταθερή αυξητική πορεία, το 1999 αυξάνονται μόλις κατά 6,77%, ενώ το 2000 σημειώνουν αλματώδη αύξηση κατά 126,92%, ενώ και το **Σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων** παρουσιάζει σε όλη την διάρκεια της πενταετίας μια σταθερή αυξητική πορεία (**Bierman H. 2008**).

Επίσης, σημαντικό στοιχείο της έρευνας που δείχνει ότι υπάρχει παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της “**Enron**” αποτελούν και **ορισμένοι σημαντικοί**

αριθμοδείκτες (Πίνακας 9) τους οποίους θα αναλύσουμε (ορισμένους από αυτούς) παρακάτω.

Πίνακας 9: Αριθμοδείκτες “Enron”

	1996	1997	1998	1999	2000
Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους	4,39%	0,52%	2,25%	2,23%	0,97%
Αριθμοδείκτης Ποσοστού Απόδοσης επι του Συνολικού Επενδυθέντος Κεφαλαίου (ROA)	3,62%	0,47%	2,40%	2,68%	1,49%
Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων	15,69%	1,87%	9,97%	9,33%	8,54%
Αριθμοδείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού	0,82	0,90	1,07	1,20	1,54
Αριθμοδείκτης Βαθμού Δανειακής Επιβάρυνσης	76,93%	75,09%	75,99%	71,33%	82,49%

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Ο αριθμοδείκτης του **Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους** παρουσιάζει την λειτουργική αποδοτικότητα της εταιρείας και επιζητά όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα είναι περισσότερο επικερδής. Από τα στοιχεία του **Πίνακα 9** παρατηρούμε ότι η εταιρεία για το 2000 στα 100 δολάρια πωλήσεων της είχε κέρδος 0,97 δολάρια. Σε σχέση δηλαδή με τα προηγούμενα χρόνια ο συγκεκριμένος αριθμοδείκτης σημείωσε σημαντική πτώση και προκαλεί ερωτηματικά στους ελεγκτές, διότι παρά την κατακόρυφη άνοδο των πωλήσεων το ίδιο χρονικό διάστημα (με βάση τον Πίνακα 7 δηλ. στα 100 δις δολάρια) δεν συμβαίνει το ίδιο και με το Καθαρό Περιθώριο Κέρδους, με αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά χαμηλή η αποδοτικότητα της “Enron” και να δημιουργεί με αυτό τον τρόπο αφορμές για περιπτώσεις «παραποίησης» των οικονομικών της στοιχείων (Bierman H. 2008).

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί και η πορεία κατά την τελευταία πενταετία του **Δείκτη Δανειακής Επιβάρυνσης**. Όσο χαμηλότερος είναι ο δείκτης τόσο αυτό είναι αποδοτικότερο για την εταιρεία, καθώς μια υψηλή δανειακή επιβάρυνση δείχνει ότι το Ενεργητικό χρηματοδοτείται από Ξένα Κεφάλαια, γεγονός που αυξάνει την επικινδυνότητα της εταιρείας αφού τα επιτόκια δανεισμού αυξάνονται σημαντικά

όπως επίσης και η πιθανότητα αδυναμίας αποπληρωμής των χρεών. Από τα δεδομένα του **Πίνακα 9**, παρατηρούμε ένα διαχρονικά υψηλό δείκτη δανειακής επιβάρυνσης της “Enron”, γεγονός που οδηγεί στη μη ικανοποιητική ανταπόκριση της επιχείρησης απέναντι στις υποχρεώσεις της. Ο αριθμοδείκτης βρίσκεται κατά μέσο όρο την τετραετία 1996-1999 στο 75%, ωστόσο το 2000 αυξάνεται στο 82,49% το οποίο αποτελεί ένδειξη κινδύνου για τους πιστωτές καθώς η επιχείρηση μπορεί να καταστεί αφερέγγυα και να οδηγηθεί (όπως έγινε τελικά) στην χρεοκοπία (**Bierman H. 2008**).

6.2.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής εταιρείας στο Σκάνδαλο της “Enron”

Η ελεγκτική εταιρεία της “Enron” η “Arthur Andersen”, είχε σημαντικό μερίδιο ευθύνης για την «κατάληξη» της εταιρείας, γεγονός το οποίο συνέβαλλε και στην δική της κατάρρευση. Υπεύθυνη των λογιστικών της για 12 έτη, είχε εγκρίνει τα αποτελέσματα της περιόδου 1997-2001 όταν η “Enron” είχε «φουσκώσει» τα κέρδη της κατά 600 εκατομμύρια δολάρια. Αν και ήταν γνωστό πως η “Enron”, ήταν ένας υψηλού κινδύνου πελάτης και ενώ η ελεγκτική εταιρεία είχε ήδη εντοπίσει στα βιβλία της εταιρείας προβλήματα της τάξης των 51 εκατομμυρίων δολαρίων τελικά αποφάσισε να τα παραβλέψει χωρίς να τα διορθώσει, ενώ και οι ελεγκτές της αν διενεργούσαν τον έλεγχο τους με περισσότερη επιμέλεια και επαγγελματισμό θα είχαν εντάξει στις ελεγκτικές τους διαδικασίες και τα «κομμάτια» των θυγατρικών και “offshore” εταιρειών, με πιθανότερο αποτέλεσμα να είχαν αντιμετωπίσει τις παρανομίες αλλά και παρατυπίες που οδήγησαν στην πτώχευση της εταιρείας (**Healey P., Palepu K. 2003**).

Ο επιχειρηματικός κόσμος υποστήριζε πως η ελεγκτική εταιρεία δεν ήταν σε θέση να αντισταθεί στην “Enron”, λόγω των υψηλών αποδοχών που λάμβανε από αυτή για τις ελεγκτικές και διοικητικές υπηρεσίες που τις παρείχε, με αποτέλεσμα να κατηγορηθεί για εφαρμογή χαλαρών προτύπων ελέγχου. Επίσης, η “Arthur Andersen” εκτός από τις ελεγκτικές υπηρεσίες που πραγματοποιούσε στην “Enron”, προσέφερε επιπρόσθετα και συμβουλευτικές υπηρεσίες, δηλαδή την συμβούλευε και για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να παρουσιαστεί πιο ελκυστική απέναντι στους επενδυτές της, εφαρμόζοντας όπως αποκαλύφθηκε όχι και τόσο θεμιτά μέσα. Η σχέση συνεργασίας μεταξύ των δύο εταιρειών είχε αναπτυχθεί

σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι εργαζόμενοι των δύο εταιρειών δεν μπορούσαν πια να ξεχωρίσουν ποιος εργάζεται και σε πια επιχείρηση, καθόσον στην πραγματικότητα οι εργαζόμενοι κινούνταν μεταξύ των επιχειρήσεων (Healey et al. 2003).

Ακόμη, η ελεγκτική εταιρεία δέχθηκε ένα μεγάλο μέρος αγωγών από τους «πληγέντες» του αναποτελεσματικού της ελέγχου, αλλά και παράλληλα της επιβλήθηκε από το ομοσπονδιακό δικαστήριο πρόστιμο 500.000 ευρώ μαζί με πενταετής επιτήρηση, ενώ τον Ιανουάριο του 2002 αποκαλύπτεται από το ίδιο το δικαστήριο των Η.Π.Α. ότι, λίγες μέρες πριν η “Enron” καταθέσει αίτηση πτώχευσης η “Arthur Andersen” είχε διατάξει την καταστροφή χιλιάδων εγγράφων που σχετίζονταν με τον οικονομικό έλεγχο του ενεργειακού κολοσσού, ρίχνοντας στο «σκοτάδι» τις έρευνες για την μεγαλύτερη εταιρική χρεοκοπία της χώρας. Αργότερα, τον ίδιο μήνα το δικαστήριο απαγγέλει κατηγορίες εναντίον της ελεγκτικής εταιρείας για παρεμπόδιση του έργου της δικαιοσύνης με αποτέλεσμα το γεγονός αυτό να είναι η αρχή της κατάρρευσης και πτώχευσης της ελεγκτικής εταιρείας μετά από λίγους μήνες (Healey et al. 2003).

Πίνακας 10: Ταυτότητα Απάτης Enron μέσω του μοντέλου CRIME

Η ταυτότητα της απάτης	
Επωνυμία	Enron
C	Γενικός Διευθυντής Διευθυντής Οικονομικών Ελεγκτική Εταιρεία
R	Καταχώριση προσαυξημένων εσόδων Καταχώριση μειωμένων εξόδων
I	Ανταπόκριση στις προβλέψεις των αναλυτών Αύξηση χρηματοδότησης Δυναμική αρχική δημόσια προσφορά (IPO)
M	Έλλειψη προσεκτικού διοικητικού συμβουλίου Έλλειψη αποτελεσματική ελεγκτικής επιτροπής Αποτυχία εσωτερικού ελέγχου
E	Επιστροφή χρημάτων από μπόνους Απαγόρευση εμπλεκόμενων από την λήψη θέσεων ευθύνης Μείωση τιμής μετοχής και Χρεοκοπία

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

6.3 Το Σκάνδαλο της Εταιρείας “WorldCom” (Μελέτη Περίπτωσης)

Η “WorldCom” είναι μια αμερικάνικη εταιρεία τηλεπικοινωνιών που ιδρύθηκε το 1983 ως “Long Distance Discount Services” και εισήλθε στο χρηματιστήριο το 1989. Το όνομα “WorldCom” το απέκτησε το 1995, μετά τη συγχώνευση των επιχειρήσεων “Long Distance Discount Services” και “Advanced Companies Inc”. Το Νοέμβριο του 1997 η “WorldCom” και η “MCI Communications”, προχώρησαν σε μια από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες συγχωνεύσεις στην ιστορία των Η.Π.Α. ύψους 129 δις δολαρίων, με αποτέλεσμα τη συγκρότηση της “MCI WorldCom”. Η συγκεκριμένη όμως συμφωνία κατέρρευσε εξαιτίας της αντίδρασης του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για «ανησυχίες» ότι θα δημιουργούσε μονοπώλιο, με αποτέλεσμα στις 13 Ιουλίου του 2000 τα διοικητικά συμβούλια των δύο εταιρειών να τερματίσουν την συγχώνευση. Εξαιτίας, του συγκεκριμένου αυτού γεγονότος τα ανώτατα στελέχη της εταιρείας αποφάσισαν να μετονομαστεί ξανά η οικονομική μονάδα το 2000 σε “WorldCom” με επικεφαλής τον Bernard Ebbers ως διευθύνοντα σύμβουλο και οικονομικό διευθυντή τον Scott Sullivan, ενώ η εταιρεία προχώρησε στην αγορά και συγχώνευση πολλών εταιρειών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών όπως για παράδειγμα της Metromedia Communication Corp, της Williams Technology Group κ.α. (Jonesington J. 2007).

Η “WorldCom” θα μείνει στην αμερικανική επιχειρηματική ιστορία ως η πρωταγωνίστρια της μεγαλύτερης χρεοκοπίας. Αποτελούσε, την δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία υπεραστικών κλήσεων στην Αμερική με περισσότερους από 20 εκατομμύρια πελάτες, αλλά και μια από τις επιχειρήσεις που ενίσχυσαν την έκρηξη στον τηλεπικοινωνιακό τομέα την περίοδο 1990 έως 2000. Το σκάνδαλο της “WorldCom”, ήρθε στην επιφάνεια λίγους μήνες μετά το σκάνδαλο της “Enron” και αφορούσε μια λογιστική απάτη απόκρυψης δαπανών ύψους 3.9 δις δολαρίων από τα αποτελέσματα της εταιρείας του έτους 2001 και του πρώτου τριμήνου του 2002. Η απάτη αυτή χαρακτηρίστηκε από την Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως «πρωτοφανούς μεγέθους», ενώ παράλληλα είχε ξεκινήσει και η έρευνα των λογιστικών πρακτικών της εταιρείας από το Υπουργείο Δικαιοσύνης (Pulliam S., Solomon D. 2002).

Συγκεκριμένα, οι πρώτες οικονομικές δυσκολίες στην πορεία της **“WorldCom”** άρχισαν το πρώτο τρίμηνο του 1998 όταν τα έσοδα και η μετοχή της εταιρείας ξεκίνησαν να διαγράφουν σημαντική πτωτική πορεία, διότι οι επιχειρήσεις αποφάσισαν να περικόψουν τα έξοδά τους για υπηρεσίες και εξοπλισμό τηλεπικοινωνίας. Επίσης, ο διευθύνων σύμβουλος της **“WorldCom”** **τέθηκε στο στόχαστρο των τραπεζών, οι οποίες ζητούσαν να καλύψει τις διαφορές αποτίμησης για μετοχές που είχε χρησιμοποιήσει για τη χρηματοδότηση άλλων δικών του επιχειρήσεων (όπως π.χ. για εγκαταστάσεις ξυλείας).** Με την έγκριση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας, του παρασχέθηκε προσωπικό δάνειο ύψους 480 εκατομμυρίων δολαρίων, προκειμένου να αποφευχθεί κάποια καθοδική πίεση της τιμής της μετοχής, ενώ η Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εξαιτίας αυτού του δανείου ζήτησε επιτακτικά λεπτομερές πληροφορίες για τις λογιστικές μεθόδους που εφαρμόζει η **“WorldCom”**, διότι είχαν «πέσει» στην αντίληψή της ενέργειες για «ωραιοποίηση» των οικονομικών της καταστάσεων **(όπως απόκρυψη ζημιών ύψους 1,22 δις δολαρίων σε διάστημα ενός χρόνου από το 2001 έως 2002, αλλά και της μείωσης των κερδών παρουσιάζοντας μια ψευδή εικόνα οικονομικής ανάπτυξης και κερδοφορίας για να στηρίξουν την τιμή των μετοχών της εταιρείας)** από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της. Αποτέλεσμα, αυτής της έρευνας ήταν να παραιτηθεί ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας και την θέση του να αναλάβει ο **John Sidgmore**, ενώ η **“Standard and Poor’s”** υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της **“WorldCom”** στην κατώτερη κατηγορία με συνέπεια η τιμή της μετοχής από τα 62 δολάρια που ήταν το 1999 να «κατρακυλήσει» το πρώτο εξάμηνο του 2002 στα 26 σεντς (Pulliam et al. 2002).

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η **“WorldCom”** μεταξύ 1999 και 2002 χρησιμοποιούσε «παραποιημένες» λογιστικές μεθόδους για να μπορέσει να παρουσιάζει τα βιβλία της σε «καλύτερη» οικονομική κατάσταση από αυτή που ήταν. Αυτή η απάτη πραγματοποιήθηκε με δύο τρόπους οι οποίοι ήταν και οι σημαντικότεροι από τα ανώτατα στελέχη της εταιρείας. Συγκεκριμένα (Jonesington J. 2007):

- Το λογιστήριο της εταιρείας πραγματοποιούσε εγγραφές με μικρότερα ποσά από τα πραγματικά στον λογαριασμό **“έξοδα διασύνδεσης με άλλες εταιρείες τηλεπικοινωνιών”**, αποκρύπτοντας από τις καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσεως τα έξοδα διασύνδεσης της **“WorldCom”** με την

κεφαλαιοποίηση των εξόδων αυτών και την μεταφορά τους στον Ισολογισμό, ως δαπάνες πολυετούς απόσβεσης και όχι με την αναγνώρισή τους ως πραγματικό έξοδο. Πιο αναλυτικά, η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την παραποίηση των Ισολογισμών και κατ' επέκταση των Αποτελεσμάτων Χρήσης κατά τα τελευταία πέντε τρίμηνα αρχής γενομένης από το 2001, αφορά την ένταξη ορισμένων πραγματοποιηθέντων λειτουργικών δαπανών, όπως για παράδειγμα τη συντήρηση των δικτύων ή την ενοικίαση τηλεφωνικών γραμμών άλλων εταιρειών τηλεφωνίας στην κατηγορία των κεφαλαιουχικών δαπανών, «βαφτίζοντάς» αυτές τις δαπάνες ως επενδύσεις και τοποθετώντας (τις δαπάνες) στο Ενεργητικό του Ισολογισμού της, με αποτέλεσμα η επιχείρηση να αποκρύψει από τα οικονομικά της στοιχεία μεγάλο μέρος του λειτουργικού κόστους και έτσι να εμφανίζει αυξημένη ρευστότητα και περιθώριο κέρδους. Στον παρακάτω πίνακα, (Πίνακας 11) απεικονίζεται η επίδραση του λογιστικού αυτού χειρισμού από τα ανώτατα στελέχη της εταιρείας στα αποτελέσματα της χρήσεως, αλλά και το ποσό της λογιστικής απάτης, αποτέλεσμα της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της “WorldCom”.

Πίνακας 11: Οικονομικά Στοιχεία “WorldCom” (ποσά σε δις δολάρια)

Χρήση	Λειτουργικά έξοδα βάσει Wordcom	Πραγματικά Λειτουργικά έξοδα	Αποτέλεσμα χρήσεως βάσει Wordcom	Πραγματικό Αποτέλεσμα Χρήσεως	Ποσό λογιστικής απάτης
Χρήση 2000	15,462	16,697	7,568	6,333	1,235
Χρήση 2001	14,739	17,754	2,393	-0,622	3,015
1ο τριμ. 2002	3,479	4,297	0,24	-0,578	0,818

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

- **Διόγκωνε τα έσοδά της μέσω της χρησιμοποίησης πλαστογραφημένων λογιστικών εγγράφων, χρησιμοποιώντας ένα λογαριασμό με τίτλο «εταιρικοί γενικοί λογαριασμοί εσόδων».**

Ακόμη, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας κατάρρευσης της **“WorldCom”**, είναι και η αλματώδης ανάπτυξή της αφού από το 1992 και έπειτα κατάφερε να βρεθεί στην κορυφή της αγοράς των τηλεπικοινωνιών, αφήνοντας πίσω της σημαντικές εταιρείες του ίδιου κλάδου. Η ανάπτυξη αυτή πραγματοποιήθηκε κυρίως μέσω των εξαγορών άλλων εταιρειών τηλεπικοινωνίας, αλλά η μορφή αυτής της εξαγοράς ήταν αρκετά «επιθετική» που έκρυβαν όμως και πολλές «παγίδες» όπως: **κακή στρατηγική προσαρμογή, υπερβολικό κόστος αγοράς, αύξηση των λειτουργικών και χρηματοοικονομικών κινδύνων κ.α.** Επίσης, η **“WorldCom”** δεν διέθετε μια ανεξάρτητη επιτροπή διοικητικού συμβουλίου, αλλά και μια αποτελεσματική ομάδα εσωτερικού ελέγχου για να διενεργούν τους απαραίτητους ελέγχους, όπως και μια σειρά από εξωτερικούς ελεγκτές αποφασισμένους να «φθάσουν» στην αποκατάσταση της αλήθειας σχετικά με την «παραποίηση» των οικονομικών της καταστάσεων (**Jonesington J. 2007**).

Παράλληλα, η **“WorldCom”** τον Μάιο του 2002 ανακοίνωσε ότι θα εξαντλούσε τραπεζικές πιστώσεις ύψους 2,65 δις δολαρίων, ενώ θα προχωρούσε και στη διαπραγμάτευση ενός νέου δανείου πέντε (5) δις δολαρίων για την κάλυψη των λειτουργικών της εξόδων, ενώ στις άμεσες προτεραιότητές της ήταν να παραγράψει 50,6 δις δολάρια σε φήμη και πελατεία και λοιπά άλλα στοιχεία, καθώς και να προχωρήσει σε εκ νέου αποτίμηση της αξίας των ακινήτων και γενικά του εξοπλισμού της. Ακόμη, το **τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας είχε ξεκινήσει να ψάχνει «κρυφά» τις λογιστικές εγγραφές προηγούμενων ετών αποκαλύπτοντας περίπου 3,8 δις δολάρια απάτης** (λειτουργικές δαπάνες που η εταιρεία είχε καταγράψει λανθασμένα ως μακροπρόθεσμες κεφαλαιακές επενδύσεις) κατά τις τελευταίες πέντε τριμηνιαίες αναφορές (από τον Ιανουάριο του 2001 έως και τον Μάρτιο του 2002). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα κέρδη των 1,4 δις δολαρίων που είχε ανακοινώσει για το 2001, αλλά και τα 130 εκατομμύρια δολάρια για το πρώτο τρίμηνο του 2002 να είναι πλασματικά, δίνοντας με αυτό τον τρόπο το «πάτημα» στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να καταθέσει κατηγορίες απάτης σε βάρος της **“WorldCom”** (**Jonesington J. 2007**).

Επίσης, σαν αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ενεργειών των στελεχών της εταιρείας ήταν να καταρρεύσει και η μετοχή της **“WorldCom”** τον **Αύγουστο του 2002**, αλλά και να εμφανίσει χρέος 41 δις δολαρίων εξαιτίας τόσο των παραποιημένων οικονομικών της καταστάσεων, όσο και του γεγονότος ότι η εταιρεία διέθεσε την περίοδο 1991-1997 ένα ποσό γύρω στα εξήντα (60) δις δολάρια για εξαγορές και συγχωνεύσεως εταιρειών, επιβαρύνοντας με αυτό τον τρόπο σε μεγάλο βαθμό τα ταμειακά διαθέσιμα της επιχείρησης.

Επιπροσθέτως, τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της εταιρείας αποφάσισαν να καταθέσουν αίτηση για προστασία πτώχευσης εκπονώντας ένα σχέδιο αναδιοργάνωσης. Όπως κατατέθηκε στην αίτηση έναντι των πιστωτών της το ενεργητικό της άγγιζε τα 107 δις δολάρια, ποσό που ξεπερνούσε κατά πολύ αυτό της περίπτωσης **“Enron”** και έτσι η **“WorldCom”** παραμένει στην ιστορία ως η μεγαλύτερη αμερικάνικη χρεοκοπία, η οποία ήταν μεγαλύτερη σε μέγεθος ακόμη και από αυτή της **“Enron”**. Στο πλαίσιο της συμφωνίας αναδιοργάνωσης η εταιρεία είχε το δικαίωμα μια εβδομάδα πριν την αίτηση να συνάψει οικονομική συμφωνία με την **“Citigroup Morgan”** (εταιρεία τηλεπικοινωνιών) για δανειοδότηση ύψους δύο (2) δις δολαρίων, επιτρέποντας έτσι τις διαδικασίες της **“WorldCom”** να συνεχιστούν ενώ ήταν σε περίοδο πτώχευσης. Ακόμη, ο οικονομικός διευθυντής της εταιρείας Scott Sullivan καταδικάστηκε σε πέντε έτη φυλάκισης και ο διευθύνων σύμβουλος Bernard Ebbers σε είκοσι πέντε για συνομοσία και απάτη χωρίς το δικαίωμα αναστολής. Τέλος, η εταιρεία τον Απρίλιο του 2003 άλλαξε το όνομά της σε **“MCI Communications”**, καταβλήθηκαν 750 εκατομμύρια δολάρια σε μετρητά και μετοχές της νέας πλέον εταιρείας για τους εξαπατημένους επενδυτές και τον Φεβρουάριο του 2005 η **“Verrizon Communication”** συμφώνησε να αγοράσει την **“MCI”** έναντι 7,6 δις δολαρίων (Pulliam et al. 2002).

6.3.1 Χρηματοοικονομική Ανάλυση **“WorldCom”**

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της **“WorldCom”** είχαν μελετηθεί από τους ορκωτούς ελεγκτές των συνεργαζόμενων ελεγκτικών εταιρειών και **συγκεκριμένα, της “Arthur Andersen” και της “KPMG”**, αλλά και από οποιονδήποτε άλλο τα

συμφέροντα του οποίου ήταν άμεσα συνδεδεμένα με την πορεία και το μέλλον της εταιρείας. Με βάση τα στοιχεία τα οποία αναφέραμε στην παραπάνω ενότητα, όπως και τους πίνακες που παραθέτουμε παρακάτω με τα κυριότερα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα της εταιρείας, γίνεται αντιληπτό ότι για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα (πέντε χρόνια περίπου) κανείς από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς δεν είχε διαπιστώσει την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της “WorldCom”. Στο σημείο αυτό γίνεται μια προσπάθεια να απεικονιστούν οι ιδιαίτεροι λογαριασμοί του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσεως, η ανά διετία διαχρονική μεταβολή τους, καθώς και η εξέταση κάποιων βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών που δίνουν μια πρόσθετη εικόνα της λειτουργίας της επιχείρησης. **Στον Πίνακα 12**, που ακολουθεί παρουσιάζεται η πορεία πέντε χρόνων για τους των εξής λογαριασμούς: **των Εσόδων, των Καθαρών Κερδών, των Κερδών ανά μετοχή, του συνόλου του Ενεργητικού, του Συνόλου των Υποχρεώσεων και του Συνόλου των Ιδίων Κεφαλαίων. Οι λογαριασμοί αυτοί παρουσιάζονται στην αρχική τους παραποιημένη μορφή με σκοπό να απεικονιστεί η διαδικασία του «μαγειρέματος» όπως αναλυτικά αναφέρθηκε κατά τη θεωρητική προσέγγιση της εταιρείας (Jonesington J. 2007).**

Πίνακας 12: Οικονομικές Καταστάσεις “WorldCom”

Λογαριασμοί (σε εκατομ. \$ εκτός των στοιχείων της μετοχής)	2001	2000	1999	1998	1997
Έσοδα / Πωλήσεις	35.179,00	39.090,00	37.120,00	17.678,00	7.351,35
Λειτουργικά Κόστη & Έξοδα	9.951,00	9.819,00	8.935,00	4.312,00	1.540,43
Καθαρά Κέρδη	1.384,00	4.089,00	3.950,00	-2.687,00	383,65
Κέρδη ανά μετοχή	0,46	1,43	1,40	-2,12	0,40
Σύνολο Ενεργητικού	103.914,00	98.903,00	91.072,00	86.401,00	22.389,55
Σύνολο Υποχρεώσεων	43.890,00	40.902,00	37.187,00	37.674,00	8.879,69
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	57.930,00	55.409,00	51.238,00	45.003,00	13.509,87

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε κυρίως ότι υπάρχει μια αυξητική πορεία όλων των μεγεθών εκτός από τα **Συνολικά Έσοδα**, που ενώ διαγράφουν για την τετραετία 1997-2000 μια αύξηση, το 2001 μειώνονται σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Επίσης και τα **Καθαρά Κέρδη** της επιχείρησης παρουσιάζουν αυξομειώσεις, ενώ

στον παρακάτω πίνακα (**Πίνακας 13**) μπορούμε να διακρίνουμε με ακρίβεια τις μεταβολές όλων των μεγεθών ανά έτος (δηλαδή από το 1997 έως και το 2001).

Πίνακας 13: Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής Μεγεθών της “WorldCom”

	2001 - 2000	2000 - 1999	1999 - 1998	1998 - 1997
Έσοδα	-10,01 %	5,31 %	109,98 %	140,47 %
Λειτουργικά Κόστη & Έξοδα	1,34 %	9,89 %	107,21 %	179,92 %
Καθαρά Κέρδη	-66,15 %	3,52 %	-247,00 %	-800,37 %
Κέρδη ανά μετοχή	-67,83 %	2,14 %	-166,04 %	-630,00 %
Σύνολο Ενεργητικού	5,07 %	8,60 %	5,41 %	285,90 %
Σύνολο Υποχρεώσεων	7,31 %	9,99 %	-1,29 %	324,27 %
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	4,55 %	8,14 %	13,85 %	233,11 %

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

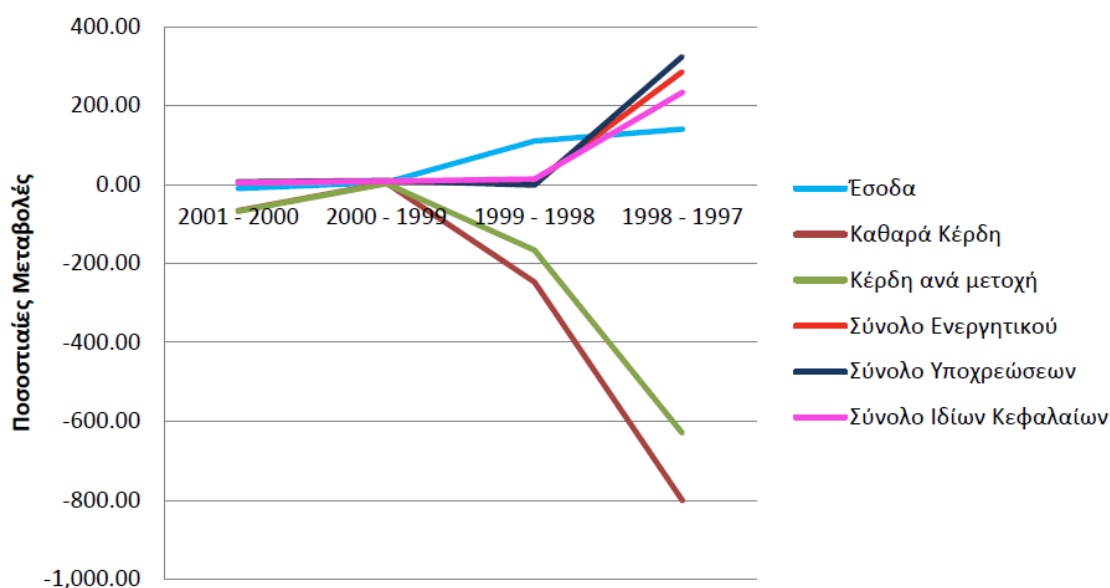
Μελετώντας, τον παραπάνω πίνακα (**Πίνακας 13**) μπορούμε να διακρίνουμε τις ποσοστιαίες μεταβολές των οικονομικών μεγεθών διαχρονικά. Παρατηρούμε, ότι τα **Συνολικά Έσοδα** αυξήθηκαν αρκετά κυρίως τις χρονιές από το 1997 έως 1999 (μέχρι 109,98%), ενώ το 2001 μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό (-10,01%) αφού το χρονικό αυτό σημείο είναι το σημείο αναφοράς, διότι από τότε ξεκίνησε η πτωτική πορεία της **“WorldCom” και συνχίστηκε έως και την πτώχευσή της**. Ακόμη, τα **Λειτουργικά Κόστη και Έξοδα της εταιρείας** ακολουθούν πορεία ανάλογη με αυτή των εσόδων της. Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη μεταβολή τους παρουσιάστηκε κατά τα έτη 1997-1998 με 179,92%, η οποία και συνεχώς μειωνόταν φθάνοντας την διετία 2000-2001 στο 1,34%. Γενικότερα, παρατηρείται μια πολύ έντονη μεταβολή των μεγεθών από διετία σε διετία η οποία δεν συνδέεται με την πορεία των υπόλοιπων λογαριασμών, γεγονός το οποίο μπορεί να αποτελέσει και ενδεχόμενο **«χειραγώγησης» των οικονομικών στοιχείων για τον ελεγκτή**. Επίσης, ενδεχόμενη ύπαρξη «παραποίησης» εμφανίζεται κατά τις διετίες 1997-1998 και 1999-2000 κατά τις οποίες παρατηρείται μια συμπίεση του κέρδους, καθώς τα κόστη και τα έξοδα αυξάνονται ταχύτερα από τα έσοδα και τις πωλήσεις (**Jonesington J. 2007**).

Όσον αφορά το λογαριασμό των **Καθαρών Κερδών**, παρουσιάζεται μια έντονη διαφορά αυτών σε σχέση με τον λογαριασμό των **Εσόδων** ειδικά κατά την διετία

1997-1998, όπου παρουσιάζουν την αξιοσημείωτη και πολύ μεγάλη πτώση σε ποσοστό του **-800,37%**. Κατά τα έτη 1998-1999 γίνεται μια προσπάθεια ανάκαμψης (το ποσοστό της εταιρείας μειώνεται στο **-247,00%**) και την επόμενη διετία 1999-2000 πραγματοποιείται μια αύξηση των κερδών στο ποσό του **3,52%**, η οποία όμως δεν αρκεί καθώς κατά την τελευταία διετία μελέτης μειώνεται στο **-66,15%**, γεγονός που θεωρήθηκε από τους ελεγκτές της εταιρείας σημαντικό στοιχείο παραποίησης των οικονομικών της στοιχείων (**Jonesington J. 2007**).

Παράλληλα, το σύνολο του **Ενεργητικού** της εταιρείας αυξανόταν κυρίως την περίοδο 1997-1998 κατά **285,9%** ενώ μετέπειτα η άνοδος που συνεχίζει περιορίζεται σε αρκετά μικρότερα ποσοστά. Ακόμη, η αύξηση του Ενεργητικού συνοδεύτηκε από αύξηση των **Συνολικών Υποχρεώσεων** της εταιρείας οι οποίες σημείωσαν τεράστια άνοδο το 1998 κατά **324,27%**, ενώ το επόμενο έτος μειώθηκαν κατά **1,29%** και παρουσίασαν πάλι ανοδική τάση τα επόμενα δύο έτη. Επίσης, οι μεταβολές του **Συνόλου των Ιδίων Κεφαλαίων** είναι αυξητικές διαχρονικά και συγκλίνουν με την πορεία του Συνόλου του Ενεργητικού. Στο παρακάτω Διάγραμμα που ακολουθεί (Διάγραμμα 3) δίνεται μια χαρακτηριστική εικόνα των ανωτέρω μεταβολών:

Διάγραμμα 3: Διαχρονικές Ποσοστιαίες Μεταβολές Μεγεθών της “WorldCom”

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Επίσης, σημαντικό στοιχείο της μελέτης σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της “WorldCom” αποτελεί η ανάλυση και οι τιμές ορισμένων αριθμοδεικτών μερικούς από τους οποίους θα αναφερθούμε παρακάτω (με βάση τον Πίνακα 14).

Πίνακας 14: Αριθμοδείκτες “WorldCom”

	1997	1998	1999	2000	2001
Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους	5,22%	-15,20%	10,64%	10,46%	3,93%
Αριθμοδείκτης Ποσοστού Απόδοσης επι του Συνολικού Επενδυθέντος Κεφαλαίου (ROA)	1,71%	-3,11%	4,34%	4,13%	1,33%
Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων	2,84%	-5,97%	7,71%	7,38%	2,39%
Αριθμοδείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού	0,33	0,20	0,41	0,40	0,34
Αριθμοδείκτης Βαθμού Δανειακής Επιβάρυνσης	39,66%	43,60%	40,83%	41,36%	42,24%

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, η “WorldCom” διόγκωνε τα έσοδά της μέσω πλαστογραφημένων λογιστικών εγγραφών, αλλά και με την κεφαλαιοποίηση των εξόδων της. Αποτέλεσμα, αυτών των δύο πρακτικών ήταν να επηρεαστεί θετικά και ο **αριθμοδείκτης του Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους**. Όπως παρατηρούμε (με βάση και τον Πίνακα 14) η εταιρεία πετυχαίνει κατά μέσο όρο Καθαρό Κέρδος στο **3,01%**. Αυτό σημαίνει ότι στα 100 δολάρια των πωλήσεων που πραγματοποιεί η επιχείρηση τα 3,01 δολάρια αποτελούν καθαρό κέρδος για αυτήν. Με δεδομένο ότι ο συγκεκριμένος δείκτης απεικονίζει τη λειτουργική αποδοτικότητα της επιχείρησης, θα πρέπει να υπάρχουν όλο και μεγαλύτερες τιμές ώστε η επιχείρηση να χαρακτηρίζεται για αρκετό χρονικό διάστημα ως επικερδής. Στην περίπτωση της “WorldCom” ο δείκτης παρουσιάζει κατά το έτος 1998 μια πτώση ύψους **-15.20%** και παράλληλα μια στάσιμη εικόνα κατά τα επόμενα δύο χρόνια, η οποία και μεταβάλλεται ξανά το τελευταίο έτος μελέτης καθώς μειώνεται στο **3,93%**. Το γεγονός αυτό αποτελεί «ένδειξη» παραποίησης των οικονομικών

στοιχείων της εταιρείας, διότι μέσω των λογιστικών πρακτικών που εφάρμοσε αύξησε παρανόμως τα κέρδη της σε μεγάλο βαθμό, το οποίο όμως δεν συμβαδίζει και με ανάλογη μεγάλη αύξηση του Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους, γιατί από το 2000 και μετά υπήρχε σημαντική μείωση του συγκεκριμένου αριθμοδείκτη (**Jonesington J. 2007**).

Επιπρόσθετα, σημαντικός δείκτης προς ανάλυση είναι και της **Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού** και παρουσιάζει τον βαθμό κατά τον οποίο η εταιρεία χρησιμοποιεί τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να πραγματοποιεί τις πωλήσεις της. Οι τιμές του δείκτη κινούνται γύρω στο **0,34** περίπου, το οποίο σημαίνει ότι τόσες φορές η επιχείρηση ανακυκλώνει και μετατρέπει το Σύνολο του Ενεργητικού σε πωλήσεις. Επειδή, ο συγκεκριμένος δείκτης επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη μέθοδο αποσβέσεως που ακολουθεί η **“WorldCom”**, σημαίνει ότι το Ενεργητικό της εταιρείας χρησιμοποιείται με αρκετά αποτελεσματικό τρόπο για τη δημιουργία πωλήσεων. Ακόμη, τελευταίος δείκτης της χρηματοοικονομικής ανάλυσης είναι και ο **δείκτης Κάλυψης Δανειακών Κεφαλαίων**, όπου θα πρέπει ο συγκεκριμένος δείκτης να είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερος, διότι σε αντίθετη περίπτωση υποδηλώνεται χρηματοδότηση του Ενεργητικού από δανειακά κεφάλαια, γεγονός που αυξάνει την επικινδυνότητα σχετικά με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. **Στην περίπτωση της “WorldCom” παρατηρείται διαχρονικά ένας πολύ υψηλός δείκτης**, γεγονός που επεξηγεί την αδυναμία της επιχείρησης να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Η μέγιστη τιμή του εμφανίζεται το 1998 όπου φθάνει στο **43,6%**, γεγονός που καθιστά την χρεοκοπία ως το πιο πιθανό σενάριο η οποία επήλθε τελικά όπως αναφέραμε παραπάνω τον Αύγουστο του 2002 (**Pulliam et al. 2002**).

6.3.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής Εταιρείας στο Σκάνδαλο της “WorldCom”

Το σκάνδαλο της **“WorldCom”** αποτέλεσε ακόμη μια «πανωλεθρία» για την ελεγκτική εταιρεία **“Arthur Andersen”**. Το έργο της **“Arthur Andersen”** έγινε πιο δύσκολο λόγω της πολυπλοκότητας των εργασιών της **“WorldCom”** σε συνδυασμό με τις συχνές εξαγορές, αλλά και μετέπειτα να εφαρμόσει τους κατάλληλους ελέγχους

σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας. Παρ' όλα αυτά, τα αποτελέσματα αναφορικά με τον έλεγχο της ελεγκτικής εταιρείας όσον αφορά τις μεθόδους απάτης που εφάρμοσαν τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της **“WorldCom”** απείχαν πολύ από τα πρότυπα που δικαιούται κανείς να αναμένει από μια επαγγελματική εταιρεία ορκωτών λογιστών. Ακόμη, η προθυμία της ελεγκτικής εταιρείας να υπογράψει για ένα σύνολο λογαριασμών, όταν της απαγορεύεται η πρόσβαση για πληροφορίες σχετικά με το γενικό καθολικό της εταιρείας (δηλαδή πληροφορίες για τα περιουσιακά στοιχεία, απαιτήσεις από τους πελάτες κ.α.) δημιουργεί υποψίες σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης (**Pulliam et al. 2002**).

Τις παραποιημένες λογιστικές εγγραφές της **“WorldCom”** ανακάλυψε κυρίως η αντιπρόεδρος του τμήματος εσωτερικού ελέγχου **Cynthia Cooper**, μαζί με το στενό συνεργάτη της **Gene Morse παρά τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει από τους ελεγκτές της Arthur Andersen**. Για να αποφύγουν τον έλεγχο από τους ανωτέρους τους η κα Cooper και η ομάδα της, έκαναν κυρίως τις νυκτερινές ώρες αρκετούς ελέγχους στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να καταλήξουν στο συμπέρασμα, ότι η εταιρεία τηρούσε τα λογιστικά βιβλία με βάση λανθασμένες λογιστικές μεθόδους που απλά την βοηθούσαν να κρύψει το σύνολο των ζημιών. Επίσης, η **κα Cooper** σε μερικές από τις ερωτήσεις που «έκανε» προς τον εξωτερικό ελεγκτή της Arthur Andersen σχετικά με τα φαινόμενα λογιστικής απάτης στην **“WorldCom”**, αρνήθηκε να απαντήσει επί του θέματος λέγοντας χαρακτηριστικά ότι η εταιρεία έχει εγκρίνει κάποιες συγκεκριμένες μεθόδους αναφορικά με την απάτη. Ο **κ. Scott Sullivan**, στη συνέχεια που ήταν ο επικεφαλής των οικονομικών λειτουργιών της **“WorldCom” (CFO-Chief Financial Officer)**, ζήτησε από την **κα Cooper** να σταματήσουν τις έρευνες στα λογιστικά της βιβλία για ένα μικρό χρονικό διάστημα, διότι η ελεγκτική εταιρεία υποστήριξε ότι ο γενικός διευθυντής της **“WorldCom”**, **δεν τους είχε ενημερώσει σχετικά με τις λογιστικές «πρακτικές» που ακολουθούσε η εταιρεία (Jonesington J. 2007)**.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ελεγκτική εταιρεία των ορκωτών λογιστών της **Arthur Andersen** απέχει κατά πολύ από τα πρότυπα που αναμένει κανείς από μια τόσο μεγάλη επαγγελματική επιχείρηση ελεγκτών και δημιουργεί υποψίες ότι και σε αυτή την περίπτωση οι «παχυλές» αμοιβές που λάμβαναν από την **“WorldCom”**, υπερίσχυσαν της ακεραιότητάς τους, με αποτέλεσμα να έχει και η

Arthur Andersen σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην χειραγώγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της “**WorldCom**”. Τέλος, για όλες τις παραπάνω ενέργειες η “**Arthur Andersen**”, εξαιτίας της «συγκάλυψης» των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας, μηνύθηκε από μια ομαδική ενέργεια των μετόχων της “**WorldCom**” για την αποτυχία της σχετικά με την ανίχνευση και πρόληψη της λογιστικής απάτης, ενώ από το ανώτατο δικαστήριο επίσης των Η.Π.Α. διακανονίσθηκαν 65 εκατομμύρια δολάρια υπέρ των μετόχων, αλλά η ελεγκτική εταιρεία συνέχισε με επιμονή να αρνείται ότι έχει οποιαδήποτε σχέση αναφορικά με την διάπραξη λογιστικών ατασθαλιών στην “**WorldCom**” (Jorensington J. 2007).

Πίνακας 15: Ταυτότητα Απάτης WorldCom σύμφωνα με το μοντέλο CRIME

	2) WORLDCOM
ANTIKEIMENO	Παροχή υπεραστικών και διεθνών τηλεφωνικών συνδέσεων
Cooks	Διευθύνων Σύμβουλος Ελεγκτική εταιρεία (Arthur Andersen)
Recipes	Εικονικά διογκωμένα έσοδα μέσω πλαστογράφησης εγγραφών Κεφαλαιοποίηση δαπανών (ένταξη λειτουργικών σε κεφαλαιουχικές δαπάνες) Επιθετικές εξαγορές
Incentives	Οικονομικά: Αύξηση χρηματοδότησης Ανοδος χρηματιστηριακής τιμής Προσέλκυση νέων επενδυτών Προσωπικά: Ίδιον όφελος για μέλη του Δ.Σ.
Monitor	Αποτυχία εξωτερικού ελέγχου Αποτυχία εταιρικής διακυβέρνησης
End results	Πτώχευση στις 21/7/2002 Απολύσεις Κατηγορίες αστικής απάτης από SEC Συμβιβασμός + Χρηματικά πρόστιμα σε εταιρεία + ελεγκτική Φυλάκιση ανώτατων στελεγχών

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Η.Π.Α.

6.4 Το Σκάνδαλο της εταιρείας “Folli Follie” (Μελέτη Περίπτωσης)

Η “Folli Follie” ιδρύθηκε το 1982 από τον Δημήτρη Κοτσολιούτσο και την σύζυγό του εγκαινιάζοντας το πρώτο κατάστημα στην Αθήνα. Δέκα (10) χρόνια αργότερα στην εταιρεία εισήλθε και ο γιός των ιδρυτών Γεώργιος Κοτσολιούτσος, ο οποίος κατάφερε να δημιουργήσει έναν επιτυχημένο όμιλο. **Η εταιρεία δραστηριοποιείται κυρίως με την παραγωγή και την εμπορεία κοσμημάτων, ωρολογίων, ενδυμάτων, υποδημάτων και αξεσουάρ.** Η επιχείρηση από την αρχή της ίδρυσής της *επεκτάθηκε*¹ γρήγορα από πλευράς οικονομικής ανάπτυξης στην χώρα μας, ενώ επόμενος στρατηγικός στόχος της “Folli Follie” ήταν και η δραστηριοποίησή της στο εξωτερικό με αφετηρία το 1995 όταν και η εταιρεία εισήλθε στην αγορά της Ιαπωνίας και παράλληλα την ίδια χρονιά εγκαινίασε και το πρώτο κατάστημά της στην Νέα Υόρκη.

Το 2012, ο Όμιλος αποφασίζει να «εισχωρήσει» και στην «αχανή» αγορά της Κίνας, ενώ στην συνέχεια ένας από τους μεγαλύτερους κινεζικούς Ομίλους η “Fosun” εισέρχεται στο μετοχικό κεφάλαιο της “Folli Follie”. Στην χώρα μας σήμερα η εταιρεία διαθέτει περισσότερα από τριάντα πέντε (35) σημεία εμπορικής δραστηριότητας, ενώ συνολικά δραστηριοποιείται σε τριάντα ένα (31) χώρες του κόσμου με περισσότερα από εξακόσια (600) σημεία πώλησης διεθνώς όπως στο Λονδίνο, Ντουμπάι, Σαγκάη ενώ μόνο σε Κίνα και Ιαπωνία αριθμεί περίπου τριακόσια εξήντα πέντε (365) σημεία πώλησης των προϊόντων της. Όλα αυτά συντέλεσαν ώστε οι πωλήσεις του Ομίλου να διαμορφωθούν το 2017 σε 1,41 δις ευρώ από 1,33 δις ευρώ το 2016 σημειώνοντας αύξηση 6,1%, γεγονός που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, διότι σύμφωνα με ελέγχους που έγιναν από ορκωτούς ελεγκτές της Alvarez & Marsal (A&M) στις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας (όπως θα δούμε παρακάτω) υπήρξε «αλλοίωση» των λογιστικών στοιχείων της “Folli Follie” κυρίως όσον αφορά την τελευταία δεκαετία.

Συγκεκριμένα, [σύμφωνα και με το άρθρο του Η. Μπέλλου (2018) στην εφημερίδα «Καθημερινή»] από την ίδρυση της “Folli Follie” έως και τον Απρίλιο

¹ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

του 2018 η εταιρεία θεωρείται μια από τις πιο επιτυχημένες στον χώρο της, καθώς τα κέρδη της χρόνο με το χρόνο συνεχώς αυξάνονταν. Η συνεχιζόμενη όμως αυτή οικονομική και επενδυτική ανάπτυξη της “Folli Follie” θα διαταραχθεί τον Μάιο του 2018 όταν θα έρθει στην επιφάνεια η ανακάλυψη ενός ακόμη σκανδάλου το οποίο θεωρείται το κορυφαίο των τελευταίων δεκαετιών στη χώρα μας, μιας και πίσω από αυτό «κρύβεται» ένας πακτωλός δισεκατομμυρίων, υπέρογκα δάνεια, αλλά και «χειραγωγημένα» οικονομικά στοιχεία.

Στις 4 Μαΐου, του 2018 ένα αμερικάνικο επενδυτικό “fund” η Quintessential Capital Management (QCM) θα δημοσιεύσει μια έκθεση που στη συνέχεια θα συνταράξει συθέμελα την εταιρεία και τα διεθνή χρηματιστήρια, διότι θα «αμφισβητήσει» τα οικονομικά αποτελέσματα της “Folli Follie”. Η “QCM” ισχυρίστηκε πως κατά το έλεγχό της στην εταιρεία, διαπίστωσε πως από τα 630 σημεία πώλησης που δηλώθηκαν για το έτος 2016 κατάφερε να επιβεβαιώσει πως υπάρχουν στην πραγματικότητα² μόνο 289, με αρκετά από αυτά σε κομβικά σημεία όπως η Νέα Υόρκη και το Τόκιο να είναι εκτός λειτουργίας. Επίσης, αμφισβητούσε τα ταμειακά διαθέσιμα της εταιρείας, καθώς και τον τζίρο που φαίνεται να έχει η “Folli Follie” στην Κίνα, με αποτέλεσμα εξαιτίας αυτών των γεγονότων να μειωθεί η αξία της μετοχής της εταιρείας κατά 30%, αλλά και να προχωρήσουν τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της σε ανακοίνωση διάψευσης των παραπάνω ισχυρισμών προκειμένου να προστατέψουν το κύρος της.

Παράλληλα, λίγες ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση της έκθεσης του αμερικανικού επενδυτικού “fund” για την οικονομική κατάσταση της “Folli Follie” θα υπάρξει παρέμβαση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ζητώντας από την εταιρεία τη διενέργεια πρόσθετου ανεξάρτητου ελέγχου των οικονομικών της στοιχείων για το 2017 από διεθνή φήμης ελεγκτική εταιρεία, ώστε να ζητήσει από την “QCM” περισσότερα στοιχεία σχετικά με τις αποκαλύψεις τις οποίες είχε φέρει στο «φως» της δημοσιότητας. Ο έλεγχος που ζήτησε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ανατέθηκε σε μια εκ των κορυφαίων ελεγκτικών εταιρειών την Ernst & Yong (E&Y) σε συνεργασία με την A&M οι οποίες είχαν σαν αποκλειστικό αντικείμενο, τους εξονυχιστικούς ελέγχους για τις θυγατρικές εταιρείες της “Folli Follie” που εδρεύουν στην Ασία για το λόγο ότι αυτές αποτελούν τα δύο τρίτα (2/3) των

² www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

συνολικών εσόδων της. Χρειάστηκε, να περάσουν σχεδόν πέντε μήνες από τις πρώτες καταγγελίες της “QCM” προτού η ελεγκτική εταιρεία A&M δημοσιεύσει τον Οκτώβριο του 2017 την έκθεση για την θυγατρική εταιρεία της “Folli Follie” που βρίσκεται στην Ασία και συγκεκριμένα την “FF GROUP ASIA” για την οποία υπήρχαν ενδείξεις παραποίησης των οικονομικών της αποτελεσμάτων.

Τα στοιχεία που προέκυψαν από την έκθεση της συμβουλευτικής εταιρείας προκαλούν «σοκ» και «δέος», ακόμα και σε διεθνές επίπεδο. Σύμφωνα, με την έκθεση της A&M η θυγατρική της “Folli Follie” στην Ασία εμφάνιζε τις δραστηριότητές της «χειραγωγημένες» κατά ένα (1) δις ευρώ και τα ταμειακά της διαθέσιμα κατά 290,1 εκατομμύρια ευρώ σύμφωνα και με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 16: Οικονομικά στοιχεία “FF GROUP ASIA”

Main Account-Κύρια Οικονομικά Στοιχεία	FS 2017 Οικονομικές Καταστάσεις 2017	Alvarez & Marsal
Inventories-Αποθέματα	581,681,095	33,873,632

Trade Receivables- Εμπορικές Απαιτήσεις	718,957,460	99,125,013
Other Receivable, Deposit & prepayment Άλλες Πληρωμές – Προκαταβολές	310,742,476	7,568,415
Bank & cash balances Τραπεζικά Διαθέσιμα	296,771,278	6,400,473
Trade & other payables Εμπ. Και λοιπές υποχρεώσεις	144,561,043	260,932,940
Revenue Έσοδα	1,112,348,021	116,847,155
Cost of sales Κόστος Πωλήσεων	614,207,787	33,234,017
Profits Καθαρά Κέρδη	316,444,076	(44,702,304)
Retained earnings and other reserves Μη διανεμηθέντα κέρδη και άλλα αποθεματικά	1.831.930.169	(-180.638.116)

Πηγή: Alvarez & Marsal 2017

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, (Πίνακας 16) παρατηρούμε τις σημαντικές ενδείξεις παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της “FF GROUP ASIA”. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα έσοδά της αυτά ανέρχονται στα **116,8 εκατομμύρια δολάρια σύμφωνα με την έκθεση της ελεγκτικής εταιρείας A&M, σε σχέση με τα 1,1 εκατομμύρια δολάρια που δήλωνε η θυγατρική της “Folli Follie” στην Ασία.** Το ίδιο παρατηρούμε σχετικά και με τα καθαρά αποτελέσματα που είναι ζημίες 44,7 εκατομμύρια δολάρια από κέρδη 316,4 εκατομμύρια δολάρια που ισχυριζόταν η “Folli Follie”, ενώ τα αποθέματα είναι μόλις 33,8 εκατομμύρια δολάρια από 581,6 εκατομμύρια δολάρια που εμφάνιζε η εταιρεία και φυσικά τα τραπεζικά διαθέσιμα φθάνουν στα μόλις 6,4 εκατομμύρια δολάρια σύμφωνα με την A&M, από τα 296,7 εκατομμύρια δολάρια που είχε ανακοινώσει η “FF GROUP ASIA” (έλλειμμα δηλ. 290 εκατομμύρια ευρώ). Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι μεταβάλλεται σημαντικά η εικόνα του Ομίλου σε σχέση με αυτά που παρουσιάστηκαν από την ίδια στις δημοσιευθείσες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για το 2017, ενώ σύμφωνα με την A&M δεν διαπιστώθηκε υπεξαίρεση χρημάτων ή άλλη κατάχρηση σε βάρος περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας.

Επίσης, το πόρισμα της ελεγκτικής εταιρείας A&M εντόπισε με βάση την έκθεσή της στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς τρεις περιόδους «παραποίησης» των οικονομικών στοιχείων της θυγατρικής της “Folli Follie” στην Ασία, οι οποίες ξεκινούν από το 2001 έως το 2017 έχοντας σαν κύριο χαρακτηριστικό ψευδείς ισολογισμούς, κέρδη, ταμειακά διαθέσιμα και εικονικές πωλήσεις αντιστοίχως. Συγκεκριμένα, η πρώτη περίοδος ξεκινά από το 2001 έως το 2015 στην οποία οι υπάλληλοι της “FF GROUP ASIA” αναφέρονταν ως “Merry-Go-Round” (δηλαδή «Γύρω γύρω όλοι»), η δεύτερη περίοδος καλύπτει το διάστημα 2007 έως το 2015 και αφορά σε “Εμμεσες Εικονικές Συναλλαγές”, ενώ η πιο πρόσφατη περίοδος ξεκινά από 2015 έως το 2017 και αναφέρεται ως “Άμεσες Εικονικές Συναλλαγές”.

Ξεκινώντας³, από την πιο πρόσφατη περίοδο δηλαδή τις “Άμεσες Εικονικές Συναλλαγές”, η ελεγκτική εταιρεία A&M διαπίστωσε ότι κατά την διάρκεια των χρήσεων 2015, 2016 και 2017 ορισμένες εταιρείες του “FF GROUP ASIA” καταχωρούσαν εικονικές συναλλαγές πωλήσεων σε ένα υποτιθέμενο πελάτη την

³ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

εταιρεία ενδυμάτων και κοσμημάτων “NG BOON SOON (NBS)” καθώς και **εικονικές αγορές** από τουλάχιστον έναν προμηθευτή την εταιρεία κοσμημάτων “PRASERTSIAN”. Οι εν λόγω συναλλαγές ήταν εξ ολοκλήρου «ψευδείς», χωρίς φυσική κίνηση αποθεμάτων και μετρητών. Οι άμεσες εικονικές πωλήσεις προς την “NBS” που καταχωρήθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις του “FF GROUP ASIA” για τις χρήσεις **2015, 2016 και 2017** ανέρχονταν σε 560 εκατομμύρια, 863 εκατομμύρια και 995 εκατομμύρια δολάρια αντιστοίχως (**σύνολο 2,4 δισ. δολάρια**) και το σχετιζόμενο εικονικό κόστος πωληθέντων για τις ίδιες χρήσεις ανέρχονταν σε 315 εκατ., 502 εκατ. και 580 εκατ. δολάρια αντίστοιχα (**σύνολο 1,4 δισ. δολάρια**). Με αυτά τα δεδομένα, η A&M εκτίμησε επί του παρόντος ότι τα μικτά κέρδη του “FF GROUP ASIA” ήταν τεχνητά προσαυξημένα από τις άμεσες εικονικές πωλήσεις προς την “NBS” κατά τουλάχιστον 245 εκατ., 361 εκατ. και 415 εκατ. δολάρια για τις χρήσεις 2015, 2016 και 2017 αντίστοιχα (**σύνολο 1,1 δισ. δολάρια**) με αποτέλεσμα την «ψευδή» αύξηση των καθαρών κερδών για τη χρήση 2017 κατά 390 εκατομμύρια δολάρια.

Όσον αφορά την περίοδο των “Εμμεσων Εικονικών Συναλλαγών”, η ελεγκτική εταιρεία A&M διαπίστωσε ότι πριν τα μέσα της χρήσης 2015 καταχωρούνταν **εικονικές πωλήσεις και αγορές** με τις εταιρείες “NBS” και “PRASERTSIAN” *έμμεσα*⁴, μέσω ενός δικτύου Ελεγχόμενων Εταιρειών οι οποίες δημιουργήθηκαν από την “FF GROUP ASIA”, **ελέγχονταν από τους υπαλλήλους της και πραγματοποιούσαν συναλλαγές μόνο με τις εταιρείες τις συγκεκριμένης θυγατρικής**. Οι ελεγχόμενες εταιρείες για λογιστικούς σκοπούς θεωρούνταν τρίτα μη συνδεδεμένα μέρη με έδρα το Χονγκ Κονγκ. Οι εταιρείες που είχε δημιουργήσει η “FF GROUP ASIA” πραγματοποιούσαν την πλειονότητα των πωλήσεών τους στον ίδιο τελικό πελάτη την “NBS”, εμμέσως μέσω των **Ελεγχόμενων Εταιρειών** (δηλαδή αντί να καταχωρισθεί εικονική συναλλαγή απευθείας με την “NBS”, καταχωριζόταν πώληση σε Ελεγχόμενη Εταιρεία, η οποία καταχώριζε ψευδή πώληση στην “NBS”). Το **90%** των πωλήσεων των εν λόγω εταιρειών, ποσό 3,2 δισ. δολαρίων για την υπό εξέταση περίοδο, πραγματοποιήθηκαν σε αυτές τις Ελεγχόμενες Εταιρείες. Ενδεικτικά, για παράδειγμα τα ποσά ήταν για το 2007 πωλήσεις σε ελεγχόμενες εταιρείες 230 εκατομμύρια δολάρια από συνολικές

⁴ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

πωλήσεις 252 εκατομμύρια δολάρια, ενώ τα ποσά ήταν για το 2015 για πωλήσεις σε ελεγχόμενες εταιρείες, 140 εκατομμύρια δολάρια, από συνολικές πωλήσεις 140 εκατομμυρίων δολαρίων (δηλαδή η εταιρεία καρπώθηκε το σύνολο των πωλήσεων). Συνολικά, για την περίοδο 2007-2015, οι πωλήσεις σε ελεγχόμενες εταιρείες **ανέρχονται σε 3,167 δις. δολάρια από συνολικές πωλήσεις 3.502 δις. δολάρια με αποτέλεσμα (εξαιτίας όλων αυτών των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν) η “FF GROUP ASIA” από το 2007 έως το 2015 να έχει αύξηση των ιδίων κεφαλαίων της κατά 1,129 δις δολάρια.**

Επίσης, προτού ξεκινήσουν οι παραπάνω μέθοδοι παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της “Folli Follie” υπήρξε αυτή η μέθοδος η οποία αναφερόταν από τους υπαλλήλους της “FF GROUP ASIA” ως “Merry-Go-Round” (δηλαδή «Γύρω γύρω όλου») με σκοπό την προσαύξηση των εσόδων και των κερδών. Η ελεγκτική εταιρεία A&M διαπίστωσε ότι η εν λόγω πρακτική χρησιμοποιείται τουλάχιστον από το 2001 έως το 2015, συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την πρακτική των έμμεσων εικονικών συναλλαγών και είχε ως εξής: Οι εταιρείες του “FF GROUP ASIA” διενεργούσαν και καταχώριζαν πωλήσεις με μια Ελεγχόμενη Εταιρεία. Η τελευταία πουλούσε τα εμπορεύματα απευθείας ή μέσω άλλης Ελεγχόμενης Εταιρείας σε μια *άλλη*⁵ επιχείρηση του “FF GROUP ASIA”. Η τελευταία εταιρεία του “FF GROUP ASIA” πουλούσε τα εμπορεύματα σε ένα νόμιμο εξωτερικό πελάτη, ακόμη και σε μια Ελεγχόμενη Εταιρεία ή πάλι στην “FF GROUP ASIA”. Κατά συνέπεια, οι συναλλαγές από την πρακτική αυτή προσαύξαναν τόσο τα έσοδα όσο και το κόστος πωληθέντων των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του “FF GROUP ASIA” (δεδομένου ότι τα ίδια εμπορεύματα πωλούντο περισσότερες από μία φορές από τις εταιρείες του “FF GROUP ASIA”). Όπως εξηγείται, αυτού του είδους οι ενδοομιλικές συναλλαγές κανονικά θα έπρεπε να απαλείφονται σε επίπεδο ομίλου, αλλά δεδομένης της εμπλοκής και τρίτων εκτός του ομίλου εταιρειών, σύμφωνα με την έκθεση, αυτές **οι απαλοιφές δεν διενεργούνταν**. Ακόμη, με βάση αυτή την μέθοδο όπου η τιμή της συναλλαγής (τιμή πώλησης και τιμή αγοράς) **διέφερε, η διαφορά δημιουργούσε κέρδος εντός των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του “FF GROUP ASIA”.**

⁵ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

Παράλληλα, μια ακόμη σημαντική παρατυπία του “FF GROUP ASIA” είναι ότι από το 2009 η ελεγκτική εταιρεία A&M διαπιστώνει ότι **καταχώρησε περισσότερα από 355,3 εκατομμύρια δολάρια χειραγωγημένων χρηματικών διαθεσίμων, ως απόρροια της είσπραξης εικονικών απαιτήσεων από πελάτες και τόκους αντιστοίχως, αλλά και τις εξόφλησης ψευδών ενδοαιτερικών συναλλαγών.** Σύμφωνα, με την έκθεση οι υπάλληλοι του “FF GROUP ASIA” δημιούργησαν **πλαστά “bank statements” (δηλαδή ανάλυση του τραπεζικού λογαριασμού)** στο όνομα της “ALPHA BANK⁶” τα οποία χρησιμοποιούνταν για να υποστηρίξουν τα εικονικά λογιστικά υπόλοιπα.

Συγκεκριμένα, οι υπάλληλοι του “FF GROUP ASIA” καταχώριζαν και δήλωναν εικονικά τραπεζικά υπόλοιπα αναφορικά με υαρκτούς τραπεζικούς λογαριασμούς, αλλά και ψευδή τραπεζικά υπόλοιπα με ανύπαρκτους ή εικονικούς τραπεζικούς λογαριασμούς δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο χειραγωγημένα **“bank statements”** για να υποστηρίξουν τα εν λόγω υπόλοιπα. Πρέπει να τονιστεί ότι, σύμφωνα με την έκθεση της A&M, **δεν εντοπίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία** που να συνηγορούν στο ότι η “ALPHA BANK” βοήθησε ή είχε γνώση των εικονικών τραπεζικών υπολοίπων και πλαστών “bank statements”. Επίσης, καταγράφεται ότι τον Δεκέμβρη του 2009 ανοιχτήκαν στην “ALPHA BANK” δύο νέοι τραπεζικοί λογαριασμοί στο όνομα του “FF GROUP ASIA” όπου σχεδόν όλη η δραστηριότητα και τα υπόλοιπα που φαίνονταν στον λογαριασμό σε δολάρια της παραπάνω θυγατρικής ήταν παραποιημένα. Σύμφωνα, δε με τα βιβλία της “FF GROUP ASIA” στην **οκταετή περίοδο από τις 31.12.2009 έως τις 31.12.2017, η εν λόγω θυγατρική** καταχώρισε και δημιούργησε **εικονικά χρηματικά διαθέσιμα** σε αυτό τον λογαριασμό μέσω της εικονικής είσπραξης απαιτήσεων από πελάτες που δημιουργήθηκαν από ψευδείς πωλήσεις με τις Ελεγχόμενες Εταιρίες (183,7 εκατομμύρια συγκεκριμένα), αλλά και της εικονικής είσπραξης ενδοομιλικών απαιτήσεων από εταιρεία που άνηκε στην “FF GROUP ASIA” η οποία διεξήγαγε εξ ολοκλήρου εικονική δραστηριότητα (128 εκατ.) και εικονικών τόκων (8,4 εκατομμύρια δολάρια). Τέλος, οι υπάλληλοι του “FF GROUP ASIA” παραδέχτηκαν στην A&M **ότι ορισμένα “bank statements”** δημιουργήθηκαν από τους ίδιους μιας

⁶ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

και στην έρευνα εντοπίστηκαν αρχεία **Word**, αλλά και **PDF** αντιστοίχως, κατασκευασμένα με τη μορφή **“bank statements”** της **“ALPHA BANK”**.

Επίσης, με αφορμή τα παραπάνω στοιχεία σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της **“Folli Follie”** που προερχόταν κυρίως από την έρευνα της ελεγκτική εταιρείας **A&M**, σχηματίστηκε τον Οκτώβριο του 2018 βούλευμα από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών (συγκεκριμένα από τον οικονομικό εισαγγελέα **Ιωάννη Δραγάτση**) προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στο βούλευμα τονίζεται ότι «υπάρχουν πολύ σοβαρές ενδείξεις ότι η εταιρεία όχι μόνο για το 2017 αλλά με μεγάλη βεβαιότητα επί σειρά ετών, δηλαδή κατ' εξακολούθηση, δημοσιοποιούσε ανακριβείς οικονομικές καταστάσεις, διογκώνοντας τον κύκλο των πωλήσεών της, τα κέρδη της, αλλά και τα ταμειακά της διαθέσιμα δημιουργώντας συστηματικά μάλιστα στους επενδυτές, αλλά και στις Εποπτικές Αρχές μία παραπλανητική εικόνα για τις πραγματικές δυνατότητες της εταιρείας στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό».

Αποτέλεσμα, αυτών των ενδείξεων εκτός από την υποβολή της μηνυτήριας αναφοράς από τον Οικονομικό Εισαγγελέα, ήταν να διακοπεί από τον Μάιο του 2018 η διαπραγμάτευση της **“Folli Follie”** στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και να χάσει σε ένα περίπου μήνα το 70% της αξίας της, ενώ δόθηκε διαταγή τον Οκτώβριο του 2018 από⁷ την Εισαγγελία να προβεί στη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών, τίτλων και θυρίδων στους ιδρυτές της εταιρείας **Δημήτριο και Αικατερίνη Κουτσολιούτσο** όπως και στον γιό τους **Γεώργιο**, στον οικονομικό διευθυντή της εταιρείας, αλλά και στον προϊστάμενο του λογιστηρίου, οι οποίοι στην συνέχεια παραιτήθηκαν από τις θέσεις τους και ορίστηκε νέο Διοικητικό Συμβούλιο με σκοπό να αποκατασταθεί το κύρος του Ομίλου. Πλέον, οι επενδυτές έχουν εναποθέσει τις ελπίδες τους στην εισαγγελική διερεύνηση για την τελική έκβαση της υπόθεσης σχετικά με την πορεία της **“Folli Follie”** η οποία αναμένετε να επεκταθεί από το 2001 έως το 2016, ενώ από τον Ιούλιο του 2018 η εταιρεία κατέθεσε αίτηση υπαγωγής στο άρθρο 106α παράγραφο 6 του πτωχευτικού κώδικα του Ν. 3588/2007 για την προστασία της από διεκδικήσεις πιστωτών και επενδυτών η οποία εν τέλει ήταν απορριπτική κάνοντας την κατάστασή της ακόμη πιο δύσκολη.

⁷ www.kathimerini.gr/gallery/to-skandalo-folli-follie

6.4.1 Ενέργειες της “Folli Follie” για την «κάλυψη» του σκανδάλου

Μετά από την αποκάλυψη του σκανδάλου από την ελεγκτική εταιρεία **Alvarez & Marsal (A&M)** σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων των θυγατρικών της “Folli Follie” στην Ασία, οι ιδρυτές του Ομίλου υπέβαλαν την παραίτησή τους και στην θέση τους ορίστηκαν νέα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με Πρόεδρο τον Αβραάμ Γούναρη. **Κύριο μέλημα της νέας ηγεσίας της εταιρείας [σύμφωνα και με το άρθρο του Κωνσταντίνου Μ. (2018) στην εφημερίδα «Καθημερινή»]** ήταν να αποκατασταθεί κυρίως το όνομά της και γενικά, η αξιοπιστία της προς το επενδυτικό κοινό από την έκταση και προβολή της λογιστικής απάτης στο εσωτερικό της.

Επίσης, η νέα Διοίκηση της εταιρείας μετά την διαπίστωση των ως άνω παρατυπιών καθώς και των λοιπών ελλείψεων που διαπιστώθηκε ότι υπήρξαν κατά την αναφερόμενη χρήση για το **2017** σε επίπεδο εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, επικεντρώθηκε με μεγάλη προσήλωση τόσο **στην αναμόρφωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεών της σε ατομικό και σε ενοποιημένο επίπεδο, όσο και στην αποκατάσταση κατά το δυνατό, των ελλείψεων που διαπιστώθηκαν και στην υιοθέτηση κατάλληλων διαδικασιών, προκειμένου ο Όμιλος να συμμορφώνεται εφεξής με όλες τις προβλεπόμενες διατάξεις της νομοθεσίας.** Το εν λόγω έργο κατέστη ακόμη πιο δύσκολο σε ότι αφορά την άντληση στοιχείων από τις θυγατρικές της “Folli Follie”, δεδομένου ότι οι προσπάθειες της σημερινής Διοίκησης να αποκαταστήσει το σύστημα ελέγχου και παρακολούθησης των θυγατρικών της εταιρείας αποτελεί εξαιρετικά απαιτητικό έργο το οποίο είναι σε πλήρη εξέλιξη.⁸

Παράλληλα, η δημοσιοποίηση της έκθεσης της “QCM” τον **Μάιο του 2018** με την οποία αμφισβητήθηκαν επιμέρους στοιχεία των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας **(για την χρήση 2017)** αποτελεί την έναρξη μιας ιδιαίτερα δυσμενούς περιόδου για αυτή, κατά την οποία παρουσιάστηκαν έντονα προβλήματα ρευστότητας, τα οποία προκλήθηκαν κυρίως λόγω της επιβάρυνσης ή και της διακοπής των σχέσεων της “Folli Follie” τόσο με τους πιστωτές της, όσο και με σημαντικούς προμηθευτές της, αλλά και λόγω των επιθετικών νομικών ενεργειών των

⁸ www.kathimerini.gr/article/oikonomia/epixeirhseiw/oikonika-kerdh

οποίων η επιχείρηση έγινε αποδέκτης (παράδειγμα αγωγές από μετόχους και επενδυτές).

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω δυσκολιών, αλλά και για την εν μέρη «κάλυψη» του σκανδάλου από την “Folli Follie” σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων των θυγατρικών της στην Ασία, η Διοίκηση του Ομίλου ενέκρινε την σύναψη επικαιροποιημένης προκαταρκτικής συμφωνίας με μια ομάδα πιστωτών-ομολογιούχων⁹ της, ενώ προχώρησε τον Δεκέμβριο του 2018 και στην ανάρτηση των νέων αναμορφωμένων οικονομικών καταστάσεων (Πίνακας 17) για την χρήση 1.1.17 έως 31.12.17 με την βοήθεια της ελεγκτικής εταιρείας A&M.

Σχετικά, με τις νέες αναμορφωμένες οικονομικές καταστάσεις (όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 17) η “Folli Follie” κατά τη χρήση του 2017 ενέγραψε ζημίες ύψους 75,5 εκατομμύρια ευρώ και καθαρές ζημίες 136,1 εκατομμύρια ευρώ, ενώ αρχικά η διοίκηση του Ομίλου είχε ανακοινώσει κέρδη 294 εκατομμύρια και καθαρά κέρδη 216,8 εκατ. ευρώ αντιστοίχως. Επίσης, τα μεικτά κέρδη της εταιρείας αναφέρονται σύμφωνα με τις αναμορφωμένες οικονομικές καταστάσεις του 2017 στα 208,3 εκατομμύρια και όχι στα 633,7 εκατομμύρια ευρώ αντιστοίχως που είχε δηλώσει αρχικά η εταιρεία, ενώ και τα λειτουργικά κέρδη από τα 290,6 εκατομμύρια ευρώ που ήταν αρχικά, παρουσιάζουν ζημία που αντιστοιχεί στα 114,9 εκατομμύρια ευρώ. Ακόμη, οι πωλήσεις αναφέρονται στα 359 εκατομμύρια ευρώ και όχι στο 1,4 δις ευρώ που είχε δηλωθεί αρχικά με βάση και τα αποτελέσματα των «χειραγωγημένων» εσόδων που προέρχονταν κυρίως όπως αναφέρθηκε και παραπάνω από τις θυγατρικές του Ομίλου στην Ασία.

Ο παρακάτω πίνακας είναι ενδεικτικός σχετικά με την αναλυτική παρουσίαση των νέων αναμορφωμένων οικονομικών καταστάσεων της “Folli Follie” για την οικονομική χρήση του 2017:

⁹ www.kathimerini.gr/article/oikonomia/epixeirhseis/oikonika-kerdh

Πίνακας 17: Αναμορφωμένη Οικονομική Κατάσταση Συνολικού Εισοδήματος της Folli Follie για τις 31.12.2007

Ενοποιημένη αναμορφωμένη κατάσταση συνολικού εισοδήματος για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017

	Σημ.	Αναμορφωμένα		Όμοια δημοσιευμένα	
		01.01. – 31.12.2017	01.01. – 31.12.2017	01.01. – 31.12.2016	01.01. – 31.12.2016
Κύκλος εργασιών	21	359.218.392,37	1.419.274.262,48	1.337.275.219,48	
Κόστος πωλήσεων		(149.878.041,05)	(785.509.052,41)	(724.972.158,60)	
Μικτά κέρδη		209.340.351,32	633.765.210,07	612.303.060,88	
% Μικτά κέρδη		58,3%	44,7%	45,8%	
Άλλα λειτουργικά έσοδα	22	9.391.389,27	15.348.360,04	16.359.491,13	
Έξοδα διοίκησης	23	(55.864.338,57)	(71.701.159,92)	(67.139.846,33)	
Έξοδα διάθεσης	23	(212.817.160,41)	(288.279.900,15)	(282.081.565,65)	
Άλλα κέρδη/(ζημιές)	24	(64.978.897,70)	(28.565.484,46)	(17.173.291,51)	
Λειτουργικά κέρδη		(114.828.868,08)	280.687.026,68	282.287.848,62	
Χρηματοοικονομικά έσοδα	25	8.966.942,72	11.740.546,17	12.588.131,66	
Χρηματοοικονομικά έξοδα	25	(25.478.444,11)	(29.837.228,92)	(21.148.685,18)	
Συμμετοχές που λογιστοποιούνται με τη μέθοδο της καθακής θέσης		3.637.939,24	(432.152,90)	(228.973,12)	
(Ζημιές)/Κέρδη προ φόρων		(127.802.218,24)	242.088.188,83	263.478.321,88	
Φόρος εισοδήματος	26	(19.303.878,72)	(25.336.252,76)	(26.883.647,17)	
Αναβαλλόμενος φόρος	26	10.918.411,66	119.047,26	315.377,46	
(Ζημιές)/Κέρδη μετά από φόρους		(136.187.685,30)	216.820.984,43	226.810.062,17	
Αποσβέσεις		39.341.116,58	34.301.291,42	29.588.757,39	
Κέρδη προ φόρων τόκων και αποσβέσεων (ΕΒΠΤΔ)		(76.687.639,61)	284.888.317,00	281.868.806,81	
Λοιπά συνολικά έσοδα/έξοδα: Ανευθείας στην Καθαρή Θέση					
<u>Ποσό που δεν θα μεταφερθούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων</u>					
Επανεκτίμηση υποχρεώσεων παροχών προσωπικού		(65.542,54)	(88.882,90)	(283.623,28)	
<u>Ποσό που ενδέχεται να μεταφερθούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε μεταγενέστερο στάδιο</u>					
Διαθέσιμα για πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία		10.530.239,32	10.530.239,32	9.207.546,90	
Αποτίμηση Παγίων Στοιχείων		(1.017.352,42)	6.463.235,35	-	
Αποτίμηση Χρηματοοικονομικών μέσων		-	-	(230.976,37)	
Αναβαλλόμενοι φόροι μη μετέχοντες στα κέρδη περιόδου		-	-	55.517,00	
Συναλλαγματικές διαφορές από μετατροπή εμπορεύσιμων εξωτερικού		(173.179.950,54)	(193.831.361,57)	45.539.685,20	
Λοιπά συνολικά έσοδα/έξοδα μετά από φόρους		(183.732.808,18)	(178.828.788,80)	64.288.148,46	
Συγκεντρωτικά συνολ. έσοδα μετά από φόρους		(289.820.291,48)	38.894.214,63	281.188.201,62	
Το κέρδος αποδίδεται σε:					
(Ζημιές)/Κέρδη που αναλογούν στους μετόχους της μητρικής		(140.998.014,47)	212.010.655,26	222.466.621,12	
Μη ελέγχουσες συμμετοχές		4.810.329,17	4.810.329,17	4.443.431,05	
Σύνολο		(136.187.685,30)	216.820.984,43	226.810.062,17	
Τα συγκεντρωτικά συνολικά έσοδα αποδίδονται σε:					
(Ζημιές)/Κέρδη που αναλογούν στους μετόχους της μητρικής		(304.731.318,51)	35.083.187,60	276.823.085,00	
Μη ελέγχουσες συμμετοχές		4.811.027,03	4.811.027,03	4.375.116,62	
Σύνολο		(299.920.291,48)	38.894.214,63	281.188.201,62	
Κέρδη / Ζημιές περιόδου ανά μετοχή					
Βασικά και μειωμένα (σε ΕΥΡΟ) :		(2,12)	3,18	3,36	

Πηγή: Alvarez & Marsal

Ακόμη, η διοίκηση του Ομίλου σχετικά με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κάλυψη αλλά και περιορισμό της έκτασης του σκανδάλου, προχώρησε και σε μια ακόμη δημοσίευση όσον αφορά την ενοποιημένη αναμορφωμένη κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης της εταιρείας για το οικονομικό έτος του 2017, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 18). Είναι, σημαντικό επίσης να αναφερθεί, ότι και η νέα αυτή δημοσίευση έγινε πάλι με την βοήθεια της ελεγκτικής εταιρείας A&M.

**Πίνακας 18: Ενοποιημένη αναμορφωμένη κατάσταση χρηματοοικονομικής
θέσης (Folli Follie) της 31.12 2017**

	Σημ	Αναμορφωμένα 31.12.2017	Δημοσιευμένα 31.12.2017	Δημοσιευμένα 31.12.2016
Περιουσιακά Στοιχεία				
Μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία				
Εκσώματα πάγια	6	135.789.134,30	266.817.155,59	274.258.534,70
Επενδύσεις σε ακίνητα	6	41.534.101,42	73.942.734,47	75.202.118,34
Άλλα περιουσιακά στοιχεία	7	7.224.053,80	26.694.180,26	36.624.817,44
Γύρα	7	-	95.397.528,79	95.397.528,78
Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις	8	31.017.312,31	406.302,11	676.004,16
Επενδύσεις διαθέσιμες προς πώληση	9	206.948.758,15	207.003.568,15	204.611.230,09
Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	10	4.008.311,79	9.479.153,20	94.537.948,19
Σύνολο μη κυκλοφορούντων		426.501.671,77	679.740.622,57	781.308.181,70
Κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία				
Αποθέματα	11	108.570.449,67	634.997.509,35	585.996.587,97
Εμπορικές απαιτήσεις	12	78.221.791,05	663.959.020,70	654.740.733,02
Λοιπά κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία	12	4.620.189,01	330.519.463,12	213.076.078,99
Ταράγγια χρηματοοικονομικά μέσα	16	7.506,76	7.506,76	1.168.353,50
Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων		-	19.584.587,17	15.704.931,02
Γαμικά διαθέσιμα και ισοδύναμα	13	176.679.201,73	446.339.865,37	328.184.700,98
Σύνολο κυκλοφορούντων		368.099.138,22	2.095.407.952,47	1.798.871.385,48
Σύνολο περιουσιακών στοιχείων		794.600.809,99	2.775.148.575,04	2.580.179.567,18
Ίδια Κεφάλαια & Υποχρεώσεις				
Ίδια κεφάλαια ιδιοκτητών μητρικής				
Μετοχικό κεφάλαιο	14	20.084.463,00	20.084.463,00	20.084.463,00
Αποθεματικά υπέρ το άρτιο	14	78.441.776,20	81.730.417,03	81.730.417,03
Λοιπά αποθεματικά	14	301.012.912,44	284.584.917,99	273.115.062,87
Λοιπά στοιχεία καθαρής θέσης	14	5.700.550,03	(79.863.125,65)	113.968.233,92
Γύρα κερδών εις νέο	14	(340.865.342,28)	1.576.033.698,91	1.362.538.329,58
		64.374.359,39	1.882.570.371,28	1.851.436.506,40
Δικαιώματα μειοψηρίας		5.178.957,72	36.661.174,70	32.926.311,46
Σύνολο Ίδιων κεφαλαίων		69.553.317,11	1.919.231.545,98	1.884.362.817,86
Υποχρεώσεις				
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις				
Μακροπρόθεσμες δανειακές υποχρεώσεις	15	16.770.646,85	498.942.646,00	361.742.555,40
Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις	20	12.442.146,84	22.358.138,05	21.086.022,34
Υποχρεώσεις συνταξιοδότησης προσωπικού	17	3.386.496,33	5.088.642,50	4.442.997,91
Λοιπές μακροπρόθεσμες προβλέψεις	18	3.482.266,79	3.531.107,96	1.847.874,13
Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	18	25.477.896,32	25.478.106,32	16.651.444,03
Σύνολο μακροπρόθεσμων υποχ/σεων		61.559.453,13	553.398.640,83	405.770.893,81
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις				
Βραχυπρόθεσμες δανειακές υποχρεώσεις	15	628.105.419,12	115.797.621,17	72.519.388,55
Ταράγγια χρηματοοικονομικά μέσα	16	328.545,15	328.314,18	-
Εμπορικές και λοιπές υποχρεώσεις	19	22.570.910,40	139.130.401,17	140.949.078,16
Γρέχιν Φόρος εισοδήματος	20	8.313.657,24	39.816.742,80	66.009.515,46
Γρέχουσες φορολογικές υποχρεώσεις	20	4.169.507,84	7.445.308,91	10.419.911,66
Μερίσματα πληρωτέα		-	-	147.981,68
Σύνολο βραχυπρόθεσμων υποχ/σεων		663.488.039,75	302.518.388,23	290.045.855,51
Σύνολο υποχρεώσεων		725.047.492,88	855.917.029,06	695.816.749,32
Σύνολο Ίδιων κεφαλαίων & υποχρεώσεων		794.600.809,99	2.775.148.575,04	2.580.179.567,18

Πηγή: Alvarez & Marsal

Με βάση τον παραπάνω πίνακα, βλέπουμε ότι υπάρχει μια ακόμη προσπάθεια της εταιρείας να περιορίσει το σκάνδαλο, κυρίως με βάση τα στοιχεία που αφορά το σύνολο των υποχρεώσεων της “Folli Follie” και κυμαίνεται σύμφωνα με τις νέες καταστάσεις στα 725 εκατομμύρια ευρώ από τα 855,9 εκατομμύρια ευρώ, αλλά και από τα ταμειακά διαθέσιμα τα οποία είναι ισοδύναμα με 176,6 εκατομμύρια και όχι με 446 εκατομμύρια ευρώ αντιστοίχως.

Παράλληλα, η “Folli Follie” προχώρησε και στην ανάθεση ελέγχου ειδικού σκοπού επί των αναθεωρημένων εταιρικών και ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων για την χρήση που έληξε στις 31.12.2017 από την ελεγκτική εταιρεία PricewaterhouseCoopers (PwC), ενώ παρά τις προσπάθειες της εταιρείας να αντιστρέψει το αρνητικό κλίμα μετά και την

δημοσίευση των παραπάνω αναμορφωμένων οικονομικών της καταστάσεων αυτό δεν κατέστη όσο μπορούσε δυνατόν λόγω και των επιφυλάξεων της “PwC”.

Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του ελέγχου σχετικά με τις αναθεωρημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου, η “PwC” αναφέρει ότι δεν έχει ολοκληρώσει ακόμη τις απαραίτητες διαδικασίες για τον εντοπισμό αδυναμιών, ελλείψεων και παραλείψεων στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου που οδήγησαν στην δημοσίευση εσφαλμένης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σχετικά με τις θυγατρικές της στην Ασία. Ως εκ τούτου¹⁰, η Διοίκηση της εταιρείας δεν γνωρίζει τις αιτίες που έχουν οδηγήσει στην παραποίηση των οικονομικών στοιχείων, αλλά και στο ποια πρόσωπα ήταν εμπλεκόμενα στα γεγονότα αυτά και έδιναν τις σχετικές εντολές. Επομένως, σύμφωνα με την “PwC” χωρίς την ολοκλήρωση της διερεύνησης αυτής, υπάρχει σημαντική αδυναμία εφαρμογής των κατάλληλων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου που θα επέτρεπαν στη Διοίκηση να έχει επαρκή δεδομένα ώστε να καταρτίσει τις παραπάνω αναθεωρημένες εταιρικές και χρηματοοικονομικές καταστάσεις για το 2017 απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα, που οφείλονται κυρίως σε απάτη επί των λογιστικών καταστάσεων, ενώ είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι κινήσεις της “Folli Follie” σχετικά με την «κάλυψη» του σκανδάλου ερμηνεύεται από όσους είναι εξοικειωμένοι με την πρυτανεύουσα στρατηγική του Ομίλου και τις τακτικές που χρησιμοποιεί, ως απόπειρα αποπροσανατολισμού από την αποκάλυψη της λογιστικής απάτης, αλλά και στο να αποσπάσει την όποια συναίνεση των επενδυτών και πιστωτών της.

6.4.2 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής Εταιρείας στο Σκάνδαλο της “Folli Follie”

Σχετικά, με το σκάνδαλο της “Folli Follie” είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μεγάλο και σημαντικό μερίδιο ευθύνης όσον αφορά την «παραποίηση» των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης που οδήγησαν στην αποκάλυψη της λογιστικής απάτης αποτελούν και οι ελεγκτικές εταιρείες [σύμφωνα και με το

¹⁰ www.kathimerini.gr/article/oikonomia/epixeirhseis/oikonika/kerdh

*άρθρο*¹¹ της Γκίτση Α. (2018) στην ιστοσελίδα capital.gr οι οποίες ήταν υπεύθυνες για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων. Η ανυπαρξία δεδομένων και στοιχείων έχει φέρει στο προσκήνιο το ζήτημα των ορκωτών ελεγκτών και λογιστών που χρησιμοποιούσε η “Folli Follie”. Η διοίκηση του Ομίλου είχε ορίσει ως υπεύθυνη για τον έλεγχο των λογιστικών της καταστάσεων την εταιρεία **Ορκωτών Λογιστών με την επωνυμία «Ορκωτοί Ελεγκτές Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Ανώνυμη Εταιρεία» - ECOVIS Auditing**. Η “ECOVIS” ήλεγχε εκτός των εταιρειών της “Folli Follie” στην χώρα μας και το σύνολο των θυγατρικών στην Ασία, ενώ συνεργαζόταν και μια ακόμη ελεγκτική εταιρεία του Ομίλου την “Chung and Partners” η οποία ήταν και υπεύθυνη για τα οικονομικά στοιχεία της θυγατρικής “FF Group Sourcing Limited”. Μάλιστα, στην συγκεκριμένη εταιρεία πιστώνεται ένα πολύ μεγάλο μέρος των εσόδων του ελληνικού ομίλου.

Παράλληλα, η ευθύνη της “ECOVIS” φαίνεται και από τα ευρήματα του πορίσματος της **Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (ΕΛΤΕ)** που αναφέρει ότι η ελεγκτική εταιρεία, δεν έκανε τους απαραίτητους ελέγχους σχετικά με τα δάνεια της “Folli Follie” προς άλλες οικονομικές μονάδες (η εταιρεία παραχώρησε δάνειο 120 εκατομμυρίων ευρώ χωρίς τις απαραίτητες εγγυήσεις και επιτόκιο δανεισμού) όπως και στο γεγονός ότι δεν έδωσε τη δέουσα προσοχή στις συναλλαγές με ανύπαρκτους πελάτες και προμηθευτές, με αποτέλεσμα την παραποίηση των οικονομικών της στοιχείων κυρίως όσον αφορά στις θυγατρικές της που εδρεύουν στην Ασία. Επίσης, από τα ευρήματα του ποιοτικού ελέγχου της **ΕΛΤΕ** προκύπτει πως οι ορκωτοί ελεγκτές της “ECOVIS” που διενήργησαν τον έλεγχο δεν συγκέντρωσαν επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για τη διατύπωση της σύμφωνης γνώμης τους, επί των οικονομικών καταστάσεων της “Folli Follie” αναφορικά με σημαντικά κονδύλια του κύκλου εργασιών, των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων. Λόγω των σημαντικών αυτών ελλείψεων από την ελεγκτική εταιρεία, οι εισαγγελικές αρχές αποφάσισαν να διερευνήσουν τυχόν ευθύνες των ελεγκτών δεδομένου ότι δεν κινητοποιήθηκαν έγκαιρα για να δώσουν ένα τέλος στην πρωτοφανή αυτή απάτη που διέσυρε την ελληνική οικονομία, ενώ η υπόθεση παραπέμφθηκε και στο πειθαρχικό συμβούλιο της **ΕΛΤΕ** για την επιβολή κυρώσεων στο σύνολο των ελεγκτών της. Ακόμη, η **ΕΛΤΕ** είχε διαπιστώσει πως η “Chung

¹¹ www.capital.gr/epixeiriseis/porisma-kolafos

and Partners” δεν είχε τα απαραίτητα πιστοποιητικά να διενεργεί ελέγχους σε εταιρείες του φερόμενου μεγέθους της **“Folli Follie”**.

Επιπλέον, σημαντικό στοιχείο που οδήγησε την **“Folli Follie”** στην **«χειραγώγηση»** των οικονομικών της αποτελεσμάτων είναι ότι η **ελεγκτική εταιρεία¹²** δεν είχε ολοκληρώσει τις απαραίτητες διαδικασίες για τον εντοπισμό αδυναμιών, ελλείψεων και παραλείψεων κυρίως στο σύστημα του εσωτερικού ελέγχου της και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η διοίκηση του Ομίλου να μην γνωρίζει τις αιτίες που είχαν οδηγήσει στην παραποίηση ή στην απόκρυψη των οικονομικών της στοιχείων. Επομένως, χωρίς την επιτυχή ολοκλήρωση των ελεγκτικών διαδικασιών από την **“ECOVIS”** σχετικά με τα αίτια της απάτης της **“Folli Follie”**, υπήρχε εγγενής αδυναμία εφαρμογής των κατάλληλων δικλίδων εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου που θα επέτρεπαν στα ανώτατα διοικητικά στελέχη της εταιρείας να έχουν επαρκή και αξιόπιστα δεδομένα, ώστε με αυτόν τον τρόπο να καταρτίσουν τις αναθεωρημένες εταιρικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα, που οφείλονταν κυρίως σε απάτη ή λάθος.

Πίνακας 19: Ταυτότητα Απάτης “Folli Follie” σύμφωνα με το μοντέλο CRIME

	“FOLLI FOLLIE”
ANTIKEIMENO	Παραγωγή και εμπορεία κοσμημάτων, ενδυμάτων ωρολογίων.
Cooks	Ιδρυτές του Ομίλου. Ελεγκτική εταιρεία ECOVIS. Θυγατρικές σε Ασία.
Recipes	Εικονικά διογκωμένα έσοδα από παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. «Ψευδή» τραπεζικά υπόλοιπα.

¹² www.capital.gr/epixeiriseis/porisma-kolafos

Incentives	<p>Προσέλκυση νέων επενδυτών</p> <p>Προσωπικό όφελος για τα μέλη του Δ.Σ.</p>
Monitor	<p>Αποτυχία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου από την ECOVIS.</p> <p>Αναποτελεσματική Εταιρική Διακυβέρνηση.</p>
End Results	<p>Αίτηση υπαγωγής στο άρθρο 106α του πτωχευτικού κώδικα.</p> <p>Παραίτηση Ιδρυτών του Ομίλου.</p> <p>Μείωση της τιμής της μετοχής.</p>

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Συμπεράσματα

Αντικείμενο της παρούσης εργασίας αποτέλεσε η διασάφηση του όρου της λογιστικής απάτης, ο καθορισμός των ατόμων τα οποία σύμφωνα με μελέτες και έρευνες (όπως παρουσιάζονται μέσα από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία) διενεργούν την απάτη, όπως επίσης και η παρουσίαση των κινήτρων και παραγόντων που υποκινούν την διάπραξη της «**παραποίησης**» των οικονομικών στοιχείων σε έναν οργανισμό. Τα άτομα που καταφεύγουν τις περισσότερες φορές σε αυτές τις δόλιες πρακτικές έχει αποδειχτεί ότι είναι τα μέλη της ίδιας της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα τα ανώτερα διοικητικά στελέχη της, οι υπάλληλοι της εταιρείας, οι εσωτερικοί ή και εξωτερικοί ελεγκτές της κ.α. Τα κίνητρα που τους ωθούν σε αυτή την «**πλασματική**» αύξηση ή και μείωση των αποτελεσμάτων αναφέρονται πάντοτε στα οικονομικά οφέλη της επιχείρησης στην οποία και δραστηριοποιούνται, όπως επίσης και σε προσωπικά τους οικονομικά κέρδη. Επιπλέον, η «**χειραγώγηση**» των οικονομικών στοιχείων των εταιρειών μπορούν να υποκρύπτονται σε κάθε λογαριασμό του **Ισολογισμού ή των Αποτελεσμάτων Χρήσης**, με αποτέλεσμα την παραπλάνηση των επενδυτών, την δημιουργία μιας «**ψεύτικης**» εικόνας για την κατάσταση της επιχείρησης, αλλά και την μείωση της φορολογίας μέσω της απόκρυψης των πραγματικών εσόδων.

Παράλληλα, προκειμένου να προληφθούν ενέργειες διάπραξης λογιστικής απάτης, η κάθε επιχείρηση θα πρέπει να δημιουργεί ένα θετικό περιβάλλον ελέγχου όπου τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου αλλά και της επιτροπής των ελεγκτών, θα πρέπει να δείξουν μια ορθή στάση απέναντι στον εσωτερικό έλεγχο της εταιρείας αλλά και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, να προσλαμβάνει έμπειρο και έμπιστο προσωπικό, να εκπαιδεύει επίσης συνέχεια το εργατικό δυναμικό της ώστε να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα ενεργήσουν αν «**παρατηρήσουν**» κάποιον υπάλληλο να επιδίδεται σε συμπεριφορά που δεν είναι σύμφωνη με τις πολιτικές της επιχείρησης, αλλά και να υπάρχει αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση που να

προστατεύει τα συμφέροντα των επενδυτών και την ποιότητα των διαδικασιών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Επίσης, η προσπάθεια των Ελεγκτών σχετικά με την πρόληψη της λογιστικής απάτης σε μια οικονομική μονάδα κάθε άλλο παρά απλή υπόθεση είναι, καθώς εκτός από τους Εσωτερικούς και Εξωτερικούς Ελεγκτές, θα πρέπει και οι ίδιες οι επιχειρήσεις να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη που έχουν προς όλους όσους έχουν έννομο συμφέρον, όπως για π.χ. μέτοχοι, επενδυτές και πιστωτές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την υιοθέτηση ενός πλήρους **Συστήματος Εταιρικής Διακυβέρνησης**, το οποίο όχι μόνο πρέπει να υφίσταται, αλλά και να εδραιωθεί στην συνείδηση όλου του ανθρώπινου δυναμικού της επιχείρησης ανεξαρτήτου ιεραρχίας και αντικειμένου. Επομένως, ο **ορθότερος τρόπος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης είναι η πρόληψή της** και αυτό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μέσω της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης, των ελεγκτικών μηχανισμών από ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου και με επαρκή γνώση σε θέματα απάτης, την κοινοποίηση των οικονομικών στοιχείων των εταιρειών σε κάθε λογιστική περίοδο, αλλά και την διαφάνεια και τον επαγγελματισμό στις επιχειρηματικές συναλλαγές και διαδικασίες.

Επιπρόσθετα, στην παρούσα εργασία επισημάνθηκε **ότι ο έλεγχος μιας οικονομικής μονάδας καθίσταται αποτελεσματικός και εποικοδομητικός μόνο με τη συνύπαρξη του Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου**, διότι τα δύο αυτά είδη ελέγχου λειτουργούν συμπληρωματικά το ένα με το άλλο μιας και προσφέρουν ο καθένας στην επιχείρηση εκείνο το πλεονέκτημα ώστε να διακριθεί από τις υπόλοιπες. Συγκεκριμένα, η υιοθέτηση πλαισίων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των εταιρικών στόχων, την δημιουργία ενός ισχυρού περιβάλλοντος σχετικά με τον έλεγχο των εσωτερικών ελεγκτών, την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών και εν τέλει στην αποτροπή του ενδεχομένου διάπραξης λογιστικής απάτης. Φυσικά, κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται με την παρουσία και τη συμβολή των εσωτερικών ελεγκτών οι οποίοι με την σειρά τους προλαμβάνουν, επιβλέπουν και επανορθώνουν λογιστικά σφάλματα και ατασθαλίες, διότι είναι εκείνοι που αποσκοπούν στο ολοένα και μεγαλύτερο συμφέρον της επιχείρησης και σε συνεργασία με την ανώτατη διοίκηση προβαίνουν στις απαραίτητες ενέργειες για να το επιτύχουν. Ακόμη, στο ολοένα και πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύσσονται σήμερα οι επιχειρήσεις, ο **εσωτερικός ελεγκτής είναι πλέον**

απαραίτητος για την ορθή, και αναπτυσσόμενη πορεία μιας οικονομική μονάδας, διότι διασφαλίζει την εύρυθμη και απρόσκοπτη λειτουργία αυτής και εκτείνεται πέρα από λογιστικές και οικονομικές εργασίες καλύπτοντας όλο το πλάτος των λειτουργιών της, με αποτέλεσμα ο εσωτερικός έλεγχος που πραγματοποιείται να μειώνει σε αρκετά σημαντικό βαθμό τις ζημιές που συνδέονται με την απάτη. Επίσης, μέσα από την μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας προκύπτει ότι ο **εσωτερικός έλεγχος, αποτελεί τη βάση** για ένα αποδοτικότερο και αξιόπιστο έλεγχο υψηλής απόδοσης των επιχειρήσεων για τα επόμενα χρόνια, για το λόγο ότι βοηθά στην συνεχή επικοινωνία των υπευθύνων του εσωτερικού ελέγχου κυρίως με τους μετόχους, αλλά και τους επενδυτές σχετικά με την αξιοπιστία των οικονομικών τους καταστάσεων.

Από την άλλη πλευρά ο **εξωτερικός έλεγχος**, είναι καθοριστικής σημασίας λόγω του ότι αποτελεί την πηγή άντλησης σημαντικών και απαραίτητων πληροφοριών με συνέπεια να συντελεί αποφασιστικά στην λήψη των εκάστοτε επενδυτικών αποφάσεων από το ευρύ επενδυτικό κοινό. **Η επιβεβαίωση της πληρότητας, της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι το κύριο μέλημα των Εξωτερικών Ελεγκτών.** Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές με την γνώση, εμπειρία, αξιοπιστία, εχεμύθεια και ηθική που θα πρέπει να τους διακρίνει βοηθούν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (π.χ. μετόχους, πιστωτές, επενδυτές) στη λήψη ορθολογιστικών αποφάσεων. Επίσης, **ο Εξωτερικός Ελεγκτής και γενικά ο εξωτερικός έλεγχος**, θα πρέπει να είναι αντικειμενικός και με οδηγό τον κώδικα δεοντολογίας θα πρέπει να ασκεί τα ελεγκτικά του καθήκοντα με ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια και να αποτρέπει περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς προασπίζοντας με αυτόν τον τρόπο τόσο τα εταιρικά, όσο και συνολικά τα συμφέροντα των χρηστών των λογιστικών καταστάσεων, αλλά και το γενικότερο οικονομικό και κοινωνικό συμφέρον. Σε αντίθετη περίπτωση τα αποτελέσματα διαστρεβλώνονται, με συνέπεια την ολοκληρωτική κατάρρευση και πτώχευση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας στο μέλλον.

Ακόμη, συμπεραίνουμε ότι μέσω της μελέτης των εταιρικών σκανδάλων μεγάλων επιχειρήσεων στα οποία αναφερθήκαμε και παραπάνω (**WorldCom, Enron, Folli Follie**) υποδεικνύεται η ηθική διάσταση του θέματος, καθώς αυτουργοί των οικονομικών απατών ήταν άτομα που ενδιαφερόταν κυρίως για το προσωπικό τους οικονομικό συμφέρον (όπως τα ανώτατα διοικητικά και οικονομικά στελέχη) και τα

οποία αδιαφορούσαν για τις συνέπειες των πράξεών τους που είχαν αντίκτυπο τόσο για τους επενδυτές και μετόχους, όσο και γενικά επί του κοινωνικού συνόλου, με αποτέλεσμα με την πάροδο του χρόνου να δημιουργείται μια αρνητική εικόνα για την οικονομική κατάσταση της ελεγχόμενης επιχείρησης. Η κύρια επιδίωξή τους, ήταν η «επιθετική» πολιτική που εφάρμοζαν με σκοπό την αύξηση των κερδών τους με οποιοδήποτε τρόπο (π.χ. δημιουργία offshore εταιρειών όπου σε αυτές μεταφέρονταν οι ζημιές των μητρικών εταιρειών) γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την κατακόρυφη άνοδο της τιμής της μετοχής με σκοπό την προσέλκυση νέων επενδυτών. Κοινώς αποδεκτό σίγουρα είναι ότι οι λογιστικές απάτες που αποκαλύφθηκαν στις παραπάνω εταιρείες προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την ακεραιότητα των ανώτατων διοικητικών στελεχών, την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, αλλά και την ευελιξία των χρηματιστηριακών αγορών σε μια οικονομική αναταραχή. Σε γενικότερη βάση δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει κάποια γενική λύση για την αντιμετώπιση της «**παραποίησης**» των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών, ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητο ότι η σε βάθος κατανόηση των κινήτρων που ωθούν τη διοίκηση στην υιοθέτηση αποδεκτών τακτικών (π.χ. συνεχής έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών) αποτελεί παράγοντα σημαντικό για την πρόληψη της απάτης και την ενίσχυση κατά συνέπεια των μεθόδων αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης.

Εν κατακλείδι, από όλα τα παραπάνω συνάγεται ότι, **η Ελεγκτική έχει ανάγκη την συνεργασία με τις λογιστικές και γενικά τις οικονομικές επιστήμες** ώστε, να μπορέσει να εισάγει επιπλέον μεθοδολογικά εργαλεία που θα την βοηθήσουν κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας να εξασφαλίσει το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα. Επομένως, δεν μπορεί να υπάρξει κάποια πάγια τακτική για την αντιμετώπιση της «**παραποίησης**» των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, ωστόσο, **ίσως το «κλειδί» για την αποτελεσματικότερη εξύφανση και πρόληψη της απάτης είναι η πραγματική αλλαγή στην κουλτούρα και φιλοσοφία των επιχειρήσεων που θα επικεντρώνει την προσοχή της στην έννοια των ηθικών αξιών της επιχείρησης. Απαιτείται, λοιπόν ένας αυστηρός κώδικας ηθικών αξιών, μεταξύ εργαζομένων και ανώτατων στελεχών της διοίκησης που θα λειτουργεί ως εσωτερικός φραγμός και θα δρα αποτρεπτικά στο να μη διαπραχθούν φαινόμενα λογιστικής απάτης στην δομή της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.**

7.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σε συνέχεια της παραπάνω βιβλιογραφικής μελέτης, ως θέμα για μελλοντική έρευνα, θα μπορούσε να αποτελέσει η λεπτομερής ανάλυση του κατά πόσο η διεθνής οικονομική κρίση (όπως για παράδειγμα στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια) έχει επηρεάσει τόσο τις διοικήσεις των επιχειρήσεων, όσο και τους ελεγκτές στην διάπραξη των λογιστικών απατών. Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, θα ήταν δυνατό να ερευνηθεί ο βαθμός κατά τον οποίο η οικονομική ύφεση έχει αποτελέσει κίνητρο ή έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, για την κλιμάκωση των φαινομένων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και την παράβλεψη τους ή την αποδοχή τους από το σύνολο των ελεγκτών.

Επίσης, περαιτέρω έρευνα για μελέτη θα μπορούσε να συμπεριλάβει εκθέσεις ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών των οικονομικών καταστάσεων περισσότερων διαδοχικών διαχειριστικών χρήσεων των επιχειρήσεων, ώστε να προκύψουν συμπεράσματα σχετικά με την συχνότητα εμφάνισης των πιο σημαντικών προειδοποιητικών ενδείξεων (όπως για παράδειγμα αδυναμία και ελλείψεις στο εσωτερικό σύστημα ελέγχου της επιχείρησης, η διοίκηση της εταιρείας δίνει υπερβολική έμφαση στην επίτευξη συγκεκριμένου ύψους κερδών, υπάρχει υψηλή βαρύτητα στη σύνδεση της αμοιβής της διοίκησης με επίτευξη ποσοτικών στόχων κ.α.) οι οποίες ανάλογα και με την σημασία τους οδηγούν σε παραποίηση των οικονομικών τους στοιχείων.

Παράλληλα, μια ακόμη σημαντική περίπτωση μελέτης θα ήταν τα συμπεράσματα των ελεγκτών από την διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας, όταν οι μετοχές των οικονομικών μονάδων βρίσκονται σε καθεστώς επιτήρησης περισσότερων διαδοχικών οικονομικών χρήσεων (π.χ. λόγω παρατυπιών της διοίκησης της εταιρείας σχετικά με την απόκρυψη οικονομικών στοιχείων, ή ότι τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της επιχείρησης παρέλειψαν να ενημερώσουν το χρηματιστήριο και το επενδυτικό κοινό για σημαντικά γεγονότα που τους αφορούν τα οποία και προκαλούν ασυνήθιστη χρηματιστηριακή συμπεριφορά, όπως μεγάλο όγκο συναλλαγών, αύξηση της τιμής της μετοχής κ.α.) ώστε να προκύψουν αποτελέσματα για την πορεία εξέλιξης της εταιρείας και πέρα της εταιρικής χρήσης στην οποία βρέθηκε η μετοχή της υπό καθεστώς επιτήρησης.

Τέλος, ο κώδικας δεοντολογίας με βάση τον οποίο οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να ασκούν τα ελεγκτικά τους καθήκοντα και η ευθύνη που αναλαμβάνουν οι ελεγκτές όσον αφορά την έκφραση γνώμης για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, είναι σημαντικά στοιχεία που θα πρέπει να καθοδηγούν τον ελεγκτή στην άσκηση του ελεγκτικού του έργου για την πρόληψη και ανίχνευση της απάτης. Το γεγονός αυτό, αποτελεί την βάση για μια περαιτέρω έρευνα σχετικά με την ποιότητα του ελέγχου και του ελεγκτικού μηχανισμού και την εμπιστοσύνη γενικά στο πρόσωπο του εξωτερικού ελεγκτή. **Τα ερωτήματα που προτείνονται για μελλοντική έρευνα σε αυτή την περίπτωση, είναι εάν μπορούν να βελτιωθούν οι υπηρεσίες και η αποδοτικότητα του εξωτερικού ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα και σε τι βαθμό μπορεί να γίνει αυτό, το πώς μπορεί να διασφαλιστεί η πιστή εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας και των ελεγκτικών προτύπων και το πόσο τακτικά πρέπει να αναβαθμίζονται ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ποιότητα του ελέγχου, αλλά και στο τι μπορεί να βοηθήσει ώστε να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού στο πρόσωπο του ελεγκτή και γενικά των ελεγκτικών εταιριών.**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αλαμάνος, Χ. (2007), Η ελληνική και παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με την εταιρική διακυβέρνηση και την εφαρμογή των Δ.Λ.Π. και Δ.Ε.Π., Οικονομικά χρονικά, τεύχος Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2007.
- Γαγάνης, Χ. και Ζοπουνίδης Κ. (2008), Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Γρηγοράκος, Θ. (2000), Ανάλυση-Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Ε.Γ.Λ.Σ.), Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα.
- Καζαντζής, Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις Business Plus, Πειραιάς.
- Καραμάνης, Κ. (2008), Σύγχρονη Ελεγκτική, Εκδόσεις Ο.Π.Α. , Αθήνα
- Κάντζος, Κ. και Χονδράκη, Α. (2006), Ελεγκτική Θεωρία και Πράξη, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β.(2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.
- Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2013), Σύγχρονα θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Πάσχας, Γ. και Τριανταφυλλίδης, Κ. (2006), Εσωτερικός Έλεγχος-Επένδυση στο Μέλλον, Ημερίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, Αθήνα.
- Παπαδάτου, Θ. (2005), Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Εκδόσεις Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη.
- Παπαστάθης, Π. (2003), Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του, Α' τόμος.
- Παπαστάθης, Π. (2014), Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος και η Πρακτική Εφαρμογή του, Ανανεωμένη Έκδοση, Αθήνα.
- Παππάς, Α. (1999), Εισαγωγή στην Ελεγκτική, Αθήνα.
- Σπάθης, Χ. (2002), Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων, Λογιστής τεύχος 570, Σεπτέμβριος, Αθήνα.

- Τσακλάγκανος, Α. (2008), Ελεγκτική, Έκδοση Δεύτερη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη.
- Τερζάκης, Γ. (1985), Εφαρμοσμένη Φορολογική Ελεγκτική των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων, Αθήνα: Καραμπελόπουλος.

ΞΕΝΗ

- Amat, O., Gowthrope C., (2005), “Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues”, Journal of Economic.
- Allen and Overy (2002), Sarbanes-Oxley Act of 2002: “The Most of Significant Governance and Securities Law Reform Enacted in the US in Years.
- Auditing Practices Committee, (1980), Auditing Standards and Guidelines, explanatory forward para.2.
- Baude, J., (1996), “Ελεγκτική-Λογιστικοί Έλεγχοι και Πραγματογνωμοσύνη”, Β΄ τόμος σειράς Εγκυκλοπαίδεια του Λογιστού, Αθήνα.
- Bierman, H., (2008), “Accounting-Finance lessons of Enron: a case study, World Scientific Publishing, Singapore.
- Coram, P., Ferguson, C., Moroney, R., (2006), “The Value of Internal Audit in Fraud Detection”, Department of Accounting and Business Information Systems.
- Clarke, T., (2007), “International Corporate Governance”, Routledge, United States of America.
- Elliot, B., Elliot, J., (2008), “Financial Accounting and Reporting”, Twelfth edition, Prentice Hall.
- Hegarty, J., Gielen, F., Barros, H., (2004), “Implementation of International Accounting and Auditing Standards”, Lessons Learned from the World Bank’s Accounting and Auditing Program.
- Healey, P., Palepu, K., (2003), “The Role of Enron”, The Journal of Economic Perspectives.
- Iatridis, G., (2008), “Financial Statement Fraud and Ethics”, International Review of Financial Analysis.
- Jonesington, J., (2007), “WorldCom Scandal: A Look Back at One of the Biggest Corporate Scandals in U.S. History”. Associated Content: Business and Finance.

- Klan, Z., (2002), “Accounting Fraud at Xerox Corporation”, Eastern Michigan University.
- Kay, J., (2002), “Xerox restates billions in revenue: Yet another case of accounting fraud”, Retrieved October 30, 2002.
- Link, J., Netter, J., Yang, T., (2008), “Effects and unintended Consequences of the Sarbanes-Oxley Act on Corporate Boards”, Review of Financial studies.
- Miller, A., Bailley, P., (1989), “Comprehensive G.A.A.S. Guide 1989”, Harcourt Brace Jovanovich, Michigan U.S.A.
- Marianne, O., (2009), “The Role of External Auditors in Corporate Governance: Agency Problems and the Management of Risk”, American Accounting Association.
- Pickett, S., (2003), “The Internal Auditor at work: A practical guide to everyday challenges”, John Wiley and Sons, Sussex.
- Porter, B., Simon, J., Hatherly, D., (2003), “Principles of External Auditing”, chichester: John Wiley.
- Pulliam, S., Solomon, D., (2002), “Uncooking the Books: How Three Unlikely Sleuths Exposed Fraud at WorldCom”, The Wall Street Journal, October 30, 2002.
- Riahi-Belkaoui, A., (2003), “Accounting-By Principle or Design?” Westport, Connecticut London.
- Romano, R., (2004), “The Sarbanes-Oxley Act and the Making of Quack Corporate Governance”, Yale Law School, NBER and EGGL.
- Ramamoorti, S., (2003), “Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects, The Institute of Internal Auditors”, Research Foundations, Chapter 1.
- Thornton, G., (1990), “Audit Manual”, Longman, London.
- Tiscini, R., Donato, F., (2002), “The relation between accountings frauds and corporate governance systems: an analysis of recent scandals”, Luiss Guido Carli University.
- Wells, T., (1997), “Occupational Fraud and Abuse”, Austin: Obsidian Publishing.

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Δρογαλάς, Γ., (2005), “Έννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου. Θεωρητική προσέγγιση και πραγματική μελέτη περίπτωσης.” Διοικητική Ενημέρωση σελ. 52-65.
- Δρογαλάς, Γ., Φωτιάδης, Θ., Σουμπενιώτης, Δ., (2006), “Έννοιολογικό πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου: Θεωρητική Προσέγγιση και Πρακτική, Μελέτη Περίπτωσης”, Διοικητική Ενημέρωση, 32, σελ. 52-65.
- Μπαρालέξης, Σ., (2004), “Creative accounting in small advancing countries: The Greek case”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19 (3), pp. 440-461.

ΞΕΝΗ

- Amat, O., Blake, J., Dowds, J., (1999), “The Ethics of Creative Accounting”, Economics Working Paper 349, Department of Economics and Business Universitat Pompeu Florida.
- American Accounting Association (1973), “A Statement of Basic Auditing Concepts”, Vol. 39, p.26, Sarasota, Florida.
- Bayou, M., Reinstein, A., (2001), “A Systematic View of Fraud Explaining its Strategies, Anatomy and Process”, *Critical Perspectives in Accounting*, Vol. 12, pp. 383-403.
- Beasley, M., Carcello, V., Hermanson, R., (1999), “Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997: An Analysis of US Public Companies: Research Report”.
- Brazel, J., James, L., Thayer, J., Warne, R., (2015), “Understanding investor perceptions of financial statement fraud and their use of red flags: evidence from the field”, *Review of Accounting Studies*, Vol. 20, (4), pp.1373-1406.
- Buchanan, B., Yang, T., (2005), “The benefits and costs of controlling shareholders: The rise and fall of Parmalat”, *Research in International Business and Finance*, The Netherlands, Vol. 19, pp.27-52.
- Coram, P., Ferguson, C., Moroney, R., (2007), “The Importance of Internal Audit in Fraud Detection”, The University of Melbourne, Monash University.

- Chee, C., (1982), “The Demand of External Auditing: Size, Dept and Ownership Influences”, *The Accounting Review*, Vol. 57, (2), pp.272-291.
- Chaney, C., Kim, G., (2007), “The Integrated Auditor: al internal auditors need to understand core information technology (IT), control concepts and risks to provide assurance in today technology-based business world”, *Internal Auditor*, Vol. 64 (4) pp. 46-52.
- Dittenhofer, M., (2001), “Internal Auditing effectiveness: An expansion of present methods”. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 16, (8), pp. 443-450.
- Dooley, V., (2002), “Financial Fraud: Accounting Theory and Practice”, *Fordham Journal of Corporate and Financial Law*, Vol. 8, pp.53-88.
- Dechow, P., Sloan, G., Sweeney, P., (1995), “Detecting Earnings Management”, *The Accounting Review*, Vol. 70, (10), pp.193-225.
- Deakin, S., Konzelmann, J., (2004), “Learning from Enron, Corporate Governance: An International Review”, Vol. 12, (2), pp.134-142.
- Elias, R., (2004), “The impact of corporate ethical values on perceptions of earnings management”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19, (1), pp.84-98.
- Fiechter, P., Meyer, C., (2008), “Big Bath Accounting using Fair Value Measurement Discretion during the Financial Crisis”, Vol. 157, (3), pp.1-27.
- Ferrarini, G., Giudici, P., (2005), “Financial Scandals and the Role of Private Enforcement: The Parmalat Case”
- Gay, G., Schelluch, P., Reid, I., (1997), “User’s perceptions of auditing responsibilities for the prevention, detection and reporting of fraud, other illegal acts and error”, *Australian Accounting Review*, Vol. 7, (1), pp. 51-63.
- Heiman-Hoffman, B., Morgan, P., Patton, M., (1996), “The Warning Signs of Fraudulent Financial Reporting”, *Journal of Accounting*, Vol. 182 (4), pp.75-77.
- Institute of Internal Auditors-UK (1991), “Standards and Guidelines for the Professional Practice of Internal Auditing”, I.I.A.-UK (statement of responsibilities).
- Jurinski, J., Lippman, E., (1999), “Preventing Financial Fraud”, *Strategic Finance*, Vol. 80, (10), pp.64-67.
- Kinney, Jr. W., (1985), “Audit Technology and Preferences for Auditing Standards”, *Journal of Accounting end Economics*, Vol. 8, pp.73-89.

- Littmann, J., (1999), “International Auditing Standards”, Journal of Accountancy, Vol. 147, pp.88
- Lendez, M., Korevec, J., (1999), “How to prevent and detect financial statement fraud”, The Journal of corporate accounting and finance, Vol. 11, (1), pp.47-54.
- Mattingly, L., (1964), “Formation and Development of the Institute of Certified Public Accountants in Greece”, The Accounting Review, Vol. 39, (4), pp. 996-1003.
- Meigs, W., (1982), “The expanding field of internal auditing”. The Accounting Review, Vol. 57, (2), pp.518-523.
- Morgan, G., (1979), “Internal Audit role conflict: a pluralist view”, Managerial Finance, Vol. 5, (2), PP.160-170.
- Messier, W., Glover, S., Prawitt, D., (2008), “Auditing and Assurance Services, A Systematic Approach, 6th Edition”, McGraw-Hill International Edition.
- Montgomery, D., Beasley, S., Menelaides, L., Palmrose, V., (2002), “Auditors New Procedures for Detecting Fraud”, Journal of Accountancy, Vol. 193 (5), pp.63-73.
- Nashwa, G., (2005), “The Role of Audit Committees in the Public Sector”, CPA Journal, Vol. 58, (8), pp.42-43.
- Nieschwietz, R., Schultz, J., Zimpelman, F., (2000), “Empirical Research of External Auditors Detection of Financial Statement Fraud”, Journal of Accounting Literature, Vol. 19, pp.190-246.
- Obeua, P., (2005), “The Relation Between the New Corporate Governance Rules and the Likelihood of Financial Statement Fraud”, Review of Accounting and Finance, Vol. 4, (2), pp.125-148.
- PricewaterhouseCoopers (2007), “Internal Audit 2012”.
- Perols, J., Lougee, B., (2011), “The relation between earnings management and financial statement fraud”, Advances in Accounting, Vol. 27, (1), pp. 39-53.
- Rezaee, Z., (2004), “Restoring public trust in the accounting profession by developing anti-fraud education, programs and auditing”, Managerial Auditing Journal, Vol. 19, (1), pp..134-148.
- Rezaee, Z., (2005), “Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud”, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 16 (3), pp.277-298.

NΟΜΟΙ-ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- Νόμος 2190/1920, “Περί Ανωνύμων Εταιρειών”, ΦΕΚ 144/Α/30.6.1920
- Νόμος 3588/2007, “Πτωχευτικός Κώδικας”, ΦΕΚ 153Α’/10.7.2007
- Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, ΦΕΚ Α’/10.10.1985

ΔΙΔΑΥΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Μπέλλος, Η., (2018), “Το σκάνδαλο Folli Follie και η αβέβαιη επόμενη ημέρα”, Καθημερινή, 1-Οκτωβρίου, διαθέσιμο από: <https://www.kathimerini.gr/987311/gallery/oikonomia/epixeirhseis/to-skandalo-folli-follie>, ανακτήθηκε στις 10/12/19.
- Κωνσταντίνου, Μ., (2018), “Folli Follie: Απάτη μου συρρίκνωσα τις ευθύνες”, Καθημερινή, 18-Οκτωβρίου, διαθέσιμο από: <https://www.kathimerini.gr/990451/article/oikonomia/epixeirhseis/oikonika-kerdh>, ανακτήθηκε στις 22/12/19.
- Γκίτση, Α., (2018), “Πόρισμα κόλαφος της Alvarez & Marsal για τα στοιχεία-μαϊμού της Folli Follie”, 26-Σεπτεμβρίου, διαθέσιμο από: <https://www.capital.gr/epixeiriseis/3318308/porisma-kolafos-tis-alvarez-marsal>, ανακτήθηκε στις 28/12/19.